

ОДБРАНА

Интервју

**Пуковник Мирослав Кнежевић
начелник Војног музеја**

Афирмација националног идентитета

Специјални прилог

**40 ГОДИНА
ВОЈНЕ
ГИМНАЗИЈЕ**

37. Međunarodni sajam

112 EXPO

Zaštita od požara, poplava, zemljotresa, hemijskih akcidenata
REAGOVANJE U VANREDNIM SITUACIJAMA

SAFETY & HEALTH

BEZBEDNOST I ZDRAVLJE NA RADU

Generalni pokrovitelj:
Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
Sektor za vanredne situacije

14 - 17. septembar 2010.

Pokrovitelj:
Ministarstvo rada i socijalne politike
Uprava za bezbednost i zdravlje na radu

Info i prijava učešća: Tel: +38111 2655-486, Mob: +38163 205-599, Fax: +38111 3615-298, e-mail: 112@sajam.rs

www.beogradskisajam.rs

BEOGRADSKI SAJAM
Jedno mesto, ceo svet

Najbolji deo dana

BEOGRADE DOBRO JUTRO

www.studiob.rs

ZNATE LI FORMULU ZA SREĆU?

www.citroen.rs

VIŠE CITROËN-a C1

VIŠE PARKING MESTA

VIŠE SLOBODNOG VREMENA

MANJE STRESA

VIŠE OSMEHA

VIŠE LJUBAVI

⇒ VIŠE PARKING MESTA

⇒ VIŠE SLOBODNOG VREMENA

⇒ MANJE STRESA

⇒ VIŠE OSMEHA

⇒ VIŠE LJUBAVI

⇒ **VIŠE SREĆE**

CITROËN C1 X 1.0i 5V

Po nemačkom ADAC-u, najpouzdanije vozilo u segmentu gradskih mališana.

Oprema za uživanje: Klima uređaj, 2 x Air bag, ABS, metalik boja, CSC kontrola stabilnosti i raspodela sile kočenja u krivinama, servo upravljač podesiv po visini, elektronska blokada motora, točkovi 14"...

VITRO GROUP
PRI(A)VO MESTO

CITROËN C1 - FORMULA ZA SREĆAN ŽIVOT

Da vojni profesionalni sastav uživa i van posla.

Sreća nikada nije bila pristupačnija.

Zakažite test vožnju kod najbližeg dilera.

CRÉATIVE TECHNOLOGIE

VITRO GROUP, OVLAŠĆENI UVOZNIK I DISTRIBUTER ZA SRBIJU I CRNU GORU, RADNIČKA 22, ADA, BEOGRAD, 011/35 38 555 BEOGRAD - Karađorđeva 69, 011/20 22 300; NIŠ - 09. brigade 59, 018/20 22 08; JAGODINA - Slovenski put bb, 035/25 25 97; PODGORICA - Cijevna bb, 00 382 20/872 100

ASTOR AUTO - Vladimira Popovića 48, Novi Beograd, 011/260 1515; TENAX MOTORS - Katanićeva 18, Beograd, 011/2436 402; BEL CAR - Bulevar Vojvode Stepe bb, Novi Sad, 021/679 1004; AUTOSTIL-M - Arsenija Čarnojevića 16, Subotica, 024/571 111; AUTO AS - Jovana Mikića 42, Bačka Topola, 024/715 414; A&C GROUP - Prislonica bb, Čačak, 032/485 401; SANI GROUP - Loznički put bb, Šabac, 015/344 697; OFFICE CENTAR - Koste Racina 1, Podgorica, Crna Gora, 00 382 20/627 780; COMPANY D.A.J.M.I. - Sutorina bb, Igalo, Crna Gora, 00 382 31/670 240; DELFIN LTD - Zona industriale p.n. Veternik, Priština, Kosovo, 038/550 556

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“,
чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић

Душан Глишић

Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, Себастиан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, Владица Крстић,
Александар Лијаковић, др Милан Мијалковски,
мр Зоран Милодиновић, Предраг Милићевић,
мр Миљан Милкић, Крسمан Милошевић,
др Милан Милошевић, Никола Остојић, Никола Оташ,
Иштван Пољанац, Будимир М. Поподић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски
(технички уредници)

Фотографија

Даримир Банда (уредник)

Горан Станковић и Јово Мамула (фоторепортери)

Језички редактор

Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-49849-58 за МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

Снимно Будимир М. ПОПОДИЋ

САДРЖАЈ

У ФОКУСУ

Конференција за новинаре у Влади Србије

ВЕЛИКО ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЗА ВОЈНЕ ШКОЛЕ

6

Незапамћене поплаве у Трговишту

ВОЈСКА ПРВА НА ТЕРЕНУ

8

ИНТЕРВЈУ

Пукovníк Мирослав Кнежевић, начелник Војног музеја

АФИРМАЦИЈА НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА

10

Уручене „Медаље праведника“ за спасавање Јевреја
у Другом светском рату

ХРАБРОСТ ДОСТОЈНА ДИВЉЕЊА

14

АКТУЕЛНО

Како решити нагомилане стамбене проблеме?

ЛЕГАЛИЗАЦИЈА У ИНТЕРЕСУ СВИХ

19

ОДБРАНА

Централна логистичка база

ИЗМЕЂУ ЧЕКИЋА И НАКОВЊА

20

Показна вежба припадника 72. извиђачко-диверзантског
батаљона

УДАР ИЗ ТИШИНЕ

24

Бојна гађања бродова Речне флотиле

ИЗРЕШЕТАНЕ МЕТЕ

28

Обала Слоноваче

НАДГЛЕДАЊЕ НАДЕ

30

ДРУШТВО

Глобално престојовање аутоиндустрије

**ЕКОЛОШКА ВОЗИЛА
ОСВАЈАЈУ СВЕТ****34**

Поручник Живан Икраш

СА СЕВЕРА НА ЈУГ**39****СВЕТ**

Одбрамбено-политичке смернице СР Немачке

СПОСОБНОСТИ ЗА НОВЕ ИЗАЗОВЕ**40**

Погледи

НОВИ СТРАТЕШКИ КОНЦЕПТ**43**

Предавач Универзитета Кренфилд др Лаура Р. Клири

СЛОБОДА ОД СТРАХА**44**

Паралеле

**ЈАПАНСКО НАОРУЖАЊЕ
НА СВЕТСКОМ ТРЖИШТУ****47****ТЕХНИКА**

Прва беспилотна војна летелица за васионске летове

МИНИ КОСМИЧКИ ШАТЛ**48****ФЕЉТОН**

Вијетнамски рат

**ОТПОР ЈАПАНСКОЈ ОКУПАЦИЈИ
1941–1945****56****СПОРТ****СПОРТСКА ПРВЕНСТВА****62**

ШКОЛСТВО

Обележен је још један вредан јубилеј војног школства – 40 година рада Војне гимназије. Формирана је 1970. године у Београду, са истуреним одељењем у Загребу, а прва генерација ученика дала јој је име Гимназија „Братство-јединство“.

Иако се њено оснивање формално не доводи у везу са ранијом средњошколском установом у Србији, Првом мушком гимназијом која је основана указом краља Александра Првог Карађорђевића од 6. априла 1933, нити са средњошколским установама које су формиране после Другог светског рата у ондашњој ЈНА, то је у историји војног школства ипак једна прича.

Још један јубилеј војног школства, са дубљом традицијом, обележен је 18. марта, на дан када је 1850. године кнез Александар Карађорђевић указом одобрио рад Артиљеријске школе – претече данашње Војне академије.

Ти датуми високог значаја за војно школство у Србији, обележени су у години када се са истинским задовољством може говорити о враћању и интересовања и угледа војног позива.

То најбоље потврђују подаци да је ове године за упис на Војну академију конкурисало 1.259 младића и девојака на укупно 240 слободних места, што је 5,25 кандидата на једно место. Прошле године било је 200 кандидата мање, односно 4,4 на једно место, али колики је напредак остварен у последње три године говори податак да је 2006. за упис на Војну академију пријаву поднео само 21 свршени средњошколац.

О квалитету младих људи који желе да буду официри Војске Србије најбоље говори чињеница да се чак 371 кандидат са одличним успехом у средњој школи бори да заузме једно од 240 места на Војној академији!

Слична је ситуација и са интересовањем за упис друге генерације кадета на Високу школу Војномедицинске академије. За 25 места конкурисало је 209 кандидата, од чега 121 има одличан успех у средњој школи. Само је оних са највећим средњошколским признањем – дипломом „Вук Караџић“, дупло више од броја слободних места. Завршетком Високе школе ВМА они постају официри и лекари са перспективом даљег усавршавања на престижној здравственој установи, која је у самом врху војног здравства у свету.

Са оваквим резултатима и осталим успесима које постиже, војно школство у Србији исписује нове светле странице своје историје. Следеће што ће забележити биће потписивање оснивачког акта Војног универзитета, на коме ће се поред класичних војних студија, школовати и војни инжењери и војни лекари. То ће још више подићи рејтинг војних високошколских институција, а тиме и ниво сарадње која и сада постоји у школовању и усавршавању припадника страних армија.

Битна карактеристика војног школства је што је то отворен систем са развијеном међународном сарадњом. Више група кадета током године одлази у иностранство у оквиру образовних, спортских и других облика сарадње. На страним војним академијама налази се 18 студената: осам студената у Грчкој (у Атини), шест у Италији (у Ливорну, Модени и Пуццолују) и четворица у САД (у Колорадо Спрингсу и Вест Поинту).

Припадници Министарства одбране и Војске Србије школују се на нивоу командноштабног и генералштабног усавршавања на војним образовним институцијама у САД, Русији, Француској, Грчкој, Италији, Великој Британији, Немачкој, Норвешкој, Турској и Естонији, а више стотина њих током године узме учешће на научним скуповима, курсевима и семинарима у низу земаља. На тај начин размењују се искуства и стичу нова знања, неопходна за нову стварност недељиве безбедности света. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Велико интересовање за војне школе

За упис на Војну академију конкурисало је 1.259 младића и девојака на укупно 240 слободних места, што је 5,25 кандидата на једно место. На Високу школу ВМА, за 25 места конкурисало је 209 кандидата, истакао министар Шутановац.

Министар одбране Драган Шутановац, начелник Војномедицинске академије генерал-мајор др Миодраг Јевтић и начелник Војне академије бригадни генерал др Младен Вуруна одржали су 13. маја у

Влади Србије конференцију за новинаре посвећену актуелном пријему нове генерације кадета на ВА и ВМА.

Министар Шутановац рекао је да су резултати војног школства импозантни и да се

нису поновили деценијама уназад. Он је истакао да је за упис на Војну академију конкурисало 1.259 младића и девојака на укупно 240 слободних места, што је 5,25 кандидата на једно место.

Прошле године, како је рекао, било је 200 кандидата мање на исти број понуђених места за упис, односно 4,4 на једно место, док је пре четири године за упис на ВА пријаву поднео само 21 свршени средњошколац.

Министар је нагласио да је у току и упис друге генерације кадета на Високу школу ВМА. За 25 места конкурисало је 209 кандидата, од чега је 121 одличан, а 51 „вуковац”. Шутановац је рекао да би било занимљиво

упоредити те параметре са осталим високошколским установама у земљи.

Ускоро ће, према најави министра Шутановца, бити потписан и оснивачки акт Војног универзитета на коме ће се поред класичних војних студија, школовати и војни инжењери и војни лекари. Тиме ће се Србија сврстати у ред земаља који имају ту високошколску институцију. Војни универзитет, према његовом мишљењу, могао би да понуди своје услуге и изван граница Србије.

Одговори на новинарска питања

На питање о отварању мисије при НАТОу у Бриселу, министар је одговорио да ће то бити завршено у предвиђеним роковима, у првој половини ове године. Када је у питању учешће у још три мировне мисије, које су најављене, он је рекао да су у току разговори о томе. Ангажовање нашег медицинског тима у Уганди, за шта је била заинтересована Француска, отказано је јер су, како је рекао, ангажовани локални лекари. Министар је додао да ће за друге две мисије ускоро имати нове информације, изразивши очекивање да

ће оне бити реализоване у току ове године.

Поводом актуелизовања случаја погинулих војника у касарни у Лесковцу 2004. и 2005. године, Шутановац је изјавио да је то покушај да се углед и поверење у Војску спусте на онај ниво када су се ти догађаји и десили. Војска Србије, подвукао је, није истражна установа, и нагласио да се у правној држави зна ко је одговоран за истражне и предистражне радње. Права адреса на коју треба да се обрете они који сумњају у званични епилог догађаја, поручио је Шутановац, јесте правосуђе.

На питање да је Министарство одбране ангажовано на оснивању Академије у Либији, министар је рекао да су у току само прелиминарни разговори, те да су одређене земље које упућују своје припаднике на студије и усавршавање на ВА исказале потребу да на основама искустава нашег војног школства формирају и војне академије у њиховим земљама.

Шутановац је и овом приликом појаснио да одлука о додели стадиона ЈНА без надокнаде Спортском друштву „Партизан”, коју је 1990. године донео тадашњи ССНО, није била утемељена у по-

Конкуришу одлични ђаци

Као посебан успех министар Шутановац је навео да су и припадници етничких мањина у већем броју конкурисали за упис. Међу њима је 19 Мађара, два Буњевца, два Словака, шест Бошњака, пет Рома и по један Бугарин, Горанац, Румун и Црногорац.

Он је изнео податак да је 371 кандидат за ВА средњу школу завршио са одличним успехом.

Начелник Војне академије бригадни генерал др Младен Вуруна рекао је да је завршен први део уписа кандидата на ВА, који се састојао од теста из математике и провере физичких способности. Он је рекао да је међу првих 240 кандидата просечан број поена постигнутих на тесту из математике био 25 од могућих 45, што је далеко бољи резултат него претходних година. И просечни резултати провере физичких способности били су веома добри. Генерал Вуруна рекао је да за оне који су задовољили критеријуме следи медицинска провера и тек тада ће се знати коначан списак нових кадета.

Начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић изразио је задовољство резултатима прве класе кадета, односно војних студената медицине, који су до сада положили све испите и то са просечном оценом 8,94. Двоје кадета за сада, како је истакао, има све десетке. Јевтић је истакао да је програм Високе школе ВМА обогаћен искуствима домаћих и страних медицинских факултета који су битни за систем одбране. То ће омогућити да будући свршени дипломци медицине буду и војници и лекари. ■

А. ПЕТРОВИЋ
Б. МИЉИЋ

зитивним правним прописима који су тада били на снази, јер су они дефинисани тако да мора да постоји посебан интерес за систем одбране да би се било која непокретност отуђила на начин на који је отуђен стадион „Партизана“. Он је подсетио да је 1997. године, а касније и 2007, покренут поступак који би требало да ревидира тај уговор о поклону. Министар је поновио да се нада да ће у скорије време бити нађено решење у вези са овим проблемом, и да ће се са спортским друштвом „Партизан“ споразумети о томе шта су интереси Војске Србије и да се они не огледају у узурпацији било ког спортског простора.

Предавање премијера Мирка Цветковића у Школи националне одбране

Незапосленост највећи проблем

Формално и статистички смо изашли из кризе, али се то не одражава на живот људи, рекао је премијер Цветковић и оценио да се не може очекивати брз опоравак. Враћање на стопе раста које су се читавале пре кризе очекује се 2012. године.

Председник Владе Мирко Цветковић одржао је, 17. маја, полазницима генералштабног усавршавања Школе националне одбране предавање „Стратегија одрживог развоја Републике Србије“.

Предавању су присуствовали и министар одбране Драган Шутановац и начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић.

Цветковић је говорио о општим циљевима развоја којима Србија тежи, а то су демократија, правда, али и социјална правда, наглашавајући да се они не могу остварити у току мандата једне владе.

– Полазећи од тих циљева, Влада Србије интензивира своје реформе у свим правцима, као што је реформа у судству о којој се највише говори – истакао је премијер Цветковић, додајући да је у току и интензивна законодавна активност којом се законодавни оквир у Србији приближава оквиру Европске уније.

– Интензивне реформе спроводе се и у Војсци Србије, од којих је највећи део присутнима и познат, и убрзано се иде ка

професионализацији Војске, тако да ћемо крајем ове или почетком следеће године испунити тај циљ који смо зацртали још пре неколико година – истакао је премијер Цветковић.

Поред реформи, како је нагласио председник Владе Србије, кључна ствар је стандард живота грађана, који је везан за економску ситуацију у земљи и за стање привреде.

– Оно што карактерише овај моменат је економска и финансијска криза, чије последице и ефекте још осећамо, а једно од кључних питања је процена тренутка где се сада налазимо, да ли смо прошли кризу, какве је она ефекте оставила, који су њени елементи, какви су ризици и како треба ићи даље – оценио је премијер.

Осврнувши се на светску економску кризу која се у претходном периоду прелила и на Србију, премијер Цветковић навео је да је Влада Србије употребила три групе мера за излазак из кризе. Прва група, како је рекао, односила се на санацију финансијског сектора, након чега су уследиле мере везане за привреду, а трећа група мера огледала се у интервенцијама у инфраструктури, а то значи повећање домаће тражње и креирање нових радних места.

Према речима премијера Цветковића, поред ефеката на бруто домаћи производ и на појаву дефицита, најнегативнија последица кризе у нашој земљи је незапосленост која досеже 14,3 одсто, што је знатно више у односу на друге земље погођене кризом, и то је тренутно највећи проблем. ■ Б. МИЉИЋ

Закон о јавним набавкама

Одговарајући на питања полазника Школе националне одбране, премијер Цветковић истакао је, када је реч о смањењу трошкова буџетских корисника, да се тренутно покушава са повећањем ефикасности, односно испитује се да ли је корисно да сви буџетски корисници имају толико запослених.

Говорећи о јавним набавкама, Цветковић је закључио да је *Закон о јавним набавкама* један од системски најважнијих закона које је донела демократска власт, наглашавајући да је он допринео транспарентности у сфери јавних набавки.

Снимак: С. ЂОРЂЕВИЋ

Војска прва на

Општину Трговиште на југу Србије, коју су погодиле поплаве какве се не памте у последњих осамдесет година, посетили су министар одбране Драган Шутановац, министар рада и социјалне политике Расим Љајић и начелник Генералштаба ВС генерал-потпуковник Милоје Милетић

После поплава су двоје погинулих, срушен бетонски бедем у граду, однети и оштећени мостови. Надошла Пчиња поплавила је око 100 кућа, а око 300 мештана је исељено.

Обилазећи поплављено подручје, 16. маја, министар Шутановац изјавио је да ће Влада учинити све да помогне угроженом становништву, а инжењеријска јединица Четврте бригаде из Врања одмах је започела санирање последица.

– Војска је, заједно са полицијом, увек прва на терену – истакао је Шутановац, нагласивши да из Трговишта има доста професионалних војника, а велики број младих људи из ове неразвијене општине пријавили су се на конкурс Војске Србије за пријем у професионалну војну службу.

Министар за рад и социјалну политику Расим Љајић рекао је да је Влада одобрила једнократну помоћ Трговишту, а помоћи ће у обнови порушене и оштећене инфраструктуре.

Министри Шутановац и Љајић и генерал Милетић изјавили су саучешће породицама настрадалих Радована Влатковића (1949) и Вукице Стаменковић (1965).

Они су разговарали и са припадницима Четврте бригаде, који су после само два часа од почетка незапамћеног невремена прискочили у помоћ мештанима.

Председник општине Трговиште др Власта Петровић захвалио је Влади и Војсци на помоћи. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

Помоћ најугроженијим

Трговишту је уручена помоћ од 2.000 њебади, коју су Министарство одбране и Војска Србије наменили угроженим породицама те општине пострадалиј у недавним поплавама.

Помоћ је уручена члану Кризног штаба општине Трговиште Љубиши Стефановићу.

терену

Енергетска безбедност Србије

Министар рударства и енергетике Петар Шкундрић одржао је 21. маја предавање слушаоцима Школе националне одбране на тему „Енергетска безбедност Републике Србије“. Предавању су присуствовали и државни секретар Зоран Весић и заменик начелника Војне академије пуковник Бранко Бошковић.

Министар Шкундрић представио је слушаоцима генералштабног и командноштабног усавршавања политичко-безбедносне аспекте савремене енергетске проблематике нагласивши да је „енергија данас више политика, него што је то икада била“.

Он је нагласио да Србија тренутно, када је у питању електрична енергија, производи довољне количине за сопствене потребе, а део се и извози. Према његовим речима електроенергетски систем је стабилан, и нетачне су шпекулације да држава увози струју. Шкундрић је оценио да је међудржавни споразум Србије и Русије значајан за енергетску стабилност земље али и за укупне односе

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

две државе. Министар је оценио да стратешко партнерство са Русијом, као и са Кином, представља „ветар у једра“ европским интеграцијама Србије.

Шкундрић је нагласио да је недавно покренуто низ пројеката који подразумевају инвестиције у нове и ремонт постојећих енергетских капацитета Србије.

Изградња гасовода „Јужни ток“, према мишљењу министра Шкундрића, могла би да донесе велику корист Србији јер је тренутно у оптицају могућност да проток износи око 40 милијарди кубних метара што би држави донело значајне приходе. ■

А. П.

Посета иностраних војних представника Никинџима

У оквиру редовних годишњих активности, у организацији Управе за међународну војну сарадњу Сектора за политику одбране МО, инострани војни представници посетили су, 19. маја, Центар за испитивање и сталну изложбу наоружања и војне опреме у Никинџима.

Током обиласка Центра, изасланици су информисани о његовим могућностима, капацитетима и перспективама даљег развоја и били су у прилици да виде развојне пројекте и изложбене производе наше одбрамбене индустрије.

Инострани војни представници и њихове супруге били су гости војне установе „Моровић“ и обишли су галерију „Сава Шумановић“ у Шиду. ■

Снимио Р. ПОПОВИЋ

**Пуковник Мирослав Кнежевић,
начелник Војног музеја**

Афирмација националног идентитета

Прича о Војном музеју траје од 1878. године, када је кнез Милан Обреновић показао интересовање за традицију народа којим је владао и жељу да се она документује предметима историјске вредности. А жеља владара и онда је била заповест која се морала извршити, па су многобројни краљеви људи прокрстарили Србијом у потрази за вредним предметима и драгоценостима некадашњих устаничких војвода. Мало по мало, будући музеј пунио се сведочанствима бурних времена, па је, 1904. године отворена зграда у којој су приказани устанички дани и борба за ослобођење од Османлија.

Афирмација националног идентитета и слободарског духа остао је најважнији задатак Војног музеја све до данас, када је на његовом челу пуковник Мирослав Кнежевић. Од завршетка Војне академије пуковник Кнежевић је у свету традиције, морала, културе и духовних вредности уопште. Зато је дужност начелника Војног музеја схватио и као прилику да оствари неке своје идеје из младости, да, бар у музеју, историју ослободи идеологије у мери у којој је то могуће, а традицију и савременике величанствених догађаја из наше повести приближи данашњој младој генерацији. Колико је у томе успео, било је наше прво питање човеку који је на челу Војног музеја већ шест година.

– Увек сам веровао да је за успех у послу којим се бавите важно волети га, уживати у сваком дану који проведете на радном месту. То, наравно, није увек могуће, поготову у Војном позиву, али ја сам имао срећу. Још као потпоручник ушао сам у свет традиције, морала, духовних и етичких вредности које чине нераздвојни део војне професије. Зато сам у Војном музеју као „риба у води“, то је мој свет и у њему ми ништа није тешко. Добри резултати само су последица таквих схватања, квалитетне организације, успешне мотивације запослених и јасно постављених циљева.

При томе, треба знати да у нашем послу велики значај има тимски рад. Мада свака изложба има свог аутора, не може само он, без помоћи, да је организује и изведе до краја. Зато је значајна не само подршка стручног колегијума, већ и несебична помоћ

колега, једних другима и свих заједно сваком од њих. Та сарадња је посебно значајна зато што ниједна наша изложба није везана само за један догађај, за једну збирку, тако да се сарадња међу колегама подразумева, зарад успеха сваке појединачне изложбе.

■ *Основна делатност Војног музеја је стварање и публикавање музејских збирки и изложби с тематиком ратова, наоружања, војне опреме, одликовања... Иако је музеј то чинио од свог оснивања, имам утисак да је последњих година учињен корак више и да је, после дуготрајне стагнације, веома активан и све присутнији у културном животу престонице. Које су то активности којима враћате публику на Београдску тврђаву?*

– Будући да смо на веома атрактивном месту, у срцу Калемегдана, Војни музеј је, с разлогом, незаобилазни део и градске туристичке приче. Потрудили смо се да будемо и део културних и туристичких манифестација од општег значаја, оних које носе печат града и којима се доприноси његовој туристичкој понуди. Последњих година Војни музеј је незаобилазни учесник манифестација као што су *Белеф, Дани европске културне баштине, Дани Београда, Ноћ музеја...* Ми смо ту представљени или тематским изложбама или простором који уступамо зарад квалитетније и успешније реализације тих значајних догађаја, пошто се велики део њих одвија управо на простору Београдске тврђаве.

И као што Војни музеј својим учешћем доприноси успеху тих манифестација, тако и оне, после вишегодишње стагнације, повећавају интересовање јавности за Војни музеј и наш рад. У међувремену, почињемо активније да учествујемо у традиционалним манифестацијама, попут *Ноћи музеја*, које покривамо тематским изложбама и покушавамо да разбијемо стереотипе. Тако је било и са гостујућом изложбом о историји чоколаде, коју је пре четири године у нашим просторијама приредио Музеј Војводине из Новог Сада. Било је питање какве ми везе имамо са чоколадом, Војни музеј се везује за оружје, униформе, одликовања, ратове. Врло брзо показало се да свака тема може да се повеже са војском, с ратовима, с војсковођама који су пили топлу чоколаду, на пример, или јели тај омиљени слаткиш. Уосталом, ми ретко приређујемо тематске изложбе само на једну тему, обично су то миксеви којима се покривају одређени догађаји.

Наредне године у *Ноћи музеја* имали смо изложбу о историји вина и виноградарства... Показало се да баш свака тема може да се повеже с војском, било да је војска нека научна достигнућа прва примењивала или је омогућавала њихов развој. Такав приступ показао се веома делотворним па смо имали редове посетилаца до Стамбол капије или Сахат куле.

■ *Нисте занемарили ни традиционалне тематске и јубиларне изложбе, поставке по којима је Војни музеј познат у јавности.*

– Током последње три године реализовали смо много задатака, од којих су најважнији учешће у националним манифестацијама *Ноћ музеја*, *Сајам наоружања* и *Новогодишњи вашар*. Организовали смо бројне тематске изложбе, као што су *100 година аутомобила у српској војсци*, *130 година војне штампе у Србији*, *60 година ракетног наоружања*, реализовали смо изложбе поводом *160 година Војне академије* и *180 година Гарде у Србији*...

Интересовање за наше изложбе и тематске поставке неупоредиво је веће него раније, не само у Београду, већ и у свим градовима у којима гостујемо. Наравно, ми знамо да се некадашње милионске посете из времена шездесетих и седамдесетих година прошлог века, када се у музеје ишло и по директиви, не могу поновити, али нас радује то што се људи, посебно омладина, враћају у Војни музеј и што их поново интересују догађаји из наше ближе и даље

прошлости. То је знак и да смо се ослободили оног идеолошког тега који нас је оптерећивао и на који смо, од демократских промена, сви осетљивији него пре деценију или две.

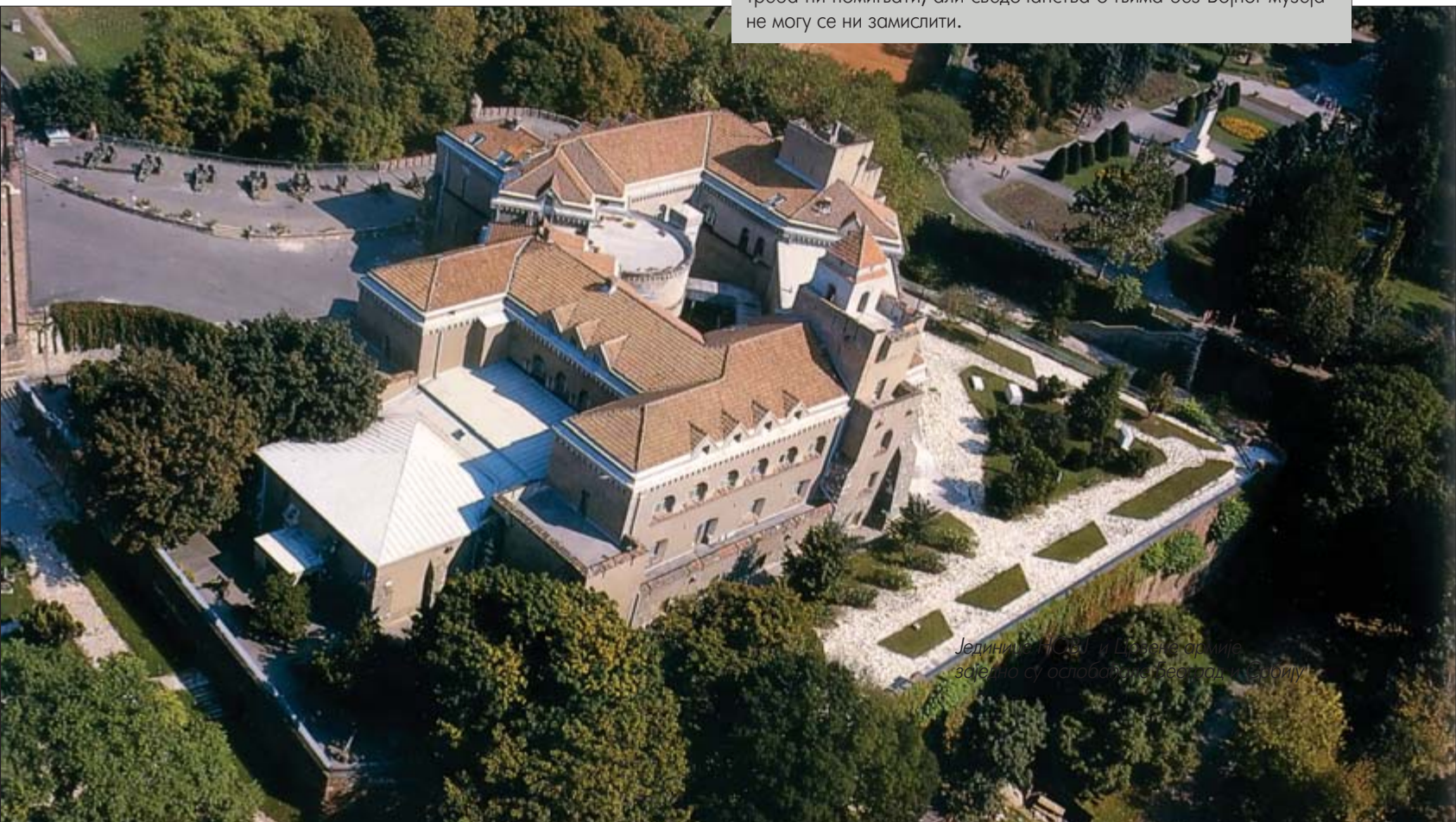
Појављивали смо се на *Сајму наоружања*, па на *Новогодишњим чаролијама*, где смо имали веома запажену посету. Више од педесет хиљада људи тада је видело аутомобиле из Титове збирке луксузних возила, што је Војни музеј још више приближило људима. Не треба чекати да људи дођу у музеј, сасвим је логично и да музејске поставке, поједини музејски предмети изађу из музеја, крену у сусрет љубитељима историје, традиције или појединих облика људског стваралаштва. Последњих година Војни музеј то све чешће и чини.

■ *Ваш последњи подухват био је отварање дела сталне поставке посвећеног Другом светском рату, годинама пре и после њега. Био је то обиман посао. Да ли је било проблема у његовој реализацији?*

Сведок историје

Постали смо део београдске и српске туристичке понуде, много значајнији него ранијих година. То, наравно није чудно. Треба знати да је Београдска тврђава веома занимљива сама по себи, али без Војног музеја дух некадашњег времена и дух историјски значајних догађаја из векова за нама не би се могли осетити тим интензитетом.

Овај музеј један је од најстаријих у Србији. Када је држава хтела да покаже своје корене и афирмише национални идентитет, а то је, свакако, један од циљева сваког народа и нације, онда је основала Војни музеј. Указом кнеза Милана Обреновића још *1878.* године приступило се стварању музеја који ће бити отворен тек *26* година касније. И тада се хтело показати да је српски народ, са својом војском, од устанка на овамо, сам извојевао своју слободу и да ју је, деценијама касније, углавном сам и бранио. Намера је била да се будућим генерацијама остави траг о тој борби и жудњи српског народа за слободом и задржи успомена на све оне устанике и борце за слободу који су се жртвовали за тај племенити циљ. Колико је ратова било на нашим просторима не треба ни помињати, али сведочанства о њима без Војног музеја не могу се ни замислити.

Једини у Србији и Бившој војној армији
заједно су ослободили Београд и Србију

Снимио Д. АТЛАГИЋ

– За реализацију тог веома сложеног задатка имали смо мало времена. На срећу, успели смо веома брзо да мобилишемо цео систем, не само Војни музеј, већ и многобројне сараднике, посебно у домену логистике, без којих не бисмо могли да остваримо оно што се од нас очекивало. Требало је на време обезбедити мајсторе различитих профила, од фарбара и подполагача до стаклара, електричара... Наравно, било је потребно осигурати и потребна новчана средства, а она, с обзиром на обим радова и амбиције поставке, нису била мала. Срећом, од првог тренутка имали смо подршку свих у систему, како Министарства одбране, односно Сектора за људске ресурсе и Управе за традицију, стандард и ветеране, тако и Генералштаба Војске Србије. Велику помоћ и разумевање за све наше захтеве имали смо и у Управи за логистику.

■ *Изложени су и неки предмети који до сада нису приказивани јавности. Ту, пре свега, мислим на ствари из заоставштине Драже Михаиловића и на немачку Енигму. Има ли још много*

тако занимљивих, слободно се може рећи јединствених, предмета који нису угледали светло дана?

– У постојећу поставку унели смо неке нове историјске документе, фотографије, предмете који ближе и прецизније осликавају ту епоху. Наравно, без суштинског нарушавања хронологије и перспективе сталне поставке, које ту изложбу чине јединственом, не само у нас и нашем окружењу, већ и знатно шире, могу слободно рећи и у европским и светским оквирима.

Кад је реч о догађајима из Другог светског рата на нашим просторима, наша идеја није била да правимо паралелу између тадашњих антифашистичких покрета, да их изједначавамо или фаворизујемо. Покушали смо да идеолошке оцене и вредносне судове којима је ранија поставка била оптерећена, ублажимо, а улогу Комунистичке партије сведемо у реалније оквире. Показало се да смо

Сарадња са иностранством

Активност Војног музеја је, после дужег периода стагнације, поново веома разуђена. Наравно, од оснивања Војног музеја, далеке 1904. године, чине се напори да наше поставке види и свет ван граница наше земље. Већ 1907. године музеј се појавио у Лондону на великој изложби посвећеној историји Балкана, са предметима везаним за Први и Други устанак против Турака.

Од тада до данас Војни музеј користи сваку прилику да своје драгоцености прикаже и ван Србије. Често су те прилике биле ограничене финансијским средствима, али на то смо ретко могли да утичемо. Кад је реч о савременом добу, могу рећи да смо пре две године учествовали на међународној изложби у Софији, организованој поводом 130 година руско-турских и српско-турских ратова, где смо приказали део нашег оригиналног музејског фонда из тог периода.

Можда наша међународна сарадња и није на нивоу који бисмо ми желели или за који смо свакако способни, али за то је разлог углавном финансијски. Недостатак новца и даље нас ограничава у реализацији неких пројеката, посебно у области међународне сарадње.

Снимио В. ТРАНДАФИЛ

у великој мери у томе и успели, задржавајући амбијент и постојећу ходну линију.

О томе сведоче и мишљења стручњака, историчара, археолога, историчара уметности, музеолога, бројних чланова Музејског друштва Србије, који су последњег дана „Недеље музеја“ колективно посетили Војни музеј и веома похвално се изразили о сталној поставци, учињеним изменама, истичући да је поставка веома едукативна и јасна у сваком погледу. Ласкаве оцене добили смо и од надлежних у Министарству одбране, што нам, наравно, пуно значи и мотивише за даљи рад.

Кад је реч о предметима које смо изложили први пут, наравно да их има још. Биће прилике да многи до сада скривени предмети угледају светло дана, али никада нећемо видети баш све. Упоредо са излагањем, музеј наставља и да прикупља историјски значајне и вредне предмете, недавно смо неке и откупили, тако да никада није могуће видети баш све. То умногоме зависи и од тематике изложбе или поставке.

■ *Стагнација која је последњих деценију или две, из познатих разлога, задесила не само музејске ствараоце, већ готово сваку област нашег индивидуалног и колективног стваралаштва, одразила се и на активност Војног музеја. Било је речи чак и о његовом гашењу. Пребродили сте те тешке године и снажно кренули напред. Како оцењујете постигнуто?*

– Деведесете године биле су несрећне за овај народ и државу у којој смо некада заједно живели. Ратовало се у окружењу, затим је дошло до агресије НАТО, па су се људи повукли, забринути за будућност. Није то било време за велика улагања, за развој. Било је важно преживети, одрицали смо се свега што нам није било неопходно у том тренутку. Апатија је захватила и музејске ствараоце. Кад је реч о Војном музеју, многи су се питали, не само културна јавност Београда, већ и у Војсци, треба ли нам Војни музеј као самостална музејска установа, да ли је боље, па и јефтиније, да уђе у систем музеја Србије или да га преузме Град Београд.

Локација на којој се Војни музеј деценијама налази веома је атрактивна, у то нема сумње. У самом срцу Београдске тврђаве, у једној самосвојној историјској и културолошкој целини, сведочимо о вековима Београда, на оку смо свим туристичким посленицима и заљубљеницима у путовања и историју. Зато смо постали веома

Стална поставка

Део сталне изложбене поставке коју смо недавно отворили није везана само за 65 година од победе над фашизмом, иако је тим поводом отворена. Она је много више од тога. Стална поставка Војног музеја приказује 14 векова нашег постојања и живљења на овим просторима. Отворена још 1961. године, последњих седам година није била доступна јавности у целини, а онда смо одлучили да је осавременимо и прилагодимо захтевима нашег времена. Таква поставка, иначе, не сматра се завршеном, јер обухвата дуг период, с различито документованим и приказаним фазама.

Зато није изненађење што смо, после свих догађаја којима смо били сведоци током последњих деценија и на прелазу миленијума, одлучили да, с много мање идеолошких премиса и оптерећења, осавременимо део поставке посвећене не само Другом светском рату, већ и међуратном и постреволуционарном периоду.

примамљив плен у времену у коме се мање размишљало о традицији, а више о комерцијализацији тог атрактивног простора.

Ипак, можемо с поносом да кажемо да смо, упркос снажним нападима, успели да одбранимо Војни музеј, да га заштитимо и, што је још значајније, повећамо сарадњу с локалним и републичким културним, туристичким, музејским и другим сличним организацијама и институцијама.

■ *Богатство музејског фонда којим располажете омогућава вам веома добру сарадњу са другим музејима у земљи и у иностранству. Да ли сте задовољни нивоом те сарадње?*

– Присутни смо у готово свим музејима Србије и у готово свим градовима. Не само због позајмице наших вредних и оригиналних музејских предмета, него и због тематских изложби које организујемо и приређујемо у тим градовима и музејима. Имамо веома богат фондус, без кога се не може приказати ниједан историјски догађај, ниједан период из наше историје. У организацији изложбене поставке о Ђорђу Вајферту сарађивали смо са Народном банком Србије, приредили смо изложбу *Српско-турски ратови*, чији је он савременик, у *Ноћи музеја* сарађивали смо с другим музејима, учествовали смо на изложби Историјског музеја Србије на тему *каса, касица и штедње*, приказали смо касу војводе Путника, на *Синђелићевим данима* прошле године приказали смо неке музејске предмете, као и у Нишу, приликом организације изложбе о 200 година битке на Черу...

Наша жеља је да све више излазимо из оквира Војног музеја, да наши драгоцени историјски предмети, документа, карте не буду заточени у депоима, већ да су све чешће пред очима јавности. То је жеља свих нас у музеју, али и бројних дародаваца и љубитеља националне историје.

■ *Како оцењујете квалитет нашег војног музеја у поређењу с другим сличним у ближем и даљем окружењу?*

– Могу слободно да кажем да је наш војни музеј један од најбољих, не само у овом делу Европе, већ и шире, како по богатству музејских предмета, јединственој ходној линији, тако и по обиму и броју тематских изложби. Овакав музеј нема ниједна бивша југословенска република. Мислим да с пуно објективности могу да кажем да смо у самом врху, кад је реч о војним музејима у овом делу Старог континента.

На крају, највећа вредност Војног музеја је стална поставка која обухвата 14 векова наше историје на Балкану. О њој су се похвално изразили и највећи музејски стручњаци из Немачке, Француске, Велике Британије, Италије и других земаља, али и наши угледни музеолози. ■

Душан ГЛИШИЋ

Храброст

достојна дивљења

Почасни гост церемоније доделе „Медаље праведника“, министар одбране Драган Шутановац истакао је у свом обраћању да ће 20. век бити упамћен по великим достигнућима, али и као век највећих сукоба и највећих страдања у историји човечанства

У београдској синагоги Сукат Шалом 26. маја одржана је церемонија доделе „Медаље праведника међу нацијама“, традиционалног признања које држава Израел и Јад Вашем, у име јеврејског народа, додељују онима који су током

Другог светског рата спасавали Јевреје од нацистичког погрома.

Поздрављајући присутне, међу којима су били министар одбране Драган Шутановац, министар спољних послова Вук Јеремић и израелски министар за науку и

Слободно друштво

– Србија ће и у будућности, заједно са својим пријатељима из Израела, градити слободно друштво, а убеђен сам и надам се да човечанство више никада неће доћи у ситуацију да, ризикујући животе, покажемо оно добро у нама, спасавајући друге људе само зато што другачије изгледају, мисле и верују – истакао је министар Шутановац на церемонији, изражавајући дивљење свима који су ранијих година и сада добили ово високо признање.

технологију Даниел Хершковић, амбасадор Израела у Београду Артур Кол истакао је захвалност и поштовање за чин хуманости и доброте који су у Другом светском рату учинили Ранђел Стојановић, Марија Томић, Милица и Михаило Богићевић и Мирослава и Симеон Протић, скривајући јеврејске породице и при том ризикујући сопствене животе.

Амбасадор Кол је овом приликом подсетио на потресне сцене страдања Јевреја из филма „Шиндлерова листа“, напомињући да је и његова мајка била заточена у Плашову, нацистичком логору у коме је Шиндлер саградио фабрику и чије је раднике касније спасавао. „Те сцене“, рекао је Кол, „сублимирају суштину онога због чега смо ми овде. Ранђел Стојановић, Марија Томић, Милица и Михаило Богићевић и Мирослава и Симеон Протић спасли су животе Јевреја, дубоко свесни да доводе у опасност сопствене животе. У времену када је свет био гурнут у ужасан рат, рат између добра и зла, а сама Србија се налазила под чизмом нацистичке окупације,

Судбине

Само три дана по уласку немачке војске у разрушени Београд, 1941. године, град је облепљен прогласима којима се Јеврејима наређује да се пријаве, предају кључеве својих домова и носе жуту звезду.

Породица Данон – отац Теодор, мајка Вера и троје деце, Цадок (10), Јехуда (9) и Амеда (5), која је живела у центру града и имала стакларску радњу, прибавља лажне документе, бежи на југ и зауставља се у Лесковцу.

Ранђелу Стојановићу представљају се као избеглице из Босне, а он их великодушно прима у своју кућу. Данонци отварају посластичарницу у Лесковцу и приликом једног рутинског инспекцијског прегледа Вера се толико уплашила да не открију њихово стварно порекло да се – онесвестила. Тада су Ранђелу признали да су Јевреји, а он је одлучио да им и даље пружа уточиште и чува тајну.

Када је чуо да прети опасност да ће бити откривени, Ранђел је отрчао кући, помогао Даноновима да се спакују и побегну. Немцима који су убрзо дошли у кућу и одвели га, није ништа признао ни после свих мучења.

Породица Данон је преживела рат.

Марија Томић-Шварц рођена је у Бачкој 1913. године. Хришћанка немачког порекла, удала се за Јеврејина. По избијању окупације одлучила је да спасе породицу свог мужа и наставила је да помаже другим Јеврејима.

Пријатељство породица Протић, Богићевић и Данон

Посебно је драматично било скривање породице Еве Ђорђевић, која је успела да побегне у Будимпешту и преживи рат.

Ева је поново срела Марију 1944. у

ови храбри, несребични мушкарци и жене, поступали су у складу са казивањем из Талмуда да онај који спасе један живот, као да је спасао читав свет”.

Почасни гост церемоније доделе „Медаље праведника”, министар одбране Драган Шутановац истакао је у свом обраћању да ће 20. век бити упамћен по великим достигнућима, али и као век највећих сукоба и највећих страдања у историји човечанства. Шутановац је подсетио да је на почетку Другог светског рата у Србији један немачки живот вредео сто српских живота и утолико је дело оних којима се додељује медаља праведника још веће.

Министар одбране је рекао да смо данас у Србији поносни на нашу јеврејску заједницу и додао: „Дубоко сам уверен да је и јеврејска заједница поносна на Србију, која гради демократско друштво по свим европским вредностима, по којима се поштује право сваке нације и сваког човека, без обзира на националну или верску припадност”.

На церемонији су говорили и израелски министар за науку и технологију Даниел Хершковић, рабин јеврејске заједнице у Србији Исак Асиел, а амбасадор Артур Кол уручио је „Медаље праведника” потомцима Ранђела Стојановића, Марије Томић, Милице и Михаила Богичевића и Мирославе и Симеона Протића.

Приче о њиховом жртвовању да спасу јеврејске породице Данон и Папо, породицу Еве Ђорђевић и друге Јевреје, прочитала је Вања Ејдус, а у уметничком делу програма изведене су композиције Александра Симића, написане специјално за ову прилику. ■

Р. МУТАВЦИЋ

Обележено 40 година Војне гимназије

од слоганом „Знање је наше оружје” у Војној гимназији, 26. маја, свечано је обележено 40 година постојања те образовне установе Војске Србије.

Свечаности су присуствовали представници Министарства одбране и Војске Србије, Српске православне цркве, некадашњи и садашњи професори и бројни бивши ученици Војне гимназије.

Обраћајући се присутнима начелник Војне гимназије пуковник мр Милан Стевић, и сам њен некадашњи ученик, истакао је да је кроз школу, формирану маја 1970. године под називом „Братство-јединство”, до сада прошло више од осам хиљада ученика, од којих су многи били, а неки су и данас, на руководећим дужностима у Министарству одбране и Генералштабу Војске Србије.

– Војна гимназија била је и остала јединствена у Србији по свом циљу да мотивише, образује, васпита и припреми средњошколце за студирање на Војној академији и будући војни позив. Тај циљ у потпуности остварујемо, ево, већ четири деценије. Ученици Војне гимназије су међу најбољим студентима Војне академије. Јединствени смо и по доприносу који улажемо у васпитање и образовање ученика. Тај посебан однос између професора, начелника класа, разредних старешина и свих запослених према ученицима је оно што даје посебан печат овој школи и чиме се ученици заувек вежу за Војну гимназију. Незаборавни живот у интернату и свакодневне шетње од интерната до зграде гимназије, али и многобројни посебни облици наставе, од обуке у скијању и пливању, преко периода прилагођавања, до небројених секција, остају у не-

избрисивом и драгом сећању свих нас који смо похађали ову школу – рекао је пуковник мр Милан Стевић.

После уводног излагања начелника Војне гимназије приказан је документарни филм о школи, а затим су, уз учешће Уметничког ансамбла „Станислав Бинички”, ученици извели пригодни рецитал.

На крају свечаности, његово преосвештенство епископ хвостански Атанасије Ракита је, поводом 40 година Војне гимназије, у име патријарха Српске православне цркве, начелнику Војне гимназије пуковнику мр Милану Стевићу уручио грб Српске православне цркве. ■

Д. ГЛИШИЋ
Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

концентрационом логору у Равенсбруку, где је одведена као сарадник партизана.

Многобројна породица Папо до Другог светског рата живела је у Новом Пазару. Бежећи од Немаца, Ицхак се са супругом Реном и кћеркама Леом и Рахелом, склонио у село Јелакци код Јошаничке бање, у кућу Мирославе и Симеона Протића, а касније у село Дренце, код Милице и Михаила Богичевића, где су остали до ослобођења. Цело село је знало да су Јевреји, али нико их није одао. Преживели су рат, а породице су сачувале пријатељство и данас.

Леа и Рахела су, у знак захвалности, поводом уручивање „Медаље праведника” допутовале из Израела у Београд и на церемонији у синагоги чврсто загрлиле своје српске пријатеље, уз сузе, и незаборав свега доброг што су им учинили.

Нови стамбени кредити за војне пензионере

Председник Управног одбора Фонда за социјално осигурање војних осигураника бригадни генерал др Вељко Тодоровић уручио је, 18. маја, војним пензионерима уговоре о стамбеном кредитирању у износу од 20.000 евра, чиме је потпомогнуто брже решавање њиховог стамбеног питања.

СНИМО Ј. МАМУЛА

Говорећи о напорима Сектора за људске ресурсе и Управе за традицију, стандард и ветеране Министарства одбране, директор Фонда за социјално осигурање војних осигураника пуковник мр Милојко Миловановић рекао је да се велика пажња поклања решавању егзистенцијалних проблема корисника војне пензије, односно побољшању њиховог животног стандарда и материјалног статуса.

– Најугроженији међу њима свакако су они без свог крова над главом, а њих је, према евиденцији Фонда, тренутно 2.747. За накнаду дела трошкова за становање тих људи издваја се, на месечном нивоу, око 35 милиона динара или 421 милион годишње. Просечна накнада дела трошкова за становање износи око 11.500 динара. Интересовање за такав вид решавања стамбеног питања међу пензионерима је велико. До сада је више од 470 војних пензионера поднело захтев за доделу кредита у износу до 20.000 евра. Кредит је одобрен за 319 корисника војних пензија, за шта је издвојено око 630 милиона динара – рекао је пуковник Миловановић.

Д. Г.

Информисање из области стамбене проблематике

Представници Министарства одбране, предвођени помоћником министра одбране за буџет и финансије Србиславом Цвејићем и начелником Управе за традицију, стандард и ветеране пуковником Слађаном Ристићем, ових дана су на више скупова у градовима Србије информисали припаднике Војске о актуелностима из области стамбене проблематике.

Том приликом, старешине и цивилна лица обавештени су о законској регулативи из области кредитирања и набавке станова, начину кредитирања, могућностима добијања субвенционисаних кредита, доделе станова у закуп и моделима прибивљања станова. ■

З. М.

Србислав Цвејић

Изложба „Проналазаштво Београд 2010“

Тридесета међународна изложба проналазака, нових технологија и индустријског дизајна „Проналазаштво Београд 2010“ одржана је од 24. до 28. маја у Великој галерији Медија центра „Одбрана“.

Организатор изложбе је Савез проналазача Београда и то је највећа манифестација која представља смотру проналазачких резултата у Србији. Изложено је 128 експоната, а поред аутора из Србије, своје радове представили су и излагачи из осам земаља.

Министар одбране Драган Шутановац обишао је изложбу и са посебним интересовањем погледао представљене иновације и проналаске.

Министарство одбране и Савез проналазача сарађују већ двадесет година и то је био повод да Управа за стратегијско планирање овом приликом добије златну плакету и медаљу, у име дугогодишње успешне сарадње. Награду је примио начелник Управе генерал-мајор др Божидар Форца. Захваљујући на признању, генерал Форца осврнуо се на плодну сарадњу са Савезом проналазача, нагласивши спремност Војске Србије да настави да пружа подршку. ■

П. В.

Медијска покривеност Војске Србије

Војска Србије је, по медијској покривености у свету из наше земље, одмах иза Владе и Скупштине

Анализирајући изворе са сајта www.geographicalmedia.com, који истражује присутност земаља, личности и организација у светским медијима, може се закључити да медијска присутност Србије у свету није на задовољавајућем нивоу и да поред појединих институција и појединаца, брендирању наше државе у великој мери могу допринети привредне организације и појединци у спорту.

Министарство одбране је у претходној години учинило велике напоре на успостављању добре комуникације са домаћим и иностраним медијима. Само за медијско праћење појединих догађаја у систему одбране, попут међународног аеромитинга „Батајница 2009“, акредитовано је више од 230 домаћих и страних медија. Добра организација догађаја као што су међународна војномедицинска вежба „MEDCEUR 2009“, посета потпредседника САД Џозефа Бајдена, Трећа конференција начелника генералштабова балканских земаља, Међународни сајам наоружања и војне опреме „Партнер 2009“, у великој мери допринела је доброј медијској слици система одбране у свету. Управа за односе са јавношћу Министарства одбране одговорила је у 2009. години на 99 посто захтева новинара.

Министарство одбране ће и даље тежити афирмацији и успостављању добрих односа са медијима у земљи и изван ње, с циљем представљања оног што систем ради и чему тежи и брендирања наше земље у свету. ■

Начелник Генералштаба ВС у посети Португалу

Начелник Генералштаба Војске Србије, генерал-потпуковник Милоје Милетић, који је од 24. до 26. маја боравио у званичној посети Португалу на позив начелника Генералштаба оружаних снага те државе генерала Луиша Валенса Пинта, изјавио је агенцији *Танјуг* да су професионализација оружаних снага и учешће у мировним операцијама области у којима се кроз размену искустава може конкретизовати сарадња две војске.

Генерал-потпуковник Милетић је рекао да је Министарство одбране Португала свој интерес да унапреди сарадњу са нашим оружаним снагама исказало и одлуком да ове године у Београду отвори канцеларију војног представника. Милетић је подсетио да је током сусрета министара одбране две државе у фебруару прошле године у Београду и у марта 2010. у Лисабону исказан обострани интерес да се сарадња између двеју војски унапреди.

„Оружане снаге Португала имају велико искуство у учешћу у мировним мисијама и успешно су завршиле процес професионализације, тако да су то области о којима можемо разменити искуства и конкретизовати сарадњу у наредном периоду“, рекао је он. Начелник Генералштаба Војске Србије је додао и да је између влада две државе потписан споразум о сарадњи у области одбране, „што пружа и правни основ за конкретније заједничке активности“.

Милетић се током посете састао и са министром одбране Португала Аугустом Сантошом Силвом, а обишао је и бригаду за брзо реаговање и ваздухопловну базу Оружаних снага Португала. ■

Скраћен војни рок за „децембарце“

Председник Републике Србије Борис Тадић, на предлог министра одбране, донео је наредбу да се војници децембарске партије 2009. године, који су упућени у Војску Србије у периоду од 25. до 27. јануара, отпусте са службе војног рока 31. маја 2010. године. Њихов долазак у Војску Србије померен је због епидемије грипа А Х1Н1. ■

Физиономија савременог рата

Институт за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране организовао је, 26. маја, округли сто под називом „Симулације и физиономија савременог рата“.

Циљеви округлог стола били су упознавање, повезивање и размена информација између различитих организација у систему одбране у примени симулације, упознавање са актуелним трендовима примене симулација и симулционих технологија у војној области, приказ досадашњих резултата Института за стратегијска истраживања у домену истраживачке примене симулација у проучавању физиономије савременог рата и дефинисање правца будуће сарадње на овом плану. ■

Округли сто

Људска права у Војсци Србије

У Народној скупштини Републике Србије 20. маја одржан је округли сто на тему „Људска права и основне слободе припадника оружаних снага Србије“

Отварајући скуп, државни секретар Министарства одбране Игор Јовичић изразио је задовољство због одржавања округлог стола који је посвећен овој теми. Он је истакао да се Војска Србије у овом тренутку налази у поодмаклој фази реформе и професионализације Војске Србије и подсетио да је Скупштина Србије усвојила *Стратегију националне безбедности и Стратегију одбране Републике Србије*, као два основна стратешка документа у области безбедности и одбране, као и *Доктрину Војске Србије*, коју је одобрио Председник Републике Србије.

Поред ових стратегијско-доктринарних докумената, како је нагласио Јовичић, Народна скупштина је у протеклом периоду донела више значајних системских закона који су омогућили даљи развој система одбране, а решења садржана у тим законима у складу су са највишим међународним стандардима у области људских права и усклађена са Уставом Републике Србије.

Права и обавезе припадника Војске Србије, додао је државни секретар Јовичић, регулисана су законима и подзаконским актима и спроводе се на транспарентан начин у двостепеним поступцима.

Говорећи у оквиру панел презентације, директор Инспектората одбране генерал-мајор Петар Радојчић подвукао је да су се упоредо са демократским променама у друштву одвијале и промене у Војсци Србије.

Он је посебно истакао увођење кодекса части ради помоћи припадницима ВС да усвоје нови начин вредновања војне професије, као и да своје понашање ускладе са вредностима и стандардима који нису уређени другим законима и подзаконским актима.

Генерал Радојчић је додао да је кодекс саставни део програма обуке на свим нивоима школовања и усвршавања у Војсци Србије.

Повод за организовање овог округлог стола је представљање „Приручника о људским правима и основним слободама припадника оружаних снага и запослених у оружаним снагама“ на српском језику у издању ОЕБС-ове Канцеларије за демократске институције и људска права и Центра за демократску контролу оружаних снага из Женева.

Скупу су присуствовали представници ОЕБС-а, Министарства одбране, владиног и невладиног сектора, као и војни аташеи акредитовани у Србији. ■

Б. МИЉИЋ

Сарадња са САД

Генерални инспектор Европске команде Оружаних снага Сједињених Америчких Држава пуковник Кристофер Милер посетио је Инспекторат одбране Министарства одбране.

У разговору са делегацијом Инспектората одбране разматране су могућности даљег унапређења сарадње у области инспекцијских послова. ■

Предавање министра Шутановца на Факултету политичких наука

На позив Факултета политичких наука у Београду, министар одбране Драган Шутановац одржао је 25. маја предавање студентима постдипломских студија из Србије и Сједињених Америчких Држава, коме су присуствовали и професори ФПН и декан проф. др Илија Вујачић. Била је то прилика да се постдипломци упознају са актуелним тренутком у систему одбране и сагледају ток процеса реформи.

Министар Шутановац је током исцрпног предавања изложио суштинске кораке које је актуелни менаџмент Министарства одбране предузео како би превазишао ситуацију која у систему одбране пре неколико година није била на задовољавајућем нивоу. Он је подсетио да је учињен низ значајних корака који су не само побољшали опште стање у систему одбране, него и подigli углед војске у друштву.

Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

Шутановац је издвојио процес професионализације војске, рационализацију трошења буџетских средстава, реформу војног здравства и војног школства, те интензивну међународну војну сарадњу и помоћ министарства извозу наше наменске индустрије. Он је подсетио да су учињени значајни помаци у формирању квалитетно постављене пирамиде старешинског кадра у Војсци Србије.

Министар је између осталог говорио и о значају већег ангажовања наше војске у мировним мисијама, нагласивши да се у свету асиметричних претњи, безбедност мора чувати и изван граница сопствене земље. Он је поновио опредељење да питање чланства у НАТО није актуелно и да Србија тек треба да исцрпи све ресурсе програма Партнерство за мир.

Студенти су, након презентације, имали прилику да постављају питања министру одбране везана за актуелне безбедносне изазове као и основне правце државне политике који се тичу система одбране. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Састанак Америчко-јадранске повеље у Сарајеву

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић учествовао је на дванаестом састанку начелника генералштабова оружаних снага држава чланица Америчко-јадранске повеље у Сарајеву, у својству посматрача.

Тема овогодишњег скупа је сагледавање користи од механизма Програма *Партнерства за мир* за развој оперативних способности оружаних снага, са тежиштем на поступању са вишковима муниције.

Земље чланице ове регионалне иницијативе су Албанија, Хрватска, Македонија, Босна и Херцеговина и Црна Гора, док Србија има статус посматрача.

Састанка, генерал-потпуковник Милетић имао је билатералне сусрете са командантом Команде здружених снага НАТО у Напуљу адмиралом Марком Фиццералдом, са замеником команданта Европске команде ОС САД генерал-потпуковником Џоном Гарднером и са начелником Генералштаба ОС Словеније Алојзом Штајнером. ■

Информисање представника Удружења војних пензионера

Министар одбране Драган Шутановац информисао је, 24. маја у Медија центру „Одбрана“, представнике Удружења војних пензионера о актуелним корацима у реформи система одбране и напорима које Министарство одбране улаже у превазилажење проблема са којима се сусрећу бивши припадници војске.

Састанку су присуствовале и најодговорније старешине из Министарства одбране надлежне за питања статуса, социјалног осигурања и стандарда војних пензионера.

Министар Шутановац искористио је прилику да војне пензионере информисе о најважнијим резултатима Министарства одбране у протеклом периоду, са акцентом на професионализацији Војске Србије и подизању угледа те институције у друштву.

Он је изнео податке који сведоче да је располагање новчаним средствима у Министарству одбране данас далеко ефикасније него претходних година и да војни буџет, иако смањен услед економске кризе, успева да подмири трошкове у које спадају и војне пензије. Министар је подвукао да око 80 посто војног буџета одлази на персоналне трошкове, оценивши да то представља велики напор за систем који не располаже са довољно новца, нарочито за значајније пројекте опремања.

Председник Удружења војних пензионера Љубомир Драгањац истакао је да је министар Шутановац први званичник тог ранга који се састао са војним пензионерима, похваливши напоре које Министарство улаже у решавање проблема војних пензионера. ■

А. П. – Б. М.

Како решити нагомилане стамбене проблеме?

Легализација у интересу свих

Покушаји Министарства одбране да легализацијом адаптираних заједничких просторија реши бар део стамбених проблема припадника Министарства и Војске, наилази на отпор станара који на различите начине онемогућавају њихов откуп

Ише од 20.000 припадника Министарства одбране и Војске Србије нема одговарајући кров над главом, док на стотине њих живе у неусловним објектима. Неки од њих и у адаптираним пословним просторијама, вешерницама, бицикларницама, оставама и подрумима зграда у којима, у комфорним и удобним становима, живе њихове срећније колеге. И како то обично бива, не разумеју једни друге.

Суочени са суровом истином да, упркос свим напорима и жељама, стамбени проблеми неће бити одговарајуће решени ни у годинама које следе, надлежни у Министарству одбране решени су да до краја спроведу својевремено донете одлуке о легализацији адаптираних заједничких и пословних просторија и службених станова и њиховом откупу.

Војнограђевински центар „Београд“, наследник некадашње Војнограђевинске дирекције, до сада је успео повољно да реши одређени број од око 850 захтева војних бескућника који, легализацијом адаптираних заједничких просторија, покушавају да реше свој животни проблем. Посао је завршен у Новом Саду, Сремској Митровици, Зрењанину и Ваљевоу, а делимично у Пожаревцу и неким београдским општинама, међу којима се посебно истичу Вождовац, Врачар и Савски венац. У другим се, нажалост, није кренуло с мртве тачке.

Због чињенице да највећи део припадника Министарства одбране и Војске Србије, по неким проценама, живи на Новом Београду, та општина заслужила је нашу посебну пажњу. Не само зато што је „преко реке“ убедљиво највећи број невољника који су поднели захтев за легализацију адаптираних објеката, већ и због жалосне истине да је управо ту и највећи отпор „легалних“ станара тој несумњиво хуманој акцији Министарства и Војске Србије.

Комшија вреднији од брата

У времену оскудице, свакодневног страха од будућности, губитка посла и немаштине, комшија нам је вреднији од брата. Или је бар, некада тако било. Искуства су, бар према сведочењу једног нашег колеге, припадника Министарства одбране који је, из објашњивих разлога желео да остане непознат јавности, различита.

– Проблема и неразумевања у вези са легализацијом заједничких просторија има много. Наравно, не у свим зградама и не од свих комшија. У општини Нови Београд, где ја живим, проблеми су различите врсте, од покретања тужби пред надлежним правосудним органима, телефонских претњи, писања претећих порука, па до физичких насртаја, различитих малтретирања и понижавања, због којих ни наша деца нису мирна и спокојна.

Наше комшије, наводно, сматрају да је објекат у којима живимо и који је предмет легализације у ствари њихов, иако је несумњиво да они никада нису били власници тих просторија, већ је то било Министарство одбране. Откупом станова они нису откупили и заједничке просторије, али сада желе да их приватизују, да их, једном речју, украду. О тим просторијама нико никада није бринуо, раније зато јер нису ни били својина станара, а касније јер смо ми живели у њима. Тек сада, када се покренула прича о њиховој легализацији, то постаје проблем.

Иако је непобитно утврђено да су сви објекти чија се легализација тражи, адаптирани још 1991. и 1992. године, када је власништво над њима имала Војска и дати на привремено коришћење невољницима у униформи, углавном протераним из отцепљених република, станари зграда у којима су „спорни заједнички станови“, сада траже да се њихова легализација онемогући. И у томе траже подршку не само адвоката, којима хумана страна приче и није посао, већ и јавности.

Оспоравајући Војсци да је власник адаптираних вешерница, подрума, „шах клубова“, бицикларница, остава и других „заједничких просторија“ и тврдећи да су откупом станова у зградама постали власници и зграда у целости, дакле свега што је у њима, станари „забринути“ за просторије у којима више од деценију и по, на невољу, живе њихове комшије и колеге, на сваки начин желе да их иселе и забораве. Да тако забораве и своју муку и невољу коју су имали док нису легализовали станове у којима живе и које су откупили за не тако велике паре. Заслужено, с правом припадника Војске и на основу деценија проведених у радном односу.

Истичући да руководство општине Нови Београд има знатно више разумевања за процес легализације од појединих станара зграда у којима се налазе „спорни објекти“, пуковник Љубиша Костић из Војнограђевинског центра „Београд“ каже да је, због тешке ситуације и хитног поступања по наредбама тадашњих савезног секретара за народну одбрану и команданта Прве армије, адаптација заједничких просторија урађена без претходно прибављених урбанистичких и грађевинских дозвола, али да сагласност станара није ни била потребна.

– Те просторије су тада биле власништво Војске, као и станови који су касније откупљени. Познато је да процес откупа станова датира из 1995. године, када је војни стамбени фонд прешао у руке власника станова. Из различитих разлога, углавном бирократских, станари у заједничким просторијама били су онемогућавани да их тада откупе. Било је много проблема и у међусобним односима станара, управо због покушаја да се ти објекти легализују и откупе. Примери су различити и готово без изузетка резултат су себичности и комшијског неразумевања. Ми очекујемо да се ствари ускоро разреше и да ти станови буду откупљени. Док се не легализују, њихово откупљивање је немогуће – каже Костић и закључује да је легализација у интересу свих. Ради мира у кући и хуманог решавања једног од најважнијих животних питања. ■

Душан ГЛИШИЋ

Између чекића и наковња

У средини логистичког ланца у Војсци и држави, негде изнад корисника, односно јединица и њихове логистике, а испод снабдевача, односно одговарајућих управа Министарства одбране и Генералштаба, Централна логистичка база Војске Србије чини све што је у њеној моћи да задовољи захтеве обеју страна

У највећој логистичкој јединици Војске Србије ниједан наредни дан не личи на претходни, иако су задаци увек исти. Или се таквим чине. Потчињена Управи за логистику Генералштаба, глобално посматрано, Централна логистичка база ефикасно, организовано (и рационално) реализује снабдевање јединица основним техничким интендантским, санитарским, ветеринарским и другим средствима, неопходним за свакодневно извршавање наменских задатака.

Једноставно речено, њена је функција пријем, чување, дистрибуција, занављање, продаја и отуђење свих средстава на употреби у Војсци. И тиме је све речено. Више него јасно, виде се и обим обавеза и распон задужења и мера одговорности базе за ефикасан и квалитетан живот и рад других јединица. У ствари, војнички речено, за одржање њихове оперативне способности.

Зато не треба трошити много речи на доказивање да је фотеља команданта Централне логистичке базе данас једна од највреднијих у нашој војсци. Много је сушних година иза нас, предуг је период у коме Војска није набављала већу, значајнију количину нових средстава и опреме, модерног наоружања и савремених возила. Током дугогодишњих санкција смањиле су се обавезне резерве и истрошили капацитети, тако да готово и нема јединице која с пажњом и зебњом не усмерава погледе ка бази и њеним бројним складиштима и магацинима.

– Најразвијенија функција Централне логистичке базе традиционално јесте снабдевачка – напомиње командант пуковник Горан Зековић и додаје да поред тог опсежног и значајног задатка, од прошле године база реализује и логистичку подршку за део јединица београдског гарнизона, за шта је формиран Пети логистички батаљон.

– Његовим формирањем променила се не само општа слика о бази, него и њена структура, тако да транспорту, одржавању, инфраструктури и општој логистици поново поклањамо већи значај. То је и логично, јер смо ми задужени да обезбедимо непрекидну логистичку подршку команди, јединицама и установама Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије ради стварања по-

Командант пуковник Горан Зековић са сарадницима

вољних материјалних услова за организацију живота и рада, реализацију обуке и извршавање наменских задатака. А то значи да су ти састави ослоњени на нас. Сви ти задаци преточени су у мисије Централне логистичке базе којима свакодневно одговарамо на захтеве претпостављене команде и многобројних корисника, каже пуковник Зековић.

Попут пчелињег саћа

Обједињавањем свих складишних капацитета некадашњих база и јединица, 2006. године формирана је централна, може се рећи и здружена, логистичка база у коју се сада све слива и из које све извире. Размештена је у 12 гарнизона, а објекти, људи и средства налазе се на више од 100 локација, што јасно сведочи о њеној разуђености и компликованом управљању. Од оснивања до данас структура базе више пута је прилагођавана захтевима времена, односно готово свакодневном, понекад и паничном расту обима послова, везаних за мобилизацијске и организацијске промене, којима смо сведоци последњих неколико година.

Нема сумње да је реорганизацију Војске Србије и њено прилагођавање новим захтевима у великој мери на својим плећима изнела и Централна логистичка база. Припадници четири складишна батаљона немају времена за предах. Посла је „преко главе“ и кад се набављају нова средства и кад се „раздужеју“ стара, неперспективна и непотребна. Ако таквих уопште има, после вишегодишњег стезања каиша и мирења с већ уходаним маниром по коме „све некад затреба“. Захваљујући квалитетним организационим променама и ефикасном прилагођавању базе нагомиланим захтевима, највећи број те-

Повећана безбедност

Централна логистичка база је у протеклом периоду реализовала делимичну делаборацију више од 310.000 противтенковских мина и тиме у потпуности обавила један од тежих задатака. Предато је 126.000 разоружаних мина и уништено више од 160.000 упаљача.

Бројни задаци

Иако се сви задаци Централне логистичке базе не могу једноставно побројати, неке најважније ипак ћемо навести. Пријем неперспективних средстава од јединица и предаја нових јединица, пријем средстава из производње, одржавање специфичних средстава и логистичка подршка јединица у гарнизону Београд чине део обавеза због којих База постоји и због којих су све очи припадника Војске упрте у њу. Нажалост, у Централној бази нема довољно људи, средстава, али ни новца да се на време изађе свима у сусрет.

жишних задатака извршен је на нивоу захтеваног квалитета. То, наравно, не значи да није било тешкоћа. Обичним језиком речено, организацијска структура базе мењала се у складу са уоченим слабостима, а све ради ефикаснијег и квалитетнијег извршавања задатака и правовременог испуњавања захтева јединица због којих и постоји.

А оне, како се показало, немају разумевања за тромост, ту карактеристичну слабост свих великих организама. Стрпљење је при крају, нова средства, модерно наоружање и савремена опрема очекују се превише дуго, сви би хтели све и то одмах.

– И сами често изналазимо различита побољшања и предлажемо одређене измене и дораве у формацијској и концепцијској структури базе, увек с циљем повећања њене ефикасности. Нека филигранска подешавања, зарад јачања базе и повећања њене оперативности, функционалности и економичности, увек су могућа и добродошла. Печат Централној логистичкој бази дају њена складишта. Имамо их више од 30, у којима су, сем осталог, смештене тоне и тоне убојних средстава. У нашој надлежности су пријем, складиштење и одржавање трупних и вантрупних резерви, економских залиха, ремонтних резерви и такзованих претичућих средстава. У протеклом периоду успели смо да испратимо повећан пријем средстава с тржишта, било увозног или домаћег, којима се опрема Војска. Скоро све што је Војска купила ради занављања и обнављања јединица и установа, дошло

Продаја

Да је Централна логистичка база у протеклом периоду била активна и као продавац, сведоче подаци да су купцима предато 55.270 пешадијског наоружања, а власника је променило и осам артиљеријских оруђа, 153 борбена возила, а одлуком министра одбране је 385 неборбених и прикључних возила проглашено вишком и припремљено за продају. Продато је и више од три хиљаде тона убојних средстава.

Већи значај општој логистици

Посебан значај за Централну логистичку базу има Пети логистички батаљон. Према речима пуковника Горана Зековића, од формирања те јединице База добија снаге и средства за ефикасно извршавање најважнијих логистичких задатака.

– Његовим формирањем променила се не само општа слика о бази, него и њена структура, тако да транспорту, одржавању, инфраструктури и општој логистици поново поклањамо већи значај. То је и логично, јер смо ми задужени да обезбедимо непрекидну логистичку подршку команди, јединицама и установама Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије ради стварања повољних материјалних услова за организацију живота и рада, реализацију обуке и извршавање наменских задатака. А то значи да су ти састави ослоњени на нас. Сви ти задаци преточени су у мисије Централне логистичке базе којима свакодневно одговарамо на захтеве претпостављене команде и многобројних корисника, каже пуковник Зековић.

Једна од класичних јединица Централне логистичке базе је Четврти логистички батаљон. Хиљаде квадрата магацинског простора, десетине тона ускладиштене муниције и осталих средстава, стотине хиљада килограма робе која свакодневно прелази преко руку припадника јединице – у најкраћем чини опис послова у том складишту. Та јединица, према *Шеми логистичке подршке*, има више него одговоран задатак да чува и брине о снабдевању јединица наоружањем, муницијом, горивима, али и да прими свако ново средство које набави Војска.

Како нам је објаснио командант батаљона потпуковник Предраг Младеновић, на полицама, рафовима и у танковима јединице тренутно се налази више од 8.600 тона убојних средстава, 300 тона пратећих погонских средстава – уља, мазива, антифриза и око 190.000 комада различитих врста наоружања.

– Наш батаљон један је од четири складишна батаљона која са новим, Петим логистичким батаљоном чини Централну логистич-

ку базу – представљајући „личну карту“ батаљона напомиње потпуковник Младеновић и наводи да јединица има три адресе – у гарнизонима Београд, Нови Сад и Панчево. У саставу има пет складишта, од чега су два намењена за чување убојних средстава, док је једно резервисано за погонска горива и пратећу опрему. Остатак чине мешовито и складиште ваздухопловно-техничких материјалних средстава.

Основна намена и најодговорнији задатак батаљона јесте складиштење убојних средстава и наоружања. Уз то, магацински простор заузимају и горива, мазива, погонска средства, резервни делови и остала најразличитија средства која су у употреби у нашој војсци. Такође, јединица одржава средстава која су на чувању, мада је та функција ограничена основним нивоом одржавања.

Мањак складишног простора представља један је од најизразитијих проблема у раду Четвртог батаљона. То је разлог што се добар део неперспективне муниције и убојних средстава чува на отвореном простору. Старешине јединице истичу да у потпуности поштују мере заштите и све прописане процедуре за чување свих средстава, али, без обзира на то, припадници батаљона свакодневно улажу напоре да смање количине смештене у пољским стокovima. Примера ради, прошле године расходовано је и раскомплетирано, уништено или продато око 400 тона убојних средстава која су била ускладиштена на отвореном.

– Посао раскомплетирања налази се на листи приоритета и за 2010. годину и биће настављен чим временске прилике то буду дозволиле. Очекујемо да ћемо смањити количину за још 150 тона чистог експлозива, јер је 6.500 тона заиста велика количина муниције. И наравно, да наставимо свакодневно пријем средстава у наша складишта и попуњавање јединица – напомиње потпуковник Младеновић. ■

Р. ДРАГОВИЋ

је у базу. Уз веће или мање задржавање. Период стрпљења да обавимо све што је потребно готово да не постоји, ми смо тога свесни. И наш је императив да јединице што пре добију нову опрему – подвлачи пуковник Горан Зековић.

Старо оптерећује

Али, то није једини задатак Централне логистичке базе. Поред нове опреме, у њеним складиштима смештена су и још многа средства, перспективна и застарела.

– Складиштењем „претичућих“, односно застарелих и непотребних средстава на једном месту растерећене су јединице, али је, истовремено, створен проблем који нас предуго оптерећује, нарочито

Значајна средства од продаје

Приход остварен од продаје расходованих покретних средстава у сабирним продајним центрима представља значајан чинилац у реализацији наменских задатака у систему одбране. Само прошле године „зарађено је“ више од 126 милиона динара. Тај приход остварен је продајом око 2.400 производа, што чини 90 одсто укупно расходованих средстава на нивоу Министарства одбране. У првом кварталу 2010. године остварен је за 20 одсто приход него у истом периоду прошле године.

За продају секундарних сировина и отпадног материјала у протеклој години Централна логистичка база закључила је девет уговора с предузећима којима је из јединица упућено готово два милиона килограма фурде. У 2010. години слични уговори закључени су са десет предузећа.

у условима хроничне несташнице складишног простора – подвлачи пуковник Зековић. – Поред тога, проблем је и складиштење различитих врста убојних средстава у неодговарајућим, недовољно безбедним објектима. То је задатак који не можемо сами да извршимо, извор проблема је у беспарици, у недовољним финансијским средствима. У постојећим условима чинимо све што је у нашој моћи да повећамо безбедност у складиштима и смањимо количину убојних средстава смештених у неодговарајућем простору. Само у прошлој години „разоружали“ смо велики број противтенковских мина и тиме знатно смањили број безусловно смештених убојних средстава и опасних материја. То остаје наш трајни задатак. У међувремену, делимично су побољшани и услови складиштења материјалних и техничких средстава у неким складиштима Централне логистичке базе, тако да се слободно може рећи да је стање пиротехничке безбедности константно на све већем нивоу – истиче командант Базе.

Проблеми, наравно, нису нестали као руком однети. Складишта су преоптерећена претичућим и неперспективним средствима, велики део опреме чува се изван матичних складишта и на отвореном простору, услови чувања дела убојних средстава и даље су неадекватни, а о стању инфраструктуре и свакодневним тешкоћама у војничком обезбеђењу непотребних објеката не треба трошити речи. Упорно истичући да се задаци из дана у дан нагомилavaju, у складу с потребама Војске за осавремењивањем и модернизацијом, али не и с перманентно недовољним бројем расположивих објеката, људи и средстава, у Централној логистичкој бази већ размишљају о сутрашњици и времену у коме ће другачији услови одређивати нове и другачије задатке. Искуства која припадници базе стичу у сарадњи са колегама из развијених армија добро ће доћи у моделовању неке будуће, модерније и ефикасније, логистичке базе, примерене 21. веку и доктринарним мисијама Војске Србије. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимио Душан АТЛАГИЋ

Показна вежба припадника 72. извиђачко-диверзантског батаљона

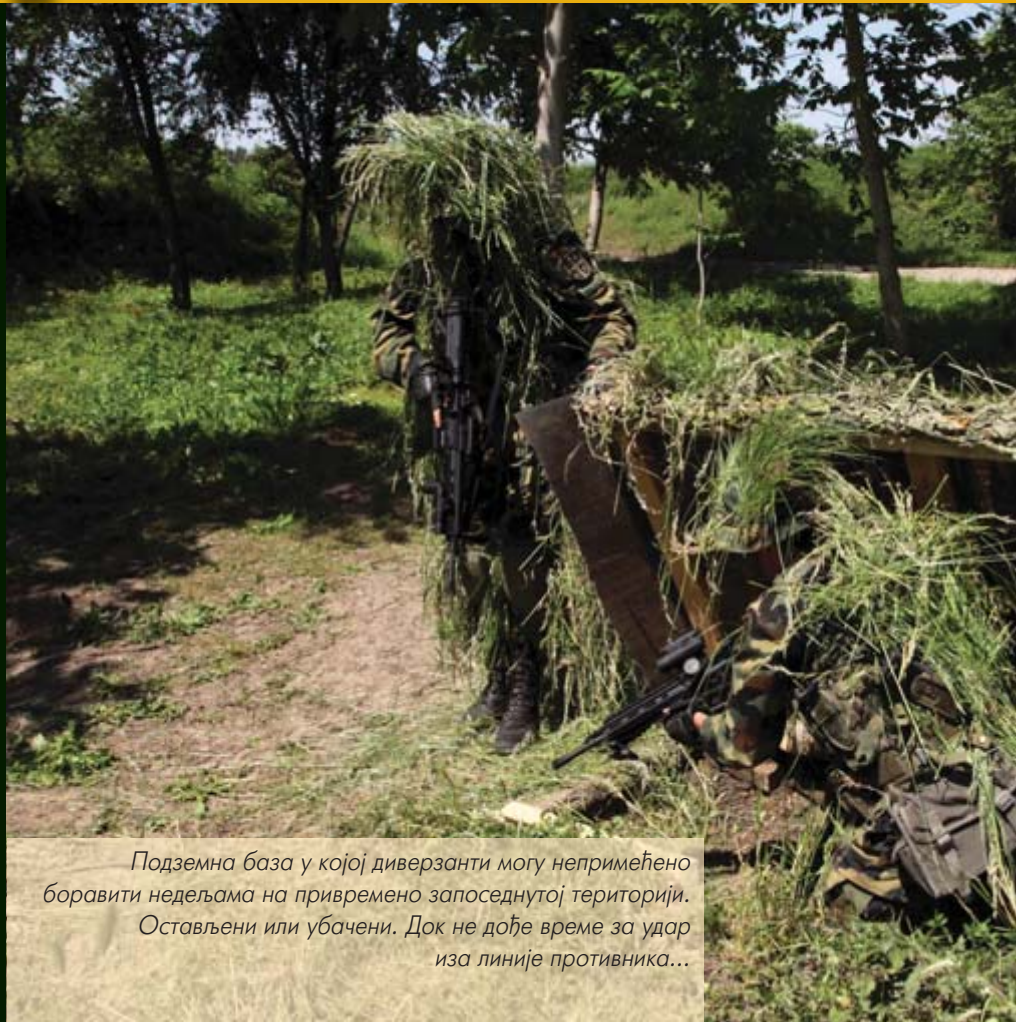
Удар из тиш

„Припрема и рад диверзантске групе у извођењу диверзантских дејстава по елементима инфраструктуре непријатеља“ – назив је показне вежбе коју су извели припадници 72. извиђачко-диверзантског батаљона Специјалне бригаде за старешине из јединица и команди Копнене војске који се баве извиђачким и обавештајним пословима. У неколико корака момци из „седамдесет-другог“ оправдали су наслеђе имена славне бригаде.

Хладнокрвност, брзина, вештина, опрез, прецизност...

Са друге стране – експлозије, ватра, паника, страх... ■

А. ПЕТРОВИЋ

Подземна база у којој диверзанти могу непримећено боравити недељама на привремено запоседнутој територији. Остављени или убачени. Док не дође време за удар иза линије противника...

ИНЕ

Макета. Један од најбољих начина за планирање диверзије. Командир тима издаје задатак за рушење пруге и тунела. Диверзанти су наоружани најновијим јуришним пушкама „Хеклер и Кох“.

Снимио Јово МАМУЛА

Снајпериста је неутралисао обезбеђење моста. Следи постављање експлозива.

За рушење моста од армираног бетона потребна је велика количина тринитротолуола.

Тактика и математика. Командир једног од тимова објашњава супозицију и поступак израчунавања количине експлозива за зарушавање пута.

Свако има прецизне задатке приликом минирања тунела. Време ради против диверзаната.

Један од начина за припаљивање спорогорећег штапина. Фосфорна глава палидрвцета мора бити припојена уз језгро од црног барута.

Експлозив мора бити постављен правилно да би се онеспособила пруга. Тај посао обично ради најискуснији диверзант.

А, када наиђе воз...

Јаснија слика војске

У Лесковачкој касарни „Војвода Петар Бојовић“, 13. маја, одржана је акција „Отворени дан“. Посетиоци су с пажњом разгледали приказ наоружања и војне опреме и садржаја обучавања у Седмом центру за обуку, којим командује пуковник Мијодраг Ђуровић. Посебно интересовање привукли су демонстрација рада пионирског и минобацачког одељења и рад посаде борбеног возила пешадије БВП М-80. Одржано је и такмичење у малом фудбалу.

У Рашкој, 19. маја, 21. пешадијски батаљон Друге бригаде организовао је „Отворени дан“ у касарни „Стефан Немања“. На тактичко-техничком збору могло је да се види наоружање и војна опрема које јединица поседује, а изведен је и приказ оспособљености. Са посетиоцима је тог дана био и командант Друге бригаде бригадни генерал Душан Стојановић.

У Првом центру за обуку у Сомбору акција је организована 22. маја. Отварајући овај сусрет припадника војске и грађана, командант Првог центра потпуковник Лазар Остојић нагласио је да је циљ манифестације унапређење даље сарадње цивилног и војног сектора.

Припадници 204. авијацијске базе на аеродрому „Батајница“ отворили су своје капије 22. маја, а најбројнији по-

сетиоци и ове године били су млади из основних школа. На стајанци су изложени авиони матичних ескадрила са наоружањем и борбеном техником. Пилоти, послужоци и старешине сваком мали-

шану су пружили прилику да уђе у кабину авиона, погледа топове изблиза и слика се поред своје омиљене борбене машине. ■

З. М. – М. М. – П. В.

Изрешетане

На Привременом полигону „Тител“ на реци Тиси, старешине и професионални војници 1. и 2. речног одреда из састава Речне флотиле извели су копнена припремна, испитна и заједничка гађања бродским наоружањем са воде. Гађање су посматрали заменик команданта Копнене војске бригадни генерал Видоје Живковић и потпуковник Милош Јаковљевић, заступник команданта Речне флотиле.

Са пристанишног веза у Новом Саду на задатак су испловила два речна патролна чамца, три речна миноловца, два десантно јуришна чамца и речна станица за размагнетисање бродова. Иако јак ветар и узбуркана река нису ишли наруку стрелцима, са успехом су погађани циљеви удаљени до 1.500 метара. Према оцени капетана фрегате Венка Механџиског, начелника штаба и руководиоца гађања, искусни професионалци су веома добро урадили посао.

мете

Циљеве размештене на падини Тителског брега нишанције су без проблема „проналазиле“ аутоматским бацачима граната, прамчаним и крменим противавионским топовима калибра 20 милиметара. Импресиван дојам оставило је заједничко копнено припремно гађање, при ком су циљеви истовремено гађани са два пловећа брода.

Најбоље резултате постигли су десетари Љубан Бјелић и Драган Квргић са дугогодишњим професионалним стажом у речној јединици. Већ први рафали које су искусне нишанције испалиле непогрешиво су погодили мете. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

Укратко

Вежба на карти Команде за обуку

Вежба на карти Команде за обуку „Одбрана 2010“ изведена је 18. и 19. маја у касарни „Топчидер“.

Вежбом је руководио начелник штаба Команде за обуку бригадни генерал Млађен Нишевић, а у улози команданта вежбе био је пуковник Маринко Павловић, начелник Одељења за оперативне послове. ■

А. П.

Курс за штабне официре у мултинационалним операцијама

У Центру за мировне операције, у сарадњи са Међународним центром ОС Краљевине Шведске, од 10. до 28. маја одржан је пети по реду „Међународни курс за штабне официре у мултинационалним операцијама (МНОп) – BALSOC 2010“.

Курс је имао међународни карактер, с обзиром на то да је поред 15 учесника из Републике Србије, учешће узело још осам официра из седам земаља: Данске, Финске, Црне Горе, Мађарске, Норвешке, Шведске и Сједињених Америчких Држава (Национална Гарда Охаја).

Циљ курса било је оспособљавање за рад у мултинационалним командама и штабовима као и у командама националног континента. У току курса учесници су се упознали са системом командовања и контроле, процесом доношења одлуке на оперативном нивоу и искуствима из рада у мултинационалним и мултифункционалним штабовима. Полазници курса изучавали су и оперативне, логистичке и административне принципе при успостављању и спровођењу мултинационалних операција. ■

А. А.

Интероперабилност авијацијских јединица

На аеродрому Батајница је одржан је семинар из области ваздухопловних операција у складу са НАТО стандардима.

Предавањима су присуствовали припадници 204. и 98. авијацијске базе ВиПВО, а циљ предавања представника НАТО команде из Измира је подизање нивоа интероперабилности авијацијских јединица ВиПВО. ■

П. В.

Курс из области цивилно-војне сарадње

У Центра за усавршавање кадрова АБХО у Крушевцу одржан је штабни курс у области цивилно-војне сарадње. Курс су похађала 23 официра, један подофицир и једно цивилно лице. Циљ курса је да полазници на усавршавању стекну основна знања о цивилно-војној сарадњи и обуче се за рад у области процеса оперативног планирања и рада команде на доношењу војне одлуке.

Наставу су изводеле старешине Одељења за цивилно-војну сарадњу Генералштаба Војске Србије (Ј-9) и први је из области цивилно-војне сарадње који се у Војсци Србије реализује без учешћа страних предавача.

На курсу је реализована и практична обука из области комуникацијских вештина, а приказани су различити модели понашања што је курсистима пружило квалитетну основу за даље усавршавање. ■

И. А.

Скупштина Удружења војних бескућника

У Дому Војске одржана је дванаеста годишња скупштина Удружења војних бескућника Србије.

Председник Удружења Велизар Рабреновић подсетио је да и после 19 година нису решени проблеми војних бескућника са око 12.000 чланова породица и апеловао на државне органе да тај проблем решавају. ■

Т. М

Надгледање

ајори Војске Србије Срђан Радивојевић, Горан Топаловић и Бранко Медан вратили су се у Србију након једногодишње мисије спровођења и надгледања мира у Обали Слоноваче. Они су шеста група наших мировњака, која од 2004. године под мандатом Савета безбедности Уједињених нација (мисија UNOCI) учествују у одржавању реда и закона, раздвајању сукобљених страна и стабилизовању политичких и друштвених прилика у овој бившој француској колонији.

Они су шеста група наших мировњака, која од 2004. године под мандатом Савета безбедности Уједињених нација (мисија UNOCI) учествују у одржавању реда и закона, раздвајању сукобљених страна и стабилизовању политичких и друштвених прилика у овој бившој француској колонији.

Мајор Горан Топаловић каже да су војни посматрачи „очи и уши мировне мисије“.

– Све што мисија зна о региону на оперативном и тактичком нивоу долази од посматрача на терену. Ви као посматрач такође посредујете при решавању сукоба. Било ратних или неких других. Морате бити непристрасни и морате одржавати коректне односе са обе стране у сукобу. Све са циљем да у неком пресудном тренутку можете отићи код једних и код других и изгладити сукоб који је настао. Такође, може се десити да спроводите истражне радње у случају да се деси нешто везано за последицу ратног сукоба. То је заиста читав низ функција. Затим, ваш задатак може бити да прикупљате и информације које би могле да буду од користи мисији да на што бољи начин помогне становништву. Уз све то,

Најбоља обука

Један од приоритета, одмах по повратку из мисије, свакако је преношење искуства. Тако је било и овога пута у Центру за мировне операције, где је одржана презентација активности тима и његова евалуација. Под вођством начелника Центра пуковника Јелесија Радивојевића и старешина организацијских целина Генералштаба, анализирана су искуства, тренутна политичко-безбедносна ситуација и изнети предлози и сугестије који ће бити од користи у будућим мисијама чије је одређиште Обала Слоноваче.

Према речима пуковника Јелесија Радивојевића, за Војску Србије најбитније је присуство у колективним системима безбедности Уједињених нација и обука наших официра у реалним условима ангажовања у неким од најизазовнијих окружења.

наде

морате оставити добар утисак јер представљате Уједињене нације и државу из које долазите. Имате оквирна упутства како се то ради, али како ћете се понашати на терену ипак зависи од вас – објашњава Топаловић.

Више него комплексну политичку реалност Обале Слоноваче објашњава мајор Бранко Медан. Он подсећа да су у тој земљи беснели дугогодишњи сукоби између побуњеника и владиних снага све до 2002. године. Од тада, како каже, није било већих конфликата.

– Тренутни сукоби нижег су интензитета и све се врти око контроле територија. Власт је тамо најпрофитабилнија. Није толико у питању борба за слободу колико борба за позиције. Позиције обезбеђују новац од разних пореза. Половина популације су католици, друга половина муслимани, али борба фракција није ни етничког ни религијског порекла – каже мајор Медан, који, као и остали припадници мисије, носи медаљу Уједињених нација добијену за квалитетан рад и допринос мисији.

Мисија у кризним регионима света носи и одређене ризике. Људи који се у њима ангажују свесни су те чињенице и добро се припремају за реаговање у опасним ситуацијама. Мајор Радивојевић

једини је од српских официра искусио нешто што је било најближе ризичној ситуацији.

– У једном од села опозиција се сукобила са снагама власти. Управо сам се враћао са једне од редовних патрола, када сам на улазу у село приметио густ дим. Претпоставио сам да се нешто дешава. Комешања, неколико експлозија нижег интензитета. Бринуо сам се највише због могућности заседе. Улице су уске и цела ситуација се брзо развијала. Пуком срећом наишли смо на регуларне снаге жандармерије које су јуриле на то место не би ли растуриле протесте сузавцем. Полако су потискивали масу и ми смо, пратећи их, успели да се провучемо. Била је то једина опаснија ситуација наше мисије за свих годину дана – сећа се Радивојевић. Искуства из Обале Слоноваче, општи је закључак официра из мисије, биће значајна и за остале који стану под заставу УН. ■

Петар ВОЈИНОВИЋ

Мајори Срђан Радивојевић, Бранко Медан и Горан Топаловић са француским официрима

Сарадња ВМА и Атлетског савеза Србије

На Војномедицинској академији 25. маја потписан је протокол о сарадњи ове здравствене институције и Атлетског савеза Србије. Протокол су потписали представници Министарства одбране, државни секретар Министарства одбране Зоран Јефтић и начелник ВМА генерал-мајор Миодраг Јевтић, и Веселин Јевросимовић, председник Атлетског савеза Србије, и Слободан Бранковић, генерални секретар Савеза.

Државни секретар Министарства одбране Зоран Јефтић изразио је задовољство због успостављања ове сарадње јер су обе стране заинтересоване за њену успешну реализацију, наглашавајући да се у овом тренутку у Војсци Србије, поред осталих спортова, придаје велики значај атлетици. Он је подсетио да се брига ВМА о здрављу учесника и запослених на Универзијади прошле године, показала као једно од најбољих здравствених збрињавања великог спортског догађаја.

Према речима начелника ВМА генерала Јевтића, ускоро ће се развијати организационе јединице које ће се бавити физиологијом напора, која је, како је рекао, унутрашња потреба Војске Србије, првенствено због професионалне војске, а која ће свакако бити од користи и врхунским спортистима.

Војномедицинска академија препознатљива је по превентиви, истакао је генерал Јевтић, додајући да ће искуства стручњака из различитих области медицине који ту раде помоћи врхунским спортистима како би се предупредиле повреде и болести.

Представници Атлетског савеза Србије посетили су одељења Хитне помоћи и Васкуларну клинику у оквиру ВМА. ■

Подршка врхунском спорту

За официјелно медицинско обезбеђење учесника тениског АТП турнира „Serbia Open“ била је задужена ВМА. Током турнира, на теренима „Гале Мушкатировић“ медицинске екипе те здравствене установе прегледале су и збринуле укупно 58 лица, а шест пацијената упућено је у Центар хитне помоћи ВМА ради даље дијагностике и лечења.

– Захваљујем особљу ВМА на високо професионалном односу и партнерској сарадњи у току трајања турнира. Заједно смо на најбољи могући начин репрезентовали нашу Србију – изјавио је директор турнира Горан Ђоковић. Он је нагласио и да је званични АТП супервизор изразио изузетно високе оцене за организацију медицинског збрињавања турнира. ■

Уградња вештачке плућне артерије

Лекари Клинике за грудну хирургију и Клинике за кардиохирургију ВМА извели су први пут у нашој земљи јединствени захват уградње вештачке плућне артерије код пацијенткиње М. В. (62) која је боловала од тумора левог плућног крила који је урастао у плућну артерију. У оваквим ситуацијама најчешће се практикује радикални хируршки захват одстрањивања целог плућног крила (пулмектомија).

Хирурзи ВМА успели су да одстране тумор у целости уз одстрањивање горњег режња (лобектомију), а ресекцијом плућне артерије и заменом ресецираног дела вештачким крвним судом практично је сачуван и потпуно реституисан доњи режањ који представља више од 50 посто функционалног дела плућног крила. Постоперативни ток је протекао уредно, а контролна снимања показала су одличну проходност реконструисане плућне артерије вештачким крвним судом и комплетну функционалност преосталог дела плућног крила. Управа ВМА је поносна на најновији успех наше хируршке школе. ■

Афирмација сестринске професије

Стручни рад Бојане Јовановић, главног медицинског техничара Клинике за физикалну медицину и рехабилитацију ВМА, проглашен је за најбољи на Симпозијуму медицинских сестара и техничара Србије који је одржан на Тари.

Тема рада односила се на сестринске интервенције у процесу едукације пацијената за интермитентну самокатетеризацију.

У раду симпозијума учествовало је више медицинских сестара и техничара ВМА који су својим радовима афирмисали струку и методологију рада у здравственој нези по највишим стандардима савременог сестринства. ■

Завештај органе – продужи живот

Војномедицинска академија била је активни учесник „Сајма здравља“ који је одржан у Београду од 14. до 16. маја. Том приликом представљене су могућности ВМА у области лечења, образовања и научноистраживачког рада. Посебан акценат био је на трансплантационом програму и значају завештања органа и одвијао се под мотом: „Завештај органе – продужи живот!“

Донорске картице током сајма потписало је 70 лица. Стручњаци ВМА – хирурзи, уролози и нефролози, указали су заинтересованим грађанима на медицински значај и хумане димензије завештања органа.

Пуковник проф. др Зоран Ковачевић, начелник Клинике за нефрологију ВМА, одржао је предавање о трансплантацији органа. ■

Припремила Елизабета РИСТАНОВИЋ

Конференција команданата

У организацији Одбрамбеног колеџа НАТО из Рима, од 17. до 19. маја, одржана је 39. конференција команданата војнообразовних институција. Ратни колеџ Турске из Истанбула био је домаћин тог догађаја, који је окупио 126 учесника из 56 земаља.

Тема конференције била је „Нови стратегијски концепт НАТО и импликација на образовање официра“.

Том приликом, разматрана су питања у области образовања будућих официра пред којима се налазе велики изазови. Задатак конференције је и помоћ у размени информација између институција земаља учесница на пољу унапређења образовних стандарда будућих официра.

Следећа конференција одржаће се у Пољској. ■

Д. А.

Комеморација у Матхаузену

Делегација Војне академије присуствовала је комеморативном скупу одржаном у некадашњем логору смрти у Маутхаузену, поводом обележавања 65. годишњице ослобођења тог нацистичког стратишта.

Припадници Војне академије били су део делегације Србије коју је предводио амбасадор у Аустрији Милован Божиловић.

У концентрационом логору у Матхаузену, од 8. августа 1938. до 5. маја 1945, било је заточено око 195.000 мушкараца и жена.

Припадници Војне академије посетили су и Гусен, Ебензе и положили венце на спомен-бележје жртвама Првог светског рата на савезничком гробљу у Маутхаузену. ■

С. В.

Победа оријентираца Војне академије

Кадети Војне академије тријумфовали су у појединачној и екипној конкуренцији на такмичењу у оријентирингу „Трофеј Београда“, одржаном 22. маја на Авали.

Прво место заузео је кадет Милош Стојановић из батаљона ВиПВО, друго место кадет Саша Стојковић из батаљона Логистике, док је треће место освојио кадет Никола Спасковић из батаљона КоВ.

У екипној конкуренцији Војној академији припало је прво место. ■

Ј. К.

Меморијална једриличарска регата „Зоран Радосављевић“

Традиционална дванаеста једриличарска регата „Зоран Радосављевић“ одржана је 22. и 23. маја на Дунаву око Великог ратног острва.

Регата је посвећена Зорану Радосављевићу, једриличару и пилоту ловцу елитне 127. ескадриле Ратног ваздухопловства Војске Југославије, који је погинуо бранећи земљу 26. марта 1999, током агресије НАТО на Србију.

У класи „Оптимист“ такмичиле су се 33 једрилице, док су у класи „Крсташ“ и „Микро“ једриличарско умеће показале посаде 17 пловила.

У класи „Крсташ“, у којој су се такмичиле војне посаде, први на циљ стигао је поручник корвете Александар Ђорђевић, док је друго место заузео капетан речних јединица Јован Кривокапић. У класи „Оптимист“ најуспешнија је била Ивона Косор из Једриличарског клуба АИК Земун, док је у класи „Микро“ победио Дејан Антић из Једриличарског клуба Земун. ■

Ј. К.

Глобално престојавање аутоиндустрије

Еколошка освајају свет

Конструктори су приморани да пред све упорнијим захтевима еколога, а и због пресушивања налазишта класичног (фосилног) горива, почну да трагају за новим техничко-технолошким решењима у развоју погонских агрегата и коришћења „чистијих“ аутомобилских горива, као што су течни нафтни и природни земни гас, затим алкохол, водоник, метанол и електрична енергија. Хибридна возила су, засад, само први корак ка савременим четвороточкашима чији издувни гасови неће загађивати атмосферу и утицати на климатске промене, које одавно угрожавају живот на нашој планети.

елика нафтна криза седамдесетих година минулог века приморала је произвођаче моторних возила да производне програме почну да мењају тако што ће развијати моторе, који ће, уз исти учинак, трошити мање горива. Реч је о класичном фосилном гориву добијеном из нафте, које је све мање у Земљиној утроби и која би, према предвиђањима научника, могла бити потпуно исцрпљена до половине овог века.

Зато није било иоле озбиљнијег произвођача аутомобила који својим конструкторским тимовима није, пре нешто више од три деценије, дао задатак да понуде решења за економичнијим, али и снажнијим моторима са унутрашњим сагоревањем, које ће се уграђивати у возила. Из фабричких хала су, затим, релативно брзо почели да излазе аутомобили мањих димензија, прилагођени џеповима све већег броја купаца. Они нису много марили што им мања возила нису могла пружити удобност на коју су навикли возећи се у већим, али и „прождрљивијим“ лимузинама.

Стога су први модели тих малих возила (као што су, на пример, били *Фолксвагенов „голф“*, *Реноов „клио“*, *Ситроенов „саксо“*, *Фија-*

ВОЗИЛА

тов „пунто“, Сеатова „ибица“, Пежоова „шестестица“, Опелова „корса“, Фордова „фијеста“ и аутомобили других светских произвођача), чини се, с разлогом сматрани неком врстом „градских возила“, која су возачима омогућавала да се брже и лакше пробијају све закрченијим улицама великих градова.

Конструктори аутомобилских мотора су се просто утркивали ко ће да направи економичнији а снажнији мотор, користећи се најсавременијим технолошким решењима, при чему је високо место заузимала електроника. Захваљујући невиђеном надметању произвођача да тржишту понуде не велико, али ипак удобно и штедљиво возило, јер им је од тога зависило и опстанак, свет је данас просто преплављен квалитетним аутомобилима (пре свега, тзв. средње класе), који троше мање горива, а у последње време им и цена опада.

■ **Замајац привредног развоја**

Са светском финансијском кризом тешке дане доживљава посебно аутомобилска индустрија. Произвођачи се обраћају владама својих земаља да им покрију финансијске губитке, што ове, углавном, прихватају, знајући да је аутоиндустрија замајац привредног развоја земље. Додатне тешкоће стварају све ригорознији захтеви за производњом „чистих“ мотора, који приликом сагоревања горива испуштају мање отровних гасова.

Субвенција за хибридна возила

Министар за животну средину и просторно планирање Оливер Дулић је недавно изјавио да ће Влада Републике Србије донети одлуку о субвенционисању куповине хибридних возила у износу од 1.000 евра. Такође, очекује се да се приликом куповине хибридних возила не плаћа царина, а ни паркирање у Београду и још неким градовима у Србији. То се већ одавно чини у другим европским земљама, у којима купци хибридних возила имају велике попусте приликом регистрације аутомобила, набавке разноврсне опреме и још неке бенефиције, рецимо, улазак и паркирање у самом средишту великог града где остала возила немају приступ.

У настојању да уштеди знатна новчана средства и да смањи годишњу емисију угљен-диоксида за једну тону, мађарско министарство екологије замениће свој возни парк хибридни аутомобилима. Очекује се да се тиме уштеди близу 20 посто новца који се сада издваја за гориво.

Према стандардима који су усвојени 1995. године, моторна возила смела су да испуштају до (највише) 185 грама угљен-диоксида по километру пређеног пута. Сада је дозвољена количина 162 грама. Европска комисија је, међутим, недавно усвојила нове стандарде према којима у издувним гасовима не би смело да буде више од 130 грама, најављујући истовремено још строже прописе који ће произвођаче моторних возила, на захтев еколога, приморати да количину штетног угљен-диоксида до 2020. године сведу на само 80 грама по пређеном километру.

Сасвим очекивано, економски пољуљана европска индустрија моторних возила противи се тим мера-

ма услед којих ће, кажу, возила поскупети (у просеку 2.000 до 4.000 евра), смањити се производња, нестајати фабрике и отпуштати се радници.

Тако, међутим, не мисле високи званичници Европске комисије (влада), чији председник Жозе Мануел Барозо здушно подржава борце за здраву животну средину и који мисли да ће нове (ригорозне) мере, напротив, оживети аутоиндустрију, окосницу привреде ЕУ, и учинити је конкурентнијом на дужи рок. Слично реагују и други чланови европске владе, који веле да „нове прописе не виде као терет, већ као позитиван изазов, јер ће њихова примена омогућити произвођачима да убрзо почну да праве не само најудобније и најбезбедније, него и најчистије аутомобиле на свету“.

То је, наглашавају они, будућност европске аутоиндустрије. А не сигурно неће бити ако Европа не испуни обавезе које произилазе из Кјото протокола (на снази до 2012. године) и не смањи емисију штетних гасова, јер су управо моторна возила узрок томе што је у последњих седамнаест година садржај сумпор-оксида са 21 „догубрао“ до 28 посто укупне емисије штетних гасова.

■ Све чистија горива

При помињању „чистих аутомобилских горива“, мисли се, пре свега, на две врсте гаса – течни нафтни гас (ТНГ) и компримовани природни гас (КПГ), који могу да се користе за рад мотора са унутрашњим сагоревањем уз њихове врло мале и јефтине неправке.

Доста дуго је светска моторна индустрија, сасвим неоправдано, просто игнорисала мишљења стручњака који су, суочавајући се најпре са проблемом помањкања фосилног горива, а затим и са врло озбиљним захтевима еколога, као најбоље („прелазно“) решење предлагали фабрикантима да у моторна возила почну да уграђују агрегате који ће, уместо све скупљег дизел-горива и бензина, користити засад врло перспективан, доступан и тренутно најјефтинији природни гас. Тим пре што је у развијеним западним земљама у индустрији, али и домаћинствима, одавно потиснуо угаљ, мазут, ложуље и дрво.

Једина значајнија препрека бржој „гасификацији“ четвороточкаша могла би да буде неразвијена мрежа пумпних станица у којима би се возила снабдевала гасом, јер њихово опремање у градовима и дуж аутопутева изискује прилично велика улагања, али не толика да се не би врло брзо и исплатила.

Данас се гас (природни или онај који се добија из нафте) увелико користи за погон снажних мотора теретних возила, а затим и путничких аутомобила. Према подацима изнесеним у анализама експерата УН, близу 12 милиона возила (углавном тешких теретњака и аутобуса) који тренутно крстаре светским путевима, као погонско гориво користи природни гас, чије су резерве толике да ће, кажу, потрајати цео век у који смо пре десетак година ушли, а можда и дуже.

Еколошке предности овог енергента су велике. Сагоревањем природног гаса, у поређењу са дизелом, у атмосферу одлази 50 посто мање угљен-монооксида и до 80 процената мање угљен-водоника и азотних оксида, док је емитовање чврстих честица (тренутно најтежи проблем везан за издувне гасове што настају у дизел-моторима) готово занемарљиво. Зато сви данашњи мотори у којима сагорева природни гас задовољавају врло строге еколошке стандарде (ЕУРО-5), а уз минималне интервенције у погледу ограничења количине отрова у издувним гасовима могуће је прескочити и ту границу.

■ Предности природног гаса

Основни састојак природног (земног) гаса је метан „оплемњен“ угљен-монооксидом. У резервоарима возила налази се у течном стању или је компримован (сабијен) под високим притиском. Као течност заузима дупло мањи простор, него као компримовани гас, а проблем је његово чување. Да би остао у течном стању, природни гас смешта се у посебне челичне резервоаре (својеврсне термос-боце), и то на температури од минус 162 степена Целзијусова и под притиском од 200 бара. Ти резервоари су тешки, па се зато земни гас углавном користи за покретање тзв. комерцијалних возила. Приликом испитивања, резервоари за природни гас излажу се притиску од 330 бара, а направљени су тако да без последица могу да поднесу директне ударе који настају не само за време саобраћајних незгода, него и директним поготком из пушке.

Велику предност чине и сама својства тог енергента, пошто је природни гас лакши од ваздуха, па у случају истицања брзо нестаје у атмосфери. Није ни отрован, а приликом непланираног истицања не пада на земљу и не разлива се као класична течна горива. Могућност експлозије сведена је на минимум, не само зато што на мотору постоји читав систем „безбедносних вентила“ (који у случају неког квара аутоматски спречавају истицање гаса из резервоара), него и због тога што у затвореном простору експлодира само када се постигне одређена концентрација гаса. Сигурност се, сем тога, повећава и уградњом детектора за гас, који светлосним и звучним сигнаlima упозоравају возача ако нешто није у реду.

За погон мотора путничких аутомобила више се користи течни нафтни гас. Реч је о мешавини пропана и бутана (у одређеној пропорцији), која се у условима атмосферског притиска и при температури од 20 степени Целзијусових налази у гасовитом стању. Међутим, када се изложи већем притиску, та смеша прелази у течно стање, што је чини изузетно погодном за складиштење.

Енергетска вредност, ниска цена, еколошка подобност и могућност да се практично свако возило са бензинским мотором може прилагодити за њено коришћење, врло брзо су скренули пажњу стручњака који су трагали за штедљивијим погонским агрегатом чији ће издувни гасови мање загађивати атмосферу. *Фијатови* конструктори су међу првима осмислили возила на гас, која су почели и серијски да производе. Италијани су, такође међу првима, тржишту понудили врло безбедне уређаје за погон мотора на гас, које су аутомеханичари, без већих тешкоћа, могли сами да уграђују у возила оних власника (таксисти, трговачки путници и људи других професија) којима аутомобил служи, пре свега, као средство за рад и којима је веома стало до тога да дужи пут превале уз што мањи утросак горива.

■ Пионир аутомобилске „гасификације“

За *Фијат* се, дакле, може рећи да је пионир „гасификације“ моторних возила. Његовим примером убрзо су кренули и други произвођачи, који су, не желећи ни за корак да заостану за њим, стално усавршавали „гасну технологију“, тако да данас имамо велики избор возила за која можемо да кажемо да мање загађују атмосферу.

Кад већ говоримо о горивима, ваља посебно истаћи да су се земље са развијеном аутоиндустријом, поштујући споразум постигнут у Кјоту,

обавезале да истраживања усмеравају ка другим (алтернативним) изворима енергије за покретање аутомобилских мотора и да, истовремено, трагају за новим решењима у погледу агрегата који ће покретати четвороточкаше. Судећи на основу онога што је с тим у вези досад остварено, у резервоаре будућих четвороточкаша ће се све чешће сипати биодизел, етанол и метанол, док ће класични мотори са унутрашњим сагоревањем постепено, али неизбежно, своје „дуго чувано“ место препуштати електромоторима, чија искоришћеност (због тренутног проблема са акумулаторима) засад није онаква какву би конструктори електромобила пожелели.

Многе земље, кад је реч о алтернативним горивима, велику пажњу придају горивима која „расту“ на њивама. Реч је, дакако, о горивима која се добијају деривацијом животињских масти и биљних масноћа (соја, кукуруз, семе памука, сунцокрет, кикирики и слично) или ферментацијом шећера из скроба кукуруза, пшенице и других биомаса, али, пре свега, у мешавини са бензином или дизел-горивом. Алкохоли на бази биљних уља обично се мешају са дизел-горивом (при чему се добија биодизел), док се бензин меша са алкохолом добијеним деривацијом скроба. Удео алкохола у биогориву је релативно мали, обично око 5–10 посто (ако се меша са бензином), односно око 30 посто код биодизела. Већи проценат алкохола захтевао би суштинске промене у конструкцији мотора и система сагоревања.

Биогорива је, начелно, могуће производити у огромним количинама, па многе земље велико развијају возила која ће покретати мотори у којима сагоревају горива те врсте. Перформансе возила чији мотори користе биогориво врло су приближне перформансама возила која троше обичан дизел.

Много се инсистира и на коришћењу алкохолних горива (етанола), и то у мешавини са бензином. Најдаље у том погледу отишао је Бразил, који је захваљујући томе готово престао да увози нафту, јер има огромне површине са шећерном трском из које се добија алкохол. Ипак, све што је везано за добијање биодизела и биоетанола није никако могло да мимоиђе пажњу оних који страхују да ће велика оријентација ка повећању пољопривредне производње зарад замене фосилног горива еколошким горивима насталим прерадом житарица, уљане репице,

Морски аутопутеви

Уколико се ништа не учини, емисија штетних гасова од теретних возила на путевима Европске уније у наредних 20 година повећаће се за више од 50 посто, што би озбиљно угрозило борбу против климатских промена. Да би се спречио такав сценарио, ЕУ ради на томе да теретни саобраћај удаљи са путева, односно да понуди друге облике транспорта, као што су бродови и возови.

То је разлог осмишљавања европског програма под називом „Марко Поло“, који треба да успостави мрежу „морских аутопутева“, што је већ учињено између Шпаније и Белгије, као и Грчке и Италије. Велике друмске „крстарице“ се из једне у другу земљу превозе бродовима. На тај начин се умногоме доприноси заштити природе.

соје и сунцокрета – умањити прехранбене фондове становништва. Еколози, с тим у вези, посебно истичу да ће „људи и у будућности морати да се хране, а не само да возе аутомобиле“.

■ Хибриди као прелазно решење

Зато се неком врстом прелазног решења сматрају возила са хибридним погоном. Најчешће је реч о систему погонског агрегата који чине електромотор и бензински мотор са унутрашњим сагоревањем. Типичан пример тако конципираног четвороточкаша свакако је *Тојотино* возило „приус“, први серијски аутомобил са хибридним погоном. Код тог возила се до брзина које одговарају вожњи у градским условима (око 60 км на час), за погон користи електромотор, који енергију црпи из посебних батерија. При преласку на веће брзине аутоматски се укључује мотор са унутрашњим сагоревањем (који истовремено има и улогу генератора за допуњавање батерија). Захваљујући томе знатно је смањена потрошња класичног (фосилног) горива, док је емисија штетних гасова за време вожње градом практично сведена на нулу. Стога ће хибридних возила у свету бити све више.

На овогодишњем Женевском салону аутомобила (одржаном у првој половини марта) *Мерцедес* је, уз остале моделе, приказао свој репрезентативни модел за који његови конструктори тврде да троши само 3,2 литра бензина на 100 км пређеног пута. Реч је, наиме, о комбинацији бензинског и електромотора који наизменично покрећу луксузну лимузину реномираног европског и светског произвођача моторних возила. Путем освајања „зелене ауто-

мобилске технологије", осим *Тојоте* и *Мерцедеса*, кренули су и други произвођачи (*Рено*, *Пежо*, *Форд*, *Фијат*, *Хјундаи*...), притиснути, пре свега, све упорнијим захтевима еколога.

Но, без обзира на то што сви настоје да направе најбоље хибридно возило, у њиховим истраживачким лабораторијама и конструкционим бироима се, такође, ни за тренутак не одустаје од настојања да се у догледној будућности нађе решење за електроомобил чије перформансе неће нимало заостајати за перформансама данашњих аутомобила у који се уграђују мотори који троше фосилно гориво, тако да је пажња истраживача усмерена у два правца. Први је усавршавање батерија (које су данас још прилично гомазне и малог капацитета), а други је развој горивних ћелија.

■ Муња на батерије

Што се тиче развоја батерија које ће се уграђивати у електроомобиле, напредак је из године у годину све видљивији. На улицама Лос Анђелеса су се, на пример, прошле јесени појавили први примерци електроомобила насталих на платформи легендарног „минија“. Прототип тог возила носи ознаку „мини Е“, а покреће га електромотор од 204 КС који струју добија из најновијег литијум-јонског акумулатора. Испитивања су показала да овај мали електроомобил развија максималну брзину од 152 км на час и да с једним пуњењем батерије може да превали пут дуг 240 километара.

Из Велике Британије стиже вест о некакој „муњи на батерије“, односно о електричном возилу *Лајтинг кар компаније*, које покрећу четири електромотора укупне јачине од око 700 КС. Захваљујући томе, возило чија је маса 1.300 кг, развија максималну брзину од 200 км на час. Тајна је, кажу британски експерти, у „наносејф“ батеријама. Док се за остале батерије време пуњења мери сатима, „наносејф“ батерије напуне се за само 10 минута, а рок трајања им је чак 12 година.

И од горивних ћелија се не одустаје. Многи истраживачки центри у свету увелико се баве развојем тих извора електричне енергије. Засада, међутим, остаје њихова највећа мана – превисока цена. Седам пута су скупље од класичног мотора са унутрашњим сагорева-

Биодизел од воде

Истраживачи једне америчке компаније усавршили су процес добијања биодизела. Они у посебним фотобиореакторима узгајају генетски модификоване бактерије које користе сунчеву енергију како би угљен-диоксид и воду претворили у етанол или водоугљенично гориво попут дизела.

Гориво које луче ти сићушни организми сакупља се помоћу технологија хемијске сепарације, што цео процес производње биодизела знатно појефтиније. Микроорганизми узгајани у провидним реакторима слободно циркулишу како би упили сунчану енергију којој су изложени. При том им се стално дотура концентровани угљен-диоксид.

Ако се нови поступак, који је засад могућ само у лабораторијским условима, покаже изводљивим и на већим површинама, то би, нема сумње, била велика прекретница у производњи јефтиног биодизела, који би из употребе за свагда истиснуо фосилна горива.

њем. Ипак, њихов развој је последњих година знатно напредовао. У првим горивним ћелијама које је, на пример, НАСА развијала у склопу свемирских програма, киловат снаге из горивних ћелија коштао је чак пола милиона долара, док је данас цена тако произведене енергије (од једног киловата) хиљаду пута нижа.

Та и остала истраживања, сазнања до којих се, такође, свакодневно долази и, посебно, нове технологије које су заживеле или ће заживети у догледној будућности, довољан су показатељ да је светска аутомобилска индустрија већ увелико почела да се престојава. Она ће се, нема сумње, релативно брзо уклопити

у све строже захтеве еколога који су, кад је реч о глобалним климатским променама, одавно зазвонили на узбуну и неће се, као досад, сврставати међу највеће загађиваче животне средине. ■

Влада РИСТИЋ

Поручник Живан Икраш

Са севера на југ

Икраши су заволели Врање и топлоту тог града на југу Србије. У њему им се највише допада непосредност људи, присан однос и чињеница да Војска Србије ужива у Врању велики углед.

Захтеван посао

Не може се рећи да поручник Живан Икраш има уобичајен професионални живот официра Војске Србије, пошто командир командне чете јединице из Бујановца ради у много комплекснијим и захтевнијим околностима од других колега, почев од неуобичајено великог броја локација на којима је размештена јединица, па до предузимања опсежних и обавезних мера безбедности приликом извршавања задатака. Међутим, како рече Живан, проблема нема пошто има поуздане, вредне и способне сараднике и сву неопходну помоћ претпостављених команди.

Породица Икраш на окупу: Живан, Ивана, Тања и Душко

Каже се да најчешће ситнице одлуче како ћемо провести животни век, којим ћемо се позивом бавити или са ким живети. Тачно је и то да важни догађаји у животу могу одлучујуће да одреде животне токове.

Тако је Живан Икраш, током основног школовања у Инђији, желео да буде свештеник или војник, а коначна одлука уследила је после велике личне трагедије. Наиме, Живанов отац, старији водник у резерви Душко Икраш, био је учесник у рату као добровољац некадашње ЈНА. Рањен је на вуковарском ратишту и од последица рана умро.

Живан је тешко примио очеву смрт и тог тренутка одлучио да упише Војну гимназију, коју је завршио са одличним успехом. На Војној академији је изабрао пешадију, пошто је тај род одувек волео.

Са супругом Иваном дуго је био друг, а почели су да се забављају од треће године Војне академије. Уследили су завршетак школовања, радост због одличног успеха, почетак професионалне војне каријере и прво радно место у гарнизону Бујановац.

А Живан јужније од Сокобање није био никад у животу.

– Потајно сам се надао да ћу добити лепше радно место – каже поручник Живан Икраш. – И у први мах сам био разочаран. Већ првог радног дана пошао сам са старијим водником Ђуровом на базу „Девојачка чука“, где сам примио дужност командира вода и заменика командира базе. Од тада сам на базама провео око годину и по дана. Убрзо сам постављен за командира треће пешадијске чете, док данас командујем командном четом, разнородном јединицом која опслужује команду батаљона по питањима логистичке подршке, обавештајног обезбеђења, инжењеријских дејстава и везе. Почетно разочарање брзо је прошло. Дошао сам у јединицу са искусним и добрим старешинама, почев од команданта батаљона потпуковника Слађа-

на Стаменковића. Од старијих сам много научио, како оно што је потребно за обављање војничких и официрских дужности, тако и у делу општих људских вредности. Посебно ми је драго што су ме од првог тренутка добро прихватили. Брзо сам схватио да се налазим у колективу где старешина може да обавља баш задатке за које се школовао и да испољи своје квалитете и способности. Тако сада могу да кажем да сам задовољан у потпуности послом, местом службовања, јединицом и претпостављеним старешинама.

Јединица поручника Живана Икраша дуго је боравила у закупљеном објекту „Црвена застава“, где је имала сложене и тешке услове за живот и рад. Од недавно, старешине и војници командне чете налазе се у касарни „Југ“ на Цепотини.

– Пресељење нам пуно значи – тврди поручник Икраш – пошто смо добили много боље услове у свим сегментима војничког живота. Формирана је и логистичка чета, па је командној чети сада нешто лакше да извршава бројне задатке.

Забављање са Иваном у току школовања на Војној академији крунисано је лепом свадбом у Инђији 2006. године, и са двоје дивне деце, трогодишњом Тањом и једноипогодишњим Душком, који је име добио по деди.

– Ја нисам била изненађена – каже Ивана. – Имала сам представу шта то значи имати мужа официра и да његова супруга мора имати разумевање и пратити га у свему. Једноставно, трудим се да увек будем ту када њему треба и да сама водим бригу о деци када је он на терену. Страх код мене нема када је он на задацима у Копненој зони безбедности, зато што сам сигурна да ће све урадити професионално и одговорно.

Ивана није заоставила ни сопствено образовање, тако да је и поред свих обавеза уписала Високу школу за струковне студије примењене информатике.

Живан и Ивана су млад и динамичан пар, пун ентузијазма, животне ведрине и оптимистичког погледа на будућност. Они воде, у суштини, миран и складан живот, који својим несташлуцима ремете плавоока Тања и мали Душко.

Додуше, и у њиховом животу има парадокса које често зна да приреди војни живот и судбина.

– У Инђији имам и кућу и стан – каже поручник Икраш – а у Врању смо подстанари. Живимо на периферији града, у стану који нам се свиђа и задовољава наше потребе.

Икраши су заволели Врање и топлоту тог града на југу Србије. У њему им се највише допада непосредност људи, присан однос и чињеница да Војска Србије ту ужива велики углед. Види се то на улицама, у продавницама, ресторанима и кућама. Зато Живан и Ивана још не помишљају на север. За Врање их не везује више само професија поручника Икраша, већ и новостечена пријатељства и темперамент људи врањског краја. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Одбрамбено-политичке смернице СР Немачке

Способности за нове изазове

Политика одбране Немачке саставни је део спољне и безбедносне политике те земље. Из таквог става произилази и да су оружане снаге Немачке значајан део спољне и безбедносне политике, усмерене ка спречавању и гашењу криза и конфликта у свету. А нови безбедносно-политички изазови и шансе захтевају и нове способности Бундесвера.

Смернице немачке политике одбране донете су „у условима измењеног безбедносно-политичког окружења“, почетком новог миленијума, а одобрио их је тадашњи министар одбране Немачке, са намером да се војним стратезима и планерима укаже у ком правцу треба да се креће њихово дугорочно планирање одбране. Оне полазе и од нове дефиниције одбране те државе, садржане у члану 87 Основног закона Немачке, у коме се прецизира да држава образује оружане снаге за одбрану, али и да „одбрана данас обухвата много више од традиционалног схватања одбране на државним границама у случају конвенционалног напада. Она укључује превенцију криза и конфликта, заједничко савладавање кризних жаришта и деловање у посткризном периоду. Сходно томе, одбрана се не може географски ограничити, већ подразумева очување безбедности свуда где је угрожена“.

Уз тако широко дефинисане функције одбране јасно произилази да је Немачка свесна своје водеће улоге у ЕУ и да претендује, као прва трговинска сила и трећа економска сила у свету, да игра и значајну улогу на глобалном плану.

Партнерске обавезе

На основу нове опште дефиниције одбране, следи и ближе одређење немачке политике одбране као саставног дела спољне и безбедносне политике те земље, ради обезбеђења безбедности. На основу тога, оружане снаге Немачке (Бундесвер) дефинишу се као

Немачка ратна флотила на Северном мору

Ситуација на Балкану

Немачки естаблишмент сматра да је „политичко-безбедносна интеграција ЕУ, и из тога произашле способности деловања, кључни елемент при обезбеђењу мира и стабилности у Европи“, и стога снажно подупире напоре Србије да уђе у Европску унију.

У процени нових безбедносних ризика и претњи, аутори Смерница, поред тероризма, пролиферације наоружања и информатичког рата, осврћу се и на ситуацију на Балкану као на потенцијалне претње општој безбедносној ситуацији у Европи:

„У Европи су и даље могући националистички и етнички, често од криминалних структура, изазвани конфликти.“ Уз евидентно добру процену безбедносних изазова на простору Балкана, далеко је значајнији закључак који се на основу те процене у поменутом документу изводи: „И даље лабилна безбедносна ситуација на Балкану захтева посебно ангажовање европских нација. Војни ангажман за успостављање једног сигурнијег окружења за нормализацију политичких и друштвених прилика и даље је неизоставан.“

Дакле, посве је сигурно да ће се, на основу овог става, немачка спољна политика залагати да се спорна питања међу државама на Балкану разматрају у „уједињеним нацијама Европе“, тј. у оквиру ЕУ, а не у оквиру „уједињених нација света“, тачније у оквиру Савета безбедности ОУН, као што је до сада био случај.

Такође, сматра се да је војни ангажман европских трупа на Балкану „неизоставан“, што је став који имплицира много озбиљније промишљање наших стратега у погледу места и улоге Војске Србије у оквиру европских војних снага у будућности. Да је тако, говори већ следећи став Смерница: „Европа је непосредно погођена кризама на њеној јужној и југоисточној периферији. Промена безбедносна ситуација захтева не само НАТО него и ЕУ на нови начин.“

„значајан део спољне и безбедносне политике усмерене на спречавање и гашење криза и конфликта“.

Окосницу поменутог документа чини став да се „безбедносна ситуација из основа променила и да нови безбедносно-политички изазови и шансе захтевају и нове способности Бундесвера“. Сходно томе, „мисија, задаци и способности Бундесвера оријентисани су превасходно на очекујући безбедносна ситуацију и безбедносно-политичке обавезе Немачке као партнера НАТОа и Европске уније. Истовремено, узима се у обзир и стање постојећих ресурса.“

Како се истиче у поменутом документу „започета свеобухватна реформа ОС ће се наставити. Одређивање и уобличавање задатака Бундесвера у новим стратегијским условима је приоритет“.

На постављање нових тежишних задатака Бундесвера у Смерницама може се гледати и као на поставке које ће имати своју разраду у документима концепцијске, стратегијске и планерске природе, а која одговарају ширем схватању појма одбране, који се искристалисао у НАТОу, након интервенције на Балкану.

Општа војна обавеза

Веома је важно истаћи искуство Немачке у погледу одбијања да укине општу војну обавезу. За ту државу заиста се не може рећи да не поштује људска права или „право на приговор савести“ или да ни-

Припадници ловачко-брдске јединице у Авганистану

је „у тренду“ што се тиче „људске безбедности“. Ипак, у ставу 3 општи смерница се каже: „Општа војна обавеза, у прилагођеној форми, предвиђена је за ангажовање снага на домаћем терену за сузбијање опасности од класичне агресије и невојних ризика и претњи.“

Дакле, општа војна обавеза, у модификованој форми, с обзиром на употребу, могућности и економски аспект, остаје и даље незамењива основа оружаних снага те земље. Заштита Немачке и њених грађана, укључујући и оспособљавање за „реконституцију“ (потпуну мобилизацију) и евентуалну заштиту у случају природних катастрофа и несрећа, оправдавају, поред осталих разлога, задржавање опште војне обавезе и старог регрутног система. Занимљиво је анализирати образложење оваквог немачког става, у коме се истиче следеће: „Традиционална одбрана против напада конвенционалних снага, као самостално структурирана мисија ОС више не одговара актуелним политичко-безбедносним захтевима. Само за ову мисију неће за дуже време бити потребно држати снаге. Међутим, поновно успостављање одбране против напада конвенционалних снага у одређеном дужем периоду – реконституција – мора бити обезбеђена“.

Дакле, иако је процењено да је ризик од класичне агресије на Немачку веома мали, она се определила да задржи обавезно служење војног рока. При том је јасно дефинисала и задатак војске у случају невојних ризика и претњи, као на пример, у спречавању последица елементарних непогода и слично. Још је значајније да је обезбедила механизам „реконституције грађана у униформи“ (наоружаног народа) за случај класичне агресије, пошто сви грађани пролазе редовну војну обуку.

Међутим, кључна одредница немачке одбрамбене политике одбране је мултинационална брига за безбедност и активно учешће у његовом осигурању. Оружано ангажовање ОС Немачке, са изузетком операција евакуације и спасавања, спроводиће се само заједно

са савезницима, и у оквиру операција које предводе УН, НАТО и ЕУ. Што се тиче немачког ангажовања у операцијама наметања мира и акцијама за одржавање мира, оно се усклађује на основу спољнополитичких приоритета и стратегије безбедности те земље, али и са обавезама које проистичу из чланства у НАТОу и Европској унији.

Немачке снаге ангажоване су чак у 12 међународних мисија у свету под мандатом УН, НАТОа, ЕУ и Оебса. Ипак, тежиште ангажовање немачких снага у иностранству је у мисијама у Авганистану и на Балкану. У међународним мисијама ангажовано је 7.000 припадника Бундесвера.

Стога, у Смерницама за политику одбране Немачке садржано је и веома важно политичко опредељење да се „за ангажовање у мултинационалним операцијама предвиђа учешће официра и војника по уговору на добровољној бази и на основу сагласности Парламента“, што је решење које је уграђено и у *Закон о Војсци Србије*.

У Немачкој, у односу на Србију, на сличан начин регулисано је и доношење одлуке о могућности ангажовања Бундесвера у интернационалним оквирима, које би се реализовало у оквирима система колективне безбедности, тј. тренутно у „плавим шлемовима“ УН, а у перспективи и у ЕУ. За такве мировне мисије одлуке морају да буду у сагласности са Основним законом Немачке и са одлуком Уставног суда, а коначне одлуке о упућивању у конкретне мисије доноси Савезни парламент.

Нови задаци

Задаци ОС Немачке су промењени јер су добили нова тежишта у складу са промењеном безбедносно-политичком ситуацијом. Сходно томе, и способности су прилагођене новим изазовима. То, даље, значи и да ће финансијска средства бити првенствено коришћена за финансирање кључних војних способности. За планирање развоја опреме и наоружања биће развијен заједнички концепт који ће полазити од борбених способности, потреба видова и свих области опремања. Веома је значајно политичко опредељење Немачке да ће: „Кооперација у производњи НВО у европским и трансатлантским оквирима имати предност у односу на реализацију пројеката у националним оквирима“.

Из овог става и Србија би могла да извуче поуке и да тражи и налази начин за развој кооперативне наменске производње са европским партнерима и то у што скорије време.

Али, вратимо се искуствима Немачке у погледу одређивања новог тежишта у задацима оружаних снага у погледу њихове борбене употребе и спремности. Како је истакнуто у Смерницама: „За јаче и брже оспособљавање Бундесвера за вероватне задатке у оквиру интернационалног спречавања криза и конфликта, Бундесвер треба да има диференциране снаге, које могу брзо и ефикасно да се ангажују заједно са оружаним снагама других држава. За то је потребан профил официра и војника са тежиштем на шест важних и међусобно

повезаних категорија у погледу способности (способност руковођења и командовања, обезбеђење обавештајних података и извиђање, мобилност, ефикасно дејство при ангажовању, подршка и издржљивост, способност преживљавања и заштита).“

Основе безбедносне и одбрамбене политике

У Смерницама се изричито наводи: „Трансатлантско партнерство остаје основа немачке безбедности. Без САД нема ни будуће безбедности за Европу. Немачка ће и даље пружати суштински допринос трансатлантском партнерству.“

На другом месту листе приоритета је Европска унија. „Стабилност на простору Европе ће се јачати кооперативном и делотворном безбедносно и одбрамбеном политиком ЕУ. Глобализација такође захтева потпуно способну Европу као партнера. Европска безбедносна и одбрамбена политика почива на стратегијском партнерству са НАТОом и омогућава самостално деловање Европе тамо где НАТО не мора или не жели да буде ангажован.“

Наравно, у поменутом документу истиче се да ће Немачка наставити да учествује активно у раду УН и Оебса. Интересантно је поменути да Немци и мисију и функционисање УН виде на нов начин, уведући у оптицај нову кованицу „систем глобалне колективне безбедности“, који је, као што знамо, као један од предлога групе „глобалиста“ за реформу УН наишао на оштро противљење већине чланица светске организације.

У Смерницама се дословце каже: „Решавање многобројних регионалних криза и конфликта остаје од прворазредног значаја за безбедност и стабилност у европским и глобалним оквирима.“

Иако је трансатлантска сарадња у безбедности приоритет, Немци не искључују и могућност сарадње са Русијом, већ прецизирају: „Нова спољнополитичка оријентација Русије отвара шансе за конструктивну сарадњу у Европи и у глобалним оквирима. Одлука светског економског форума 2002. године да прими Русију као пуноправну чланицу Г-8, интензивирање дијалога у оквиру Савета НАТО–Русија и заједничке мере против светског тероризма, чине основу за још тешњу сарадњу и дугорочну кооперацију по политичко-безбедносним питањима.“

Дакле, оно што је вековима била препрека у спољнополитичком избору за Србију „или Русија или Немачка“, таквим немачким ставовима може се сматрати почетком превазилажења тог проблема у европским односима у будућности. ■

Мр Биљана СТОЈКОВИЋ

Будућност Северноатлантске алијансе

НОВИ СТРАТЕШКИ КОНЦЕПТ

Пише
Раденко МУТАВЦИЋ

На самиту НАТОа у Келу/Стразбуру прошле године оцењено је да се за последњих десет година свет толико променио да је неопходно ново сагледавање улоге, мисије и стратегије Алијансе, како би сачувао способност да се носи са безбедносним изазовима савременог доба.

Стратешки концепт први пут је промењен 1991. године, у суочавању НАТОа са измењеном стварношћу после хладног рата и потребом за ширењем интегративног процеса у Европи. Друга промена урађена је 1999. године и обележена је потребом све већег ангажовања НАТОа изван савезничке територије.

Нови концепт треба да изрази и отвори могућности трансатлантског консензуса о основним питањима деловања Алијансе, имајући у виду да је 1999. године у чланству било 19 држава, а сада их је 28, суочених са изазовима у Европи, на периферији Европе, али и далеко изван свог подручја, одакле долазе бројне претње безбедности чланица тог савеза и читавог света.

Транспарентна расправа

Да би се дошло до предлога Стратешког концепта, формирана је експертска група, која је у септембру 2009. године започела рад и организовала низа семинара и састанака. Први и други семинар одржани су у Луксембургу (16. октобра 2009) и Словенији (13. новембра 2009) и бавили су се ширим спектром питања значајних за будућност НАТОа. Трећи семинар одржан је у Ослу (14. јануар 2010) и бавио се преваходно унапређењем партнерства. Четврти је одржан у Вашингтону (22–23. фебруар 2010), а на дневном реду била је трансформација структура, снага и капацитета Алијансе. На конференцији у Хелсинкију (4. марта 2010) експерти су се бавили свеобухватним приступом кризном менаџменту.

На експертским семинарима разматрана су, с једне стране, конкретна питања и проблеми које доносе претње тероризма, пролиферације нуклеарног наоружања, пропалих држава, пиратерије, снабдевања енергијом, климатских промена и друга актуелна безбедносна питања, а са друге стране, адаптација и трансформација НАТОа како би могао да се боље ухвати у коштац са овим изазовима.

Од новог Стратешког концепта очекује се да буде и аналитички, да укаже на безбедносне карактеристике савременог света, али и да пружи смернице владама земаља чланица како даље трансформисати и НАТО и своје националне одбрамбене структуре и могућности, да би био још успешнији у испуњавању мисија и задатака у 21. веку.

Важна одлика израде новог Стратешког концепта је транспарентност тог процеса. У досадашње дискусије активно су укључени сви савезници, затим партнери у Савету евроатлантског партнерства, Медитеранског дијалога и Истанбулске иницијативе за сарадњу, али и партнери широм света. Питањима будуће стратегије НАТОа бавили су се и други кључни међународни актери, као што су УН и ЕУ, невладине и друге организације које су хтеле

да допринесу изради новог документа, а постојала и могућност давања сугестија на официјелном веб сајту НАТОа.

Иза ове тзв. одраз фазе, саопштен је експертски извештај (17. маја 2010), после кога се прешло у фазу консултација, која ће се одвијати у кругу чланица, како би се добили коментари и повратне информације, на основу којих ће генерални секретар НАТОа сачинити свој извештај. После дискусије о извештају, генерални секретар припремиће Нацрт новог Стратешког концепта, који ће бити разматран до следећег самита у Лисабону, планираном до краја године, на коме ће, на нивоу шефова држава и влада, бити усвојен нови Стратешки концепт НАТОа.

Препоруке

Из дискусија о новом Стратешком концепту и онога што је експертска група презентовала као резултат свог рада, може се видети где је тежиште будуће улоге и задатака Алијансе. Једно од њих је јачање партнерства, како би се повећала способност НАТОа у суочавању са новим изазовима и претњама, уз регулисање финансијских питања у припремама и спровођењу операција.

Колективна одбрана и колективна безбедност остају чврст темељ јединства Алијансе, али се не смеју занемарити опасности које доносе екстремизми далеко изван граница НАТОа, који прете озбиљним угрожавањем безбедности. Поред оних на које се најчешће указује, као што су тероризам и пролиферација, међу озбиљне изазове сврстани су и сајбер напади и енергетска безбедност.

Нови Стратешки концепт треба да нађе равнотежу између старих и нових мисија, јер без адекватних одговора на савремене изазове НАТО не може рачунати на очување глобалног вођства.

У војном погледу то значи развијање флексибилних, размесивих снага, способних за брзо и ефикасно реаговање, подједнако на ближним локацијама или онима на већој стратешкој удаљености. Уз војни фактор, све више се говори о значају цивилних ресурса и процедура за успешно окончање операција, јер се без успешне стабилизационе фазе, ефекти војних успеха доводе у питање.

О противракетној одбрани све више се говори термином *ракетне одбрамбене архитектуре*,

што потврђује амбиције за њеним развијањем у наредним годинама како би се заштитила територија у складу са принципом недељивости савезничке безбедности. Подржано је јачање капацитета Европске уније, јер, из примера операција на Балкану и Авганистану, види се да свака институција има способности да допринесе управљању кризама и стабилизовању операција.

О НАТОу се говори као о „глобалном безбедносном форуму“, чиме се потенцира више политички него војни аспект његовог деловања.

Истиче се да НАТО треба да буде „центар глобалне мреже за кооперативну сарадњу“, пошто је то данас најмоћнији војни и политички савез у свету.

Ту НАТО види своју предност, ослањајући се на заиста широке и чврсте везе израђене у претходном периоду, како са земаљама чланицама Партнерства за мир, тако и са другима које у тој сарадњи виде своје и шире безбедносне интересе. ■

Партнерство

У будућој трансформацији НАТОа и настојањима да очува лидерску позицију у глобалном вођству, Партнерство за мир има будућност јер се заснива на принципима дијалога, сарадње и јачања поверења, без којих, показало се, нема изградње стабилних међународних односа.

У тим могућностима и Србија види своје место у Партнерству за мир, укључујући се пуним капацитетом, ради јачања својих безбедносних потенцијала и доприноса очувању мира у свету.

У основи, безбедност подразумева слободу од страха и сиромаштва, јер је највећа брига већине светске популације како да дође до пијаће воде, довољно хране и одговарајућег уточишта. Државе су, стога, приморане да на ефикасан начин дефинишу и успостављају безбедносно окружење за своје грађане. При томе не треба да губе из вида глобализацију, која у тој области за последицу има смањену аутономију на националном нивоу, каже др Клири.

Слобода

иши предавач на Катедри за међународне односе Универзитета *Кренфилд*, на Војној академији Уједињеног Краљевства и академски директор кратких курсева „Управљање одбраном у ширем безбедносном контексту“, др Лаура Р. Клири познато је име у академском свету који се бави истраживањем безбедности. Пошто значајне и моћне државе, као и НАТО, управо мењају или су промениле безбедносне стратегије и концепције, др Клири питали смо како сагледава тренутне безбедносне концепте, системе, али и изазове. Сви одговори дати су уз ограду да је реч искључиво о личном ставу.

– Концепт безбедности није се фундаментално променио. Међутим, променили су се циљеви држава. Као што је Бари Бузан, признати академик, рекао 1991. године „безбедност је појам који је врло дискутабилан сам по себи“, он означава другачије ствари различитим људима, заједницама и државама. У основи, безбедност подразумева да смо слободни од страха и сиромаштва, јер, како су Уједињене нације у званичном извештају из 1994. навеле, основна брига већине светске популације јесте како да дођу до пијаће воде, довољно хране и одговарајућег уточишта. Све земље суочавају се с појединим изазовима, било унутрашњим или спољашњим, које морају превазићи како би осигурале безбедност становништва. При томе, треба имати у виду да глобализација за последицу има смањену аутономију на националном нивоу при дефинисању и успостављању безбедности.

■ *На први поглед, савремени системи безбедности не разликују се много један од другог. Видљиво је и да настају по сличној матрици. Како их Ви одређујете?*

– Први корак у томе односи се на утврђивање да ли је нека земља дефинисала безбедност и како је то урадила. За многе прелазне демократије изузетно је тешко да постигну национални консензус о томе како треба дефинисати безбедност. Следећи корак јесте одређивање тренутних претњи систему безбедности. Постоји низ начина како ово урадити, почевши од SWOT или PESTLE анализа до мапирања ризика. Који год метод да усвојите, битно је да буде систематски примењен. Наравно, било би најлакше све гледати као ризик или претњу. Тешка питања су – која је могућност да нешто заиста буде претња и које би биле последице. Потом, када смо утврдили претње и дефинисали безбедност, потребно је видети да ли постојеће институције и процедуре могу на одговарајући начин да се тим претњама супротставе. Све државе, било да имају утемељену демократију или је тек стварају, могу да буду ефикасније у осигурању безбедности својих грађана. Међутим, најчешће препреке јесу недовољно јасне улоге одговорних институција и служби, преклапање одговорности оних који су задужени да осигурају безбедност, лош правни оквир и недовољна средства – људски, технички или финансијски ресурси – да би се обавио посао.

■ *Које системе војног управљања, менаџмента или вођства данас препознајете као боље или алтернативне у односу на оне који се уобичајено примењују?*

– Важно је препознати да не постоји савршен систем управљања, менаџмента или вођства – једноставно, постоји бољи начин

ОД СТРАХА

да се све то уради. То може да захтева културну промену – организацијску, политичку или друштвену реформу, као и реформу законодавног и регулативног система, реструктурисање институција или све то заједно. Будући да је безбедност од јавног значаја, важно је да и друштво буде укључено у процес дефинисања потреба.

■ *Како се све то, по Вашем мишљењу, може у блиској будућности применити на Војску Србије?*

– Као и Србија, и њена Војска суочава се са промењеним окружењем не само у физичком, већ и у политичком и економском смислу. У том новом окружењу стари начини мишљења и делања једноставно више не функционишу. Кључно је питање – Какве дугорочне амбиције Србија има? Не може да се враћа уназад, нити може у недоглед да остане овде где је сада. Стога се поставља питање – Куда даље? Тек ће одговор на то питање одредити да ли треба мењати системе управљања и менаџмента у Србији. А на то једино Србија може да одговори.

■ *На предавањима често потенцирате везу између доброг управљања одбрамбеним системом и доброг менаџмента. Како се та веза препознаје?*

– Управљање се своди на процесе и резултате. Према Џефу Хајнесу, управљање описује процес доношења одлука на нивоу владе и начин како се спроводе те одлуке или се, пак, не спроводе. Стога је немогуће имати добро управљање без доброг менаџмента. Једна држава може да има добро осмишљену безбедносну политику, али ако нема праве људе, који су оспособљени да управљају техничким и финансијским ресурсима, онда је таква политика бескорисна. Имплементација је кључ добре политике и морате бити способни да budete добар менаџер како би била успешна.

■ *Који су основни проблеми када говоримо о управљању системом безбедности у ширем безбедносном контексту?*

– Иако изазови могу да се разликују од државе до државе, уочен је низ проблема који се најчешће појављују. Пре свега, проблем настаје када су лоше дефинисани безбедносни циљеви и када су лоше дефинисане или дуплиране улоге војних и безбедносних служби. Често се дешава и да политичари и државни службеници немају представу о томе шта војска може, а шта не може да ради, било у техничком или правном смислу. Као чести проблеми уочени су и неодговарајући ресурси, недостатак одговарајућег правног оквира и неадекватна средства за надгледање система.

■ *Савремени системи безбедности не могу више да се сакривају од јавности, као некадашњи. Какав је, на глобалном нивоу, њихов однос с медијима?*

– Војне и безбедносне структуре често гледају на медије као на непријатеља. Медији, међутим, могу да допринесу већој одговорности снага безбедности, али и политичара који тим снагама управљају. Такође, могу да побољшају цивилно-војне односе тако што ће војска увек бити у жижи, па ће постојати стална веза између војске и друштва коме служи. Војска у демократији треба да препозна штампу као део општег окружења, па мора да развије механизме који би одржавали ту везу. Колико год да се трудите, медије не можете контролисати или игнорисати. ■

Снежана ЂОКИЋ

Превела с енглеског Маја ПОПОВИЋ

УКРАТКО

ВЕЖБА НАТОА И ПАРТНЕРА НА ЦРНОГОРСКОМ ПРИМОРЈУ

Поморска вежба „Cooperative Mako 2010“ одржаће се од 14. до 25. јуна у ширем акваторијуму Улцињ–Бар–Будва – потврђено је недавно у Министарству одбране Црне Горе.

Вежбе „Cooperative Mako“ одржавају се једном годишње и спадају међу најважније активности НАТОа и земаља чланица Партнерства за мир.

Прошлогодишња вежба одржана је априла 2009. у Турској, где је учествовало двадесетак држава. Основни циљ јесте обука, увежбавање, промовисање и побољшање интероперабилности између Алијансе и партнерских снага у вођењу поморских операција одговора на кризе у неодређеном окружењу.

Планска конференција за овогодишњу поморску вежбу одржана је у јануару 2010. у Бару. Тада су прелиминарно декларисане земље учеснице, док снаге које ће учествовати на вежби нису дефинитивно прецизиране.

Учесници „Cooperative Mako 2010“ увежбаваће међусобну комуникацију, заједничко маневрисање пловног састава ратних бродова, гађање из артиљеријског наоружања, трагање и спасавање на мору, те контролу поморског саобраћаја и спровођење поморске блокаде.

Барско сидриште и лука Бар биће лука и рејони базирања бродова који учествују у вежби, а очекује се да ће у другој половини јуна на Црногорском приморју ради „Cooperative Mako 2010“ бити двадесетак најмодернијих страних ратних бродова. Међу њима се очекују и бродови из састава сталне поморске групе два НАТОа – SNMG 2 у Медитерану, која је редовни учесник оваквих маневара.

ЦРНОГОРСКА ДОНАЦИЈА СРБИЈИ

Министарство одбране Црне Горе реализује план да три мале подморнице „уна“, бивше Југословенске ратне морнарице, као музејске експонате донира Србији, Хрватској и Словенији.

Некадашња морнарица СФРЈ имала је шест малих, такозваних цепних подморница класе „уна“, од којих се пет после распада државе затекло у Црној Гори. Оне су након укидања подморничарства у морнарици државне заједнице Србија и Црна Гора проглашене за вишак и као борбена пловила понуђене на продају.

На предлог начелника Генералштаба Војске Црне Горе прошле године, подморнице „уна“ понуђене су Србији, Хрватској и Словенији као музејски експонати. Изузета је једино подморница П-915 „вардар“ која је била на ремонту, због чега је растављена и може се искористити само као секундарна сировина.

Црна Гора ће задржати једну подморницу те класе – П-912 „уна“, која ће, уз велику дизел-електричну подморницу П-821 „херој“, убудуће бити најатрактивнији експонат новог Научног музеја у тиватској марици „Порто Монтенегро“.

Судећи према најавама из Министарства одбране Црне Горе, подморница П-911 „тиса“ ускоро ће из пристана на Луштици, где се сада налази, кренути на пут ка Војном музеју у Пивки у Словенији. ■

С. ЛУКОВИЋ

Ратификован споразум о флоти у Црном мору

Руски и украјински парламенти ратификовали су споразум о продужењу боравка Црноморске флоте у Севастопољу на период до 2042. године. Садашњи споразум важи до 2017. године, али су председници Дмитриј Медведев и Виктор Јанукович у Харкову потписали нови којим се боравак продужује на још 25 године. Документ предвиђа и смањење цене руског гаса за Украјину за 30 одсто.

Споразум је најпре ратификовала украјинска Врховна влада, са 236 гласова „за“, уз оштро противљење опозиције која је покушала да спречи одржавање седнице парламента. ■

Обједињен систем одбране НАТО

Генерални секретар НАТО Андерс Фог Расмусен рекао је да би цена повезивања система антиракетне одбране земаља чланица Северноатлантске алијансе, која би износила мање од 200 милиона евра, била мала у поређењу са предностима које би то донело у области заштите цивила.

Расмусен тражи од 28 чланица НАТО да дају зелено светло за овај пројекат на самиту који ће у новембру бити одржан у Лисабону. Као главни разлог за то навео је све већу претњу од Ирана. Међутим, неке чланице поставиле су питање трошкова.

– Цена пројекта који има за циљ, не само заштиту наших војника, већ и цивилног становништва, мања је од 200 милиона евра подељених на 28 чланица током 10 година. То није велика цена за добру заштиту од реалне претње – рекао је Расмусен на редовној конференцији за новинаре. У оквиру овог пројекта предвиђено је формирање командног и контролног система који ће повезивати системе антиракетне одбране земаља чланица, чиме би оружане снаге НАТО имале много бољу заштиту него сада и то на ширем простору. ■

Немачка за скраћење војног рока

Влада немачке канцеларке Ангеле Меркел усвојила је, после дужих дискусија, одлуку о скраћењу војног рока са девет на шест месеци, сазнају немачки медији у круговима владајуће коалиције. Одлука о скраћењу цивилног служења војске, како се сазнаје, требало би да ступи на снагу већ 1. августа, док би о скраћењу војног рока требало да почне да важи од 1. октобра.

Либерали би радо хтели да укину војну обавезу и да је, у случају да то буде потребно, поново активирају, док се демохришћани залажу за војну обавезу, јер се тиме, како се објашњава, војска и народ повезују. Немачки медији су недавно јавили да министар одбране Карл-Теодор Гутенберг планира већ од 1. октобра ове године скраћење војног рока, али и повећање броја регрута са 40.000 годишње на 50.000. ■

Учешће Хрватске у мировним операцијама

У првом извештају о стању у хрватској војсци након уласка у НАТО, истиче се спремност да Хрватска има и развија одбрамбени снаге примерене потребама, начину угрожености и изазовима с којима се суочава. У првом документу од уласка Хрватске у НАТО, Инспекторат у Годишњем извештају истиче да је хрватска војска спремна да учествује у успостављању посебних борбених група за мировне мисије ЕУ. Ово је први документ који је израдио Министарство одбране, односно Инспекторат након уласка Хрватске у НАТО.

Хрватска је 2009. била домаћин координационог састанка за EUBG II/2012 за успостављање борбене групе, под вођством Немачке, која ће бити у стању приправности у другом полугодишту 2012. године. Хрватска је доставила Немачкој понуду људства који би учествовали у оквиру EUBG-а. „Оружане снаге су спремне да учествују и допринесу с једном механизованом пешадијском четом и водом за хоризонталне конструкције, заједно с осталим потребним елементима“, наводи се у извештају. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Јапанско наоружање на светском тржишту

Када Јапан
изађе на светско
одбрамбено
тржиште може се
очекивати да ће
створити нове
односе, судећи
по искуствима
из прошлости
са осталим
индустријским
артиклима који су
преплавили свет.
Оружје не може
да се пореди
са аутомобилом
када се ради о
приступачности,
али изласком на
тржиште отвара
се потпуно нови
простор за
афирмацију
Јапана као моћне
економске силе
која ће имати
начина да
придобије нове
савезнике.

Члан 9. Устава Јапана из 1947. године стриктно забрањује тој држави да учествује у било ком војном конфликту, поседовања властите оружане силе и извоз наоружања и војне опреме. Излаз из уставног лимита, када се ради о развоју одбрамбеног система, пронађен је у формалном имену које гласи Самоодбрамбене снаге (ЈСОС), али присуство униформисаних Јапанаца на кризним жариштима третира се као озбиљна табу тема.

Времена су се променила и сада се озбиљно разговара о промени Устава и члана 9. У међувремену, проналазе се правни начини за учешће јапанских оружаних снага у мисијама под покровитељством Уједињених нација. Самоодбрамбене снаге иду у мисије, али помно водећи рачуна о томе какве то ефекте изазива код домаће јавности и посебно код држава Азије које су у време Другог светског рата биле под ударом јапанског милитаризма.

Један од зидова који се сада руши јесте забрана извоза наоружања произведеног у Јапану. До сада су софистицирани високотехнолошки производи познатих фирми као што су *Мицубиши* и *Кавасаки* стварани само за потребе ЈСОС. На тај начин одржао се континуитет у истраживању, развоју и производњи, али се плаћао високим ценама производње у релативно малим серијама. Такође, створена је парадоксална ситуација да јапанска привреда окренута извозу и освајању светских тржишта мора да се суздржава у једној профитабилној грани и да жртвује новац и политички утицај и престиж.

Уназад неколико година све чешће се у Јапану чују гласови у корист укидања забране извоза. Пратећи процес је појава нових производа одбрамбене индустрије и то из потпуно самосталног развоја. У прошлости и обавезе према даваоцима лиценци или продавацима технологије нису биле безазлена препрека извозу наоружања.

Како је процес освајања технологија на домаћем терену ишао, може добро да се види на примеру производње борбених авиона. Произвођачи некада врло добрих ловаца, после слома милитаризма морали су да се суздрже и да не раде на новим авионима све до средине педесетих година прошлог века. Онда су у фирми *Фуџи* покренули лиценцну производ-

њу америчког ловца *сејбр*. На основу технологија тог авиона, *Фуџи* је 1958. године завршио први млазни авион *T-1*, у то време коришћен за обуку. До брзине од два маха Јапанци су искорачили лиценцом производњом у *Мицубишију* – шездесетих година америчког ловца *F-104 старфајтер*, а седамдесетих *F-4 фантом 2*.

У наредном кораку, 1971. године, полетео је прототип *Мицубишијевог* двоседа за прелазну и борбену обуку *T-2*, а 1975. године једноседи дериват *F-1* произвођен као лаки ловац. Оба врло слична авиона настала су као јапански пројекат инспирисан француско-британским *јагуаром*. Чак су *T-1/F-1* и *јагуар* имали исте моторе *адур*, за које су Јапанци купили лиценцу. Најсавременију технологију у *Мицубишију* почели су да усвајају при лиценцој производњи америчког ловца *F-15 игл*, који је уведен у наоружање ЈСОС 1981. године.

Једна од препрека за већу самосталност одбрамбене индустрије, која се у великој мери ослања на америчке фирме, јесу проблеми око трговинског дефицита са Америком. Зато се сваки јапански пројекат условљава противнабавкама из САД и зато код ловца *F-2* око 40 посто вредности наруџбине иде у руке америчких фирми, као надокнада и за дефицит и за технолошку подршку.

У будућности, Јапанци ће морати да наставе са одржавањем еко-

номског баланса са САД и зато ће уз *шиншин* набавити и нове америчке ловце. Ипак, то неће променити чињеницу да се та земља сада налази у елитном кругу произвођача високотехнолошког наоружања. Наравно, то се не односи само на тактичке борбене авионе већ и на тенкове, борбена возила пешадије, артиљеријске системе, затим изузетно снажну бродоградњу за војне намене.

На том пољу ЈСОС ће учинити велики излазак на отворено море, јер ће бити саграђени велики носачи хеликоптера, као вишенаменске платформе које ће моћи да плове океанима. До сада се поморска моћ Јапана ограничавала на разараче и фрегате за контролу акваторија унутар јапанске зоне интереса.

У првом таласу изласка на светско тржиште, може се очекивати да ће јапанско оружје бити понуђено државама солидне платежне моћи, које желе да створе јаке оружане силе независне од само једног извора ратне технике. Ради се о државама које су до сада биле оријентисане на набавке из високоразвијених држава западне цивилизације или тежишно из САД, као што су Бразил и Индија. ■

Прва беспилотна војна летелица за васионске летове

МИНИ КОСМИЧК

Пентагон, ДАРПА и Боинг развијају пројекат космичке летелице за војне операције, која би летела брзином 25 маха, а у њу би били уграђени усавршени системи за термичку заштиту, аутономни управљачки систем са програмираном путањом и умањени скелет већ испитаних шатлова. Мини шатл лансиран је у априлу и остаће у космосу девет месеци. Биће коришћен као истраживачка платформа за сателите и другу свемирску технику.

Беспилотна војна летелица X-37B, названа и тајанствени мини космички шатл (Secret Mini Space Shuttle), лансирана је 22. априла 2010. помоћу ракете типа *атлас В*. У историји америчког свемирског програма то је прво лансирање роботизоване летелице у космички простор. У наредних неколико месеци, тај експеримент треба да покаже да је летелица и без људске посаде способна за космички лет и предвиђене експерименте, те да се самостално врати у атмосферу и приземљи на писту за слетање ради прегледа и анализе.

Дужина летелице је девет метара и отприлике четири пута је мања од шатла.

Велики мотор, постављен у репу летелице, служи за промене орбита, а за напајање уграђених система и уређаја користе се соларни панели новије генерације и литијум-јонске батерије.

Ова беспилотна летелица лансирана је у орбиту ради провере могућности самосталног лета и управљања на велике даљине. Уз то, провериће се функционисање соларног панела за напајање уређаја и система помоћу сунчеве енергије, али и друге техничке и аеродинамичке карактеристике. Војне стручњаке у Пентагону, поред тога, интересује и како ће се летелица понашати у орбити и при повратку назад на Земљу.

Главни циљ првог лета, у технолошком смислу, јесте да се проучи функционисање свих система и уређаја у летелици, рекао је Гери Пејтон, заменик подсекретара америчког ваздухопловства задужен за васионске програме. Он је још изјавио да је X-37B конструисана тако да може да остане у орбити до 270 дана, али да још није планирано када ће се летелица вратити на предвиђено слетиште, та да то зависи од начина на који ће се обавити експерименти у орбити. По завршетку мисије, земаљска контрола

упутиће команду пет тона тешкој летелици, која треба да покрене моторе и врати је у земљину атмосферу. Компјутер у летелици ће током слетања сам маневрисати до 4,5 км дуге слетне стазе у бази Вандерберг у Калифорнији.

Амерички космички и војни стручњаци изражавају оптимизам да би даљи развој тог пројекта могао да доведе до производње прве васионске летелице за војне потребе. Цена овог пројекта и његови циљеви још су тајна, иако је делимично познато колико новца је до сада утрошено.

Пројект Х-37

Пројекат Х-37 почео је да се развија 1999. године као програм америчке васионске агенције. За тај пројекат НАСА је изабрала фирму *Боинг*. На почетку је одобрено 109 милиона долара, америчко ваздухопловство уложило је још 16 милиона, а *Боинг* својих 67 милиона долара. У 2002. години за пројекат је одобрено још 301 милион долара.

Након што је летелица успешно прошла тест лета у атмосфери 2. септембра 2004, НАСА је 13. септембра 2004. пројекат предала Пентагону. Затим је 21. јуна 2005. комплетиран теретни део летелице и изведене су неке структурне промене и унапређења у конструкцији. Први лет са теретним делом изведен је средином фебруара 2006. године на полигону Мојаве у Калифорнији. Већ 10. марта 2006. планиран је тест пред специјалном комисијом али је снежна олуја у пустињи Мојаве омела планове. Неколико дана касније летелица је без теретног дела подигнута у ваздух, али су се појавили проблеми са линком за управљање, па је

Након анализе резултата тог теста, и промена у структури трупа додавањем композитних материјала за термалну заштиту, први успешан пробни лет са товарним простором изведен је 7. априла 2006. године.

Пројекат који су развијале НАСА и ДАРПА (Америчка агенција за истраживање и развој одбрамбених пројеката) најпре је имао назив Х-37А. У почетку је било предвиђено да летелица има посаду и да може да превози људе и терет (Crew Exploration Vehicle). Био је то пројекат космичке летелице за војне операције, која би летела брзином 25 маха, а у њу би били уграђени усавршени системи за термичку заштиту, аутономни управљачки систем са програмираном путањом (какве користи НАСА у космичким програмима), те умањени скелет већ испитаних шатлова. У летелицу је уграђен ракетни мотор „rocketdyne AR-2/3“, са погоном на водоников пероксид.

Кад је пројекат Х-38 преузело америчко ваздухопловство USAF, преименован је у Х-37В. Реализација и даљи развој пројекта су, од 2006. године, у надлежности америчке фирме *Боинг*, а сада носи назив Х-37В. Они су конструисали летелицу, која има статус развијеног технолошког демонстратора, која ће користити развијену роботску технологију космичког лета до планиране орбите кроз атмосферу. Технологија која се користи у летелици Х-38 биће уграђена у први прототип космичког возила Х-40А.

Летелица је израђена као мања копија већ познатог „спејс шатла“ са теретним простором, чак су искористили аеродинамику те вишенаменске космичке летелице и систем заштите од прегревања трупа приликом приземљења. У њу је уграђена најновија хиперсонична технологија коју је развила НАСА, кориштена у бројним космичким пројектима. Та технологија треба да омогући смањење аеродинамичког напрезања при лансирању и за успешно клизање кроз атмосферу приликом маневрисања у повратку. Технологија предвиђа заштиту трупа од прегревања при лету кроз атмосферу плочицама од керамике (ТПС плочице) са високим степеном отпорности на екстремне температуре. За лансирање у орбиту најпре је предвиђена ракета *делта 4*, али и друге компатибилне ракете. Међутим, због одређених квалитета избор је пао на *делта 5*.

и шатл

то космичко возило приземљено. У априлу исте године настављени су летни тестови и провера способности летелице да клизи кроз атмосферу.

Наравно, није све ишло по плану и појављивали су се временски проблеми. Како би се они отклонили пројекат је пресељен у ваздухопловну базу Плант 42 у месту Палмдејл. Ту су настављени летни тестови, летелица је пет пута подигнута у ваздух и успешно се сама спустила на писту.

Погон

Стандардно војно гориво на бази водониковог пероксида – JP-8, које се користи и у другим летелицама америчког ваздухопловства. Мотор за летелицу Х-37В има погонску снагу од 29,341 килоњутна. За напајање уређаја у летелици користиле би се соларне ћелије од галијум арсенида на панелима, којима би се напајали литијум-јонски акумулатори. Орбитална брзина била би 28,200 километара на сат.

Орбитални тестови

Након што је прошла тестове лета кроз атмосферу и бројне процедуре за аутоматско слетање, на реду је било и лансирање у орбиту. Већ 7. новембра 2006. комплетирана је орбитална летелица за тестирање са апаратуром, која је требало да провери функционисање свих система и уређаја, понашање у атмосфери и у безваздушном космичком простору. У тестирању су учествовали стручњаци из НАСА, из Ваздухопловне истраживачке лабораторије (Air Force Research Laboratory) и *Боинга*. Прва мисија X-37B почела је лансирањем из Кејп Канаверала, 22. априла 2010, када је ракета делта 5 однела летелицу у ниску орбиту око Земље. То космичко возило опремљено је системима за тестирање у космосу, а рачунар је програмиран да прати рад свих уређаја у наредних девет месеци. Предвиђено је и репрограмирање програма рачунара и продужење лета уколико се за то укажу потребе.

Кад се летелица врати на Земљу, након комплетне анализе добијених података предвиђена је израда још једне летелице и њено тестирање у 2011. години. За следеће лансирање изабрана је база Ванденберг у Калифорнији. Као алтернатива предвиђено је и коришћење ваздухопловне базе Едвардс.

За контролу експеримента формирана је Трећа космичка експериментална ескадрила, 21. космичког винга у саставу Ваздухопловне космичке команде у Колорадо Спрингсу. Летне карактеристике ће се проверавати током уласка и изласка из Земљине атмосфере, а приоритет мисије биће тестирање аутоматског система навигације. Космичка летелица је снабдевена аутоматским роботизованим системом за управљање, који ће јој омогућити да се врати и слети на Земљу без интервенције стручњака из центра за управљање летовима. Захваљујући томе планирано

је да ће X-37B бити коришћен као истраживачка платформа за сателите и другу свемирску технику.

Пентагон за сада није открио друге појединости о сврси пробног лета, нити о наредним трошковима тог програма. Осим тога, није децидно речено ни колико ће тачно трајати пробни лет. Према речима руководиоца пројекта, повратак летелице на Земљу „зависи и од тога колико ће се успешно одвијати испитивања у орбити“. Иначе, саопштено је и да ће Ваздухопловство САД склопити уговор са *Боингом* о производњи још једног X-37B. С обзиром на војно учешће те компаније у производњи авиона, овај програм се тешко може сматрати само мирнодопским. С друге стране, то ипак није један од најстроже чуваних програма јер тај пројект НАСА и *Боинга* нема ништа принципијелно ново – заснива се на коришћеној космичкој технологији у изради спејс шатлова. Непознаница је који системи су уграђени у летелицу и која је њена права намена. Званичници кажу да је X-37B заправо верзија будућег космичког брода X-40. Спекулације о намени ле-

Коментари

По коментарима руских космичких стручњака орбитална летелица X-37B омогућиће САД да суштински повећа борбени потенцијал средстава ваздушно-космичког напада америчке авијације. Генерал Анатолиј Корнуков, бивши врховни командант Ваздухопловних снага Русије, коментаришао је то изјавом: „Вашингтон спроводи програм у складу са паролом: *Ко влада космосом, тај влада светом*“.

Командант војних ваздухопловних снага Народноослободилачке армије Кине Џу Љилианг саопштио је и да Кина намерава да у космосу инсталира наоружање и повећа офанзивни потенцијал својих ваздухопловних снага.

Буран

У Совјетском Савезу развијали су летелицу типа спејс-шатл названа *буран*. Трбало је да летелица однесе посаду и војну опрему у космос, омогући бројне задатке у орбити и да се спусти на земљу након завршеног задатка. Пројекат је одобрен 1976. а реализација је почела 1980. године. Први лет мање реплике *бурана* изведен је 1983, а први аеромодели у пуној величини тестирани су 1984. године. Од 1984. па до априла 1988. године модел *бурана* у пуној величини тестиран је током 24 лета.

Први и последњи лет *бурана* обављен је 15. новембра 1988. године. Лет је био без посаде јер систем за одржавање живота није до тада био у потпуности тестиран. *Буран* се у свемир виноу на ракети *енергија* и променио је две орбите на висинама између 247. и 256. километра. Први лет је био ограничен на две орбите због недостатка меморије на *бурановом* компјутеру.

Иако је *буран* пошао на први орбитални лет без посаде, он је био веома успешан. Аутопилот је успео да га приземљи упркос бочном ветру од преко 50 км/х на само 1,5 м од средње линије писте. Од укупно 38.000 плочица које су штитиле возило при улазу у атмосферу само је пет оштећено. Финансирање је практично престало после првог лета, а пројекат је званично укинут 1993. године.

Поред *бурана* још су два шатла била у изградњи од којих је један био назван *птичица*. Током новембра 1995. године делимично завршени шатлови су растављени у фабрици која је имала задатак да се преоријентише на цивилну производњу.

Буран је, према званичном извештају, уништен услед колапса хангара у којем је био смештен. Том приликом погинуло је осам радника. Једна од тековина совјетског развоја шатла је и највећи теретни авион *антонов 225*.

телице довеле су до оптузби да би пројекат могао да представља корак ка наоружавању свемира.

Дилеме и претпоставке

Ако одемо у домен претпоставки, имајући у виду да амерички војни стручњаци експериментишу са ласерским оружјем смештеним у авиону *боинг*, да се непрекидно постављају мали шпијунски сателити у ниске орбите, да је коришћење GPS технологије за одређивање циљева на земљи ушло у све структуре војске, те да постоје бројни пројекти за постављање орбиталних нуклеарних бомби у геостационарну орбиту око Земље, јасно је да овакав пројекат има додира са свим могућим варијантама коришћења космоса у војне сврхе.

Још није разјашњен ни даљи развој Регановог пројекта *Rat звезда* (Стратешке одбрамбене иницијативе) и какву улогу би X-37 могао имати у његовом даљем наставку. Генерал Хенри Оберинг, први човек Министарства одбране САД за противракетну одбрану, обзнанио је током 2008. године, у Сенату, да се Пентагон спрема да започне са експериментима који ће омогућити инсталирање ракета пресретача у космосу.

Нажалост, подаци о другим војним космичким пројектима нису доступни јавности. Међутим, све што се развија у области космичког оружја и орбиталних летелица има додирне тачке са стратегијом и Националном космичком политиком САД, али и десетогодишњим планом развоја америчких ваздухопловних снага. У америчкој стратешкој визији продора у космос до 2020. године записано је и ово: „Треба овладати и космичком димензијом војне моћи ради заштите глобалних интереса САД и наших инвестиција у свету. Такве аспирације подразумевају и прелазак из стања контроле блиског космоса у фазу освајања васионе да ниједна мета на Земљи, и у космосу, не остане ван домашаја америчког оружја”.

Иначе, амерички планови за развој космичких летелица и оружја за употребу у васионском простору зацртани су до 2040. године. Један од тих је и пројекат војних космичких летелица (The Military Spaceplane – MSP), које треба да престигну брзину од 16 маха, да имају аутономну способност маневрисања у космичком простору и могу да мењају орбите.

Према доступним подацима, до 2020. треба да се оствари програм

Нови пројекти

Будући пројекат *Боинга* је космичка маневарска летелица X-40A, која ће се развијати на основу експериментисања са пројектом поновно употребљиве летелице X-37 (X-37 Future-X Reusable Launch Vehicle project). Први тест са летелицом X-40 изведен је 11. августа 1998. у авијацијској бази Холман, у Новом Мексику, независно од развоја пројекта X-37. Био је то заједнички пројекат Америчког ваздухопловства и *Боинга* ради развоја космичке маневарске летелице.

Интересантно је да је прва летелица типа X-40 изложена у истраживачком и развојном хангару Националног музеја ваздухопловних снага, у бази Рајт-Патерсон у Дејтону, држава Охајо. Дужина летелице је нешто мања од експерименталног X-37 и износи 6,5 м, распон крила је 3,5 м, а висока је 2,3 м. Маса летелице је 1.110 килограма, може да носи 540 кг терета, а максимална брзина летења је 480 км на час. У летелицу је био уграђен Ханивелов космички интегрисани GPS инерциони (SIGI) систем. Пројекат је требало да има четири варијанте летелице и да буде основа за реализацију напредног пројекта космичког лифта и космичких операција америчког ваздухопловства у 2025. години. Пре тога, још 1997. године планиран је развој летелице X-33 која би летела брзином од 15 маха.

Поред овог програма, *Боинг* реализује пројекат стандардног космичког возила X-41 са суперсоничним погоним и цивилну летелицу X-51, у конзорцијуму са компанијом *Витни* и *Прат* ракетодина. Такође, у *Боингу* су одмакли у развоју микросателита типа XSS (XSS of micro-satellites).

космичког лифта који ће омогућити одлазак у орбиту и повратак на Земљу. Космички лифт треба у 2025. години да обезбеди подршку за космичку супериорност. Исте године треба реализовати и пројекат хиперсоничне нападачке платформе (Hypersonic Attack Platform: The S3 Concept). Након тога треба да се успостави и глобални територијални ударни систем (Global Area Strike System), у коме би се објединиле све структуре и системи за борбена дејства у ваздуху и космосу, укључујући и могућност за ратовање променама климатских или атмосферских услова.

Русија је још 1963. године (док је СССР био у пуној снази) прва лансирала „маневришући сателит” (Полет), који је, у суштини, био прототип космичког апарата за пресретање и уништавање туђих војних сателита. Амерички одговор био је пројекат беспилотног маневришућег антисателита „Саинт”.

Никола ОСТОЈИЋ

Изложба

Великани ликовне уметности у Дому Војске

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

У оквиру овогодишње „Ноћи музеја“, у Великој галерији Дома Војске у Београду приређена је изложба „Великани ликовне уметности“. На отварању присутне су поздравили начелник Управе за односе са јавношћу капетан бојног брода Петар Бошковић и директор Медија центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб М. Марковић.

Изложбу је отворио Милан – Цице Маринковић, чијом је великом изложбом у септембру прошле године и отворен реновиран галеријски простор Дома Војске.

Радови 33 значајна ликовна уметника, који су изложени овога пута, само су део богате збирке Медија центра „Одбрана“ и они ће тематски бити представљени публици на следећим изложбама у репрезентативном простору Велике галерије.

На овој изложби бројни посетиоци могли су да виде слике, графике и скулптуре еминентних стваралаца са простора некадашње Југославије, међу којима су Милан Коњовић, Петар Лубарда, Сава Шумановић, Љубица-Цуца Сокић, Јован Солдатовић, Сафет Зеца, Влахо Буковац, Бранко Шотра и други. ■

Р. М

Р. М.

Војне установе у „Ноћи музеја“

У „Ноћи музеја“ више хиљада посетилаца прошао је кроз изложбене и галеријске просторе Војног музеја на Калемегдану, Музеја ваздухопловства на аеродрому „Никола Тесла“ и Медија центра „Одбрана“ у Дому Војске Србије

У Галерији Војног музеја посетиоци су могли да виде изложбу посвећену једној од најстаријих институција у Србији – Војној академији, а после седам година поново је отворен део сталне поставке музеја који се односи на Други светски рат и период развоја ЈНА.

Музеј ваздухопловства на аеродрому „Никола Тесла“, заједничка институција цивилног и војног ваздухопловства, учествовала је у „Ноћи музеја“ изложбом која осликава 100 година авијације у Србији, изложбом „20 година од отварања зграде Музеја ваздухопловства“ и видео радovima. У холу музеја изложени су моторни змајеви, а пажњу посетилаца привукле су модне ревије и наступи дечијих балетских група у униформама стјуардеса.

Нова тачка на мапи „Ноћи музеја“ ове године је Медија центар „Одбрана“ у Дому Војске Србије, где су премијерно изложени фото записи под називом „Првомајске параде од 1946 до 1951“. Изузетно интересовање посетиоци су показали за изложбу „Великани ликовне уметности“ у Великој галерији Дома Војске. У свечаној сали Дома Војске приказивани су кратки играни и документарни филмови Војнофилмског центра „Застава филм“, а целовечерњи програм обогатио је камерни састав Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“. ■

Концерт „Пролеће у Београду“

Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“, под диригентском палицом маистра Војкана Борисављевића, приредио је 24. маја у дворани Дома синдиката концерт „Пролеће у Београду“

На концерту евергрин мелодија наступило је 19 еминентних певача са простора бивше Југославије, учесника некада популарних фестивала „Београдско пролеће“ и „Опатија“.

Била је то јединствена прилика да се виде Лола Новаковић, Радмила Караклајић, Дубравка Нешовић, Бети Ђорђевић, Нада Павловић, Мирјана Беширевић, Зафир Хаџиманов, Боба Стефановић, Жарко Данчуо, Зоран Лековић, Предраг – Цуне Гојковић, Љиљана Петровић и група „Лутајућа срца“. Специјално из Словеније стигао је и Лудо Лесковар, а из Македоније Драган Мијалковски. Поред њих, публика је имала прилике да ужива у хитовима Ђорђа Марјановића, Миње Суботе, Зорана Георгијева и Микија Јевремовића.

На иницијативу Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“, а под покровитељством Министарства одбране, прошле године одржан је први овакав концерт, са жељом да том манифестацијом евергрин музике поново заживи некадашње „Београдско пролеће“, које је шездесетих и седамдесетих година окупљало најпопуларније певаче са простора некадашње Југославије.

Композицијом „Београде“, Уметнички ансамбл „Станислав Бинички“ отворио је концерт, а мелодија ове познате нумере чула се и на крају наступа, када су је сви извођачи заједно отпевали у знак сећања на недавно преминулог Душана Јакшића, учесника прошлогодишњег „Пролећа у Београду“.

Програм су водили Мића Орловић и Дуња Фигенвалд, чувени водитељски пар „Београдског пролећа“, а публика је могла да чује евергрин хитове као што су „Мој драги Београде“, „Не иди, злато моје“, „Почнимо љубав испочетка“, „Потражи ме у предграђу“, „Звиздук у осам“, „Све моје јесени су тужне“, „Руже су увеле“ и друге композиције.

Манифестација „Београдско пролеће“, чију је традицију „Пролеће у Београду“ наставило, следеће године прославља јубилеј, пола века постојања и за ту прилику најављен је богат уметнички програм. ■

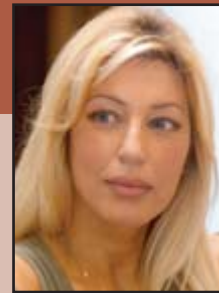
Биљана МИЉИЋ

Снимио Јово МАМУЛА

РЕЧИ И СИНТАГМЕ

Надимци

Пише
Зорица ЈАНКОВИЋ

Давно сам чула мисао да надимак човеку најбоље да његова околина. Али, да би ову мисао, као историчар, претворила у тезу, послужилу се примерима и скромно је уденути у научне оквире, у ономастику или ономотологију, тј. „у грану науке о језику која изучава настанак и значење властитих имена“ (Клајн-Шипка, Велики речник страних речи и израза).

ПРОВОЕНЧАНИ Када је 1217. године Стефан Немањић крунисан за првог српског краља, добио је надимак Првовенчани (први овенчан круном). Његовог праунука краља Стефана (1321-1331) памтимо по надимку Дечански (започео градњу манастира Дечани). Цару Душану, сину краља Стефана Дечанског, народ је дао надимак Силни, јер је значајно проширио српску државу и био најјачи владар у том делу Европе, док је надимак Нејаки добио цар Урош, последњи српски владар из светородне династије Немањића, који после смрти оца Душана (1355) није успео да сачува Царство.

НОВОВЕКОВНА СРБИЈА После револуције 1804. године, три су српска владара добила надимке: вожда устанка Ђорђа Петровића, Турци су назвали Карађорђе (Црни Ђорђе, тур. кара, црни), владара који је највише допринео стварању српске државе, Милоша Обреновића, народ је прозвао Велики, а после победоносног завршетка Првог светског рата надимак Ослободилац припао је краљу Петру Првом Карађорђевићу. Први краљ прве југословенске државе Александар Карађорђевић добио надимак Ујединитељ.

У КОМУНИЗМУ И ПОСЛЕ ЊЕГА По завршетку Другог светског рата наша јавност је сазнала да су њене нове вође имале ратне (партизанске) надимке: Стари, Марко, Ђидо. Старије генерације су одмах препознале Јосипа Броза Тита (Тито – предратни надимак), Александра Ранковића и Милована Ђиласа, комунистичке лидере који ће дуги низ година бити на највишим државним и партијским функцијама у ДФЈ, ФНРЈ и СФРЈ. И већина њихових сабораца у „рату и револуцији“, како су сами говорили, имала је надимке: Светозар Вукмановић Темпо, Душан Петровић Шане, Слободан Пенезић Крцун. Надимци су им просто срасли за име, да изговарајући само њихово име и презиме, не би знали о коме је реч.

А онда су дошле деведесете, време сумтно, време борбе за демократско друштво, време које је лансирало неке нове надимке: Аркан (лат. arcanus, загонетка, мистерија, енигма), Гишка, Кеп, Френки, Легија, Гури, Баца, затим Кундак, Бица, Палма, Рака ... Навођење њихових имена и презимена без надимка за већи део јавности није било довољно да би знала о коме је реч – напросто – нешто је недостајало, обрнуто – знало се о коме је реч.

Навешћемо и неколико надимака историјских личности и личности из данашњег јавног живота, који су више него довољни за њихово препознавање: Змај, Стерија, Мика Алас, Апис, Чкаља, Тозовац, Цуне, Чоби, Брена, Бора Чорба, Бата, Ђуза, Мока, Праја, Минимакс, Пуриша, Коцкица, Пикси, Пихон, али и Чуме, Цане, Амстердам, па и Фирер.

ЕВРОПЉАНИН Огромна већина наших грађана жели да своју земљу види што пре у Европској унији. Надимак за председника који ће је тамо одвести биће сигурно Европљанин. ■

Ауторка је историчар и кустос Историјског музеја Србије

О српском војном санитету 1914–1915. године

Три велике битке

На Војномедицинској академији одржан је симпозијум посвећен књизи о српском војном санитету у прве две године Првог светског рата. Скуп су организовали Управа за војно здравство Министарства одбране и Академија медицинских наука Српског лекарског друштва.

– Историја је велика учитељица живота. Народи који своју историју не познају, осуђени су да је понављају, а они који је забораве и сами ће нестати. То се односи и на војничку историју једног народа, а и на њен санитетски део. Можда на њега и највише, имајући у виду намену санитета у очувању здравља војника, у збрињавању и лечењу рањеника и болесника и оспособљавању тзв. повратних санитетских губитака. Стога је проучавање прошлости од непроцењиве вредности за будуће генерације да се учињене грешке и пропусти не би понављали у будућности – истакао је др Александар Недок, један од аутора нове књиге о историји српског санитета у годинама 1914–1915, на симпозијуму одржаном на ВМА.

То је, уједно, четврта књига у едицији која представља допуну историје српског војног санитета, коју је непосредно после Првог светског рата уредио Владимир Станојевић.

Да није било др Недока не би настала прва монографија која се односила на повлачење српске војске и народа ка албанском приморју, њену евакуацију на Крф 1915–1916. и рад војносанитетске службе у том периоду. Да му се није придружио проф. др Брана Димитријевић не би настала друга – „Српски војни санитет у 1916“, а у сарадњи са генералом у пензији примаријусом др Браниславом Поповићем настале су трећа –

„Српски војни санитет 1917–18“ и ова последња. Наравно, уз помоћ тридесетак сарадника.

Одржана су и три симпозијума посвећена раду војног санитета у том периоду. Последњи су организовали Управа за војно здравство Министарства одбране и Академија медицинских наука Српског лекарског друштва. Том скупу присуствовали су државни секретар Министарства одбране др Зоран Јефтић, начелник Управе за војно здравство Министарства одбране бригадни генерал доц. др Вељко Тодоровић, председник Српског лекарског друштва проф. др Радоје Чоловић, бројни чланови Академије медицинских наука СЛД, и велики број некадашњих руководилаца и припадника српског војног санитета и запослених у ВМА. Скуп је отворио пуковник проф. др Никола Филиповић, заменик начелника Војномедицинске академије.

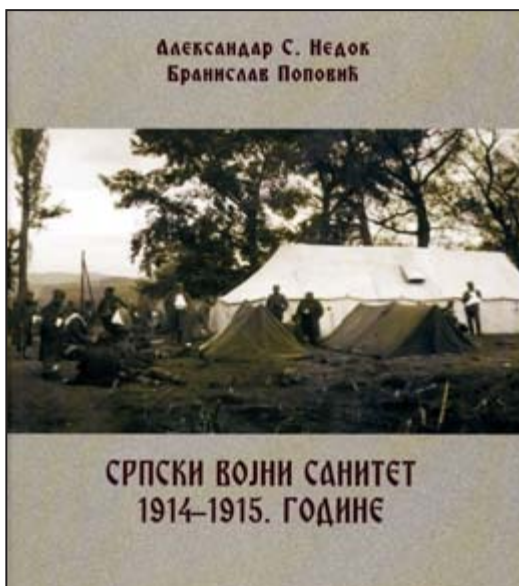
Рат на свим фронтима

Теме предавања односиле су се на војнополитички положај Србије у рату 1914–1915. и положај српске војске, улогу српског војног санитета у великим биткама Првог светског рата – на Церу, Дрина и Колубари, с посебним освртом на хируршко збрињавање рањеника и болесника, појаву заразних болести и епидемију три тифуса, те дирљиво подсећање на иностране лекаре и болничаре.

Чињеница је да је санитет на почетку рата био кадровски и материјално слаб, али је упркос свему у првој години рата испољио несхватљиво херојство, ухвативши се у коштац не само са бујицом рањеника већ и са епидемијама три тифуса која су претила да униште и војску и народ.

У том периоду Србија је имала око 4.500.000 становника, војску од око 500.000 људи, а (до 31. октобра 1914) само 595 лекара – 390 у војсци и 205 у цивилној служби, 233 медикарара (139 у оперативној војсци) и 271 апотекара (158 у војсци). У земљи је било 90 разних болница са преко 100.000 болесничких постеља, а само на

војшту радило је још 200 страних лекара и око 500 школованих сестара. Нема примера у новијој историји да је толика војска са тако мало лекара пошла у рат, и да је становништво тако много оскудевало у лекарима.

Епидемије

На почетку Првог светског рата букнуле су епидемије – трбушног и повратног тифуса и, у историји готово незабележена, пегавог тифуса – од кога је оболело између 500.000 и 600.000 становника, умрло око 135.000 (од 30.000 до 35.000 војника). Током тих епидемија оболело је скоро свих 595 лекара, а умрло 122.

– У таквој титанској борби, заједно са пристиглим добротворним и војним страним санитарским мисијама, српски санитар платио је превисоку цену својим жртвама. Довољно је рећи за тај период рата да га није преживео ниједан активни санитарски поручник, и скоро ниједан капетан друге класе. Они су били збрисани до једнога, а војни санитар је међу њима изгубио најбоље међу најбољима – своје младе - истакао је др Недок.

Епидемија је ипак била савладана у пролеће 1915. удруженим снагама – власти, војске, домаћих санитарских радника и лекара из савезничких војних мисија. По оцени пуковника др Вилијама Хантера (енглеска мисија), епидемија пегавог тифуса у Србији је „најнаглија у настанку, најбржа у пропагацији, највећа у интензитету, а најбрже заустављена од свих епидемија у историји“.

После битке на Церу, а посебно на Дрини, Ваљево је било пуно рањеника. Није било санитарских кола за евакуацију већ су превожени запрежним. У том граду прикупило се око 60.000 ратних заробљеника, а у градској болници било је око 3.500 оболелих понајвише од заразних болести, које је непријатељ бежећи оставио. Није било довољно постеља у болници па су неки рањени и болесни смештани по сеоским кућама и кафанама.

Стране санитарске мисије

У књизи је описан рад иностраних добротворних мисија у Србији. У периоду од 1914. до 1915. биле су следеће санитарске мисије – четири руске са 16 лекара, три грчке, једна холандска, 14 енглеских и три америчке. У њима је било (без руске и француске) 82 лекара и 429 болничара и другог особља.

Не смеју се избрисати из колективног памћења имена единбуршког хирурга др Елси Инглис, руских добротворки Ане Павловне Хартвиг и кнегиње Марије Константиновне Трубецки, др Елионор Солто, др Елизабет Рос, лејди Лејле Пецет, младог америчког хирурга др Едварда Рајана, који је постао национални херој у Србији јер је развио америчку заставу преко болнице у Београду и спасао град од бомбардовања. Холандски хирург др Аријус ван Тинховен дошао је као добровољац на почетку рата и био именован за главног хирурга болнице у Ваљеву. Он је први документовао страдање српског народа, утврдио да су Аустријанци користили забрањене дум-дум метке, и те фотографије уступио Арчибалду Рајсу.

Међу лекарима који нису могли да остану равнодушни на догађаје у Србији издваја се брачни пар др Лудвика (бактериолога) и Хане Хиршфелд, који су упућени у огњиште епидемије Ваљево. Они су у јесен 1915. кренули у повлачење са војском и народом и до краја рата били са Србима на Солунском фронту. „Ми смо војници у вашој служби. У срећи и несрећи. Ако погинемо, онда је то за добру ствар“, рекли су.

Све те добротворе красили су храброст, истрајност, дисциплинованост, домишљатост, одговорност у раду, скромност, а пре свега хуманост, човекољубље и саможртвовање. Врлине вредне дивљења. ■

Мира ШВЕДИЋ

Полуаутоматска пушка Г-41(М)

Збирке Војног музеја одликују се и веома ретким примерцима оружја. Често је реч о веома старим предметима, а има и примерака разних прототипа који сами по себи представљају реткост и велику историјску вредност. Један од таквих предмета из Збирке фабричког наоружања од 1918. до 1945. јесте и полуаутоматска пушка Г-41(М).

Током операције Барбароса у Другом светском рату, немачка војска имала је прилику да види веома ефикасне совјетске полуаутоматске пушке СВТ-38 и СВТ-40. Концепт полуаутоматске пушке убрзо је заинтересовао немачке конструкторе, који су отпочели развој сопствених примерака. На првом конкурс, пројекат је поверен компанијама Маузер и Валтер. Развој је текао током 1941. године, а већ 1942. ограничена серија оба модела послата је на пробу јединицама на источном фронту. Маузеров прототип носио је ознаку Г-41(М) (*Gewehr-41 Маузер*).

Прототип је на устима цеви имао посебан компресор, који је омогућавао повећани притисак гасова који је покретао затварач и омогућавао полуаутоматску паљбу. Оба прототипа, и Маузеров и Валтеров, радила су на истом принципу. Једина разлика, која се касније показала одлучујућом у одабиру произвођача, била је у затварачу.

Маузеров прототип је имао затварач као и Валтеров, с тим што је био надовезан на класични обртно чепни затварач какав је био у употреби на Маузеровим пушкама репетиркама. Овај додатак је изузетно компликовао механизам и чинио је пушку веома непоузданом јер се често кочила. Због ове мане Маузер је и изгубио трку са Валтером.

Пушке Г-41(М), које су биле додељиване јединицама на источном фронту, показале су се крајње слабо у суровим условима коришћења, због чега су биле непопуларне код војника. Незадовољни војници су их често бацали и узимали Валтерове моделе, што је утицало да од око 15.000 укупно произведених комада већина нестане, буде уништена у борби или касније. Услед свега тога ови примерци данас су веома ретки.

Војни музеј поседује два примерка, чиме знатно доприноси вредности своје колекције и употпуњује арсенал наоружања Другог светског рата. ■

Дејан МИЛИВОЈЕВИЋ

Отпор јапанској окупацији 1941-1945

Вијетнамски ослободилачки ратови обухватају три периода борбе за уједињење и слободу. Први рат вођен је против јапанског окупатора, други против француске интервенције и трећи против САД и режима у Сајгону. Сваки од та три рата, иако имају посебни карактер, представљају једну целину, коју можемо назвати Вијетнамским ратом.

Вијетнамски рат је најдужи локални рат, вођен од 1945. до 1975. године. Занимљиво је са становишта историје, војне науке и, што је веома занимљиво, са становишта културе, пре свега филма и музике. На тему Вијетнамског рата снимљено је више стотина играних и документарних филмова. Генерално, тај рат је показао да и мали народ, ако је спреман да се бори за своје циљеве, може успешно да се супротстави великој светској сили и да је порази. Мора се нагласити да је вијетнамски народ победио захваљујући и помоћи најјачег савезника у то време (СССР) и активної спољној политици руководства државе. Да није било тога, до победе би се стигло много теже, а можда би Вијетнам и до данас остао неуралгична тачка као што је то подељена Кореја.

Територију француске Индокине, у чијем се саставу налазио и данашњи Вијетнам, јапанска војска окупирала је последњих месеци 1941. године. Остаци колонијалних француских трупа и администрација прихватају власт новог господара. Јапанци им за узврат остављају дотадашње функције, али са знатно ограниченим овлашћењима (треба знати да је вишијевска Француска била савезник сила Осовине). Јапанске окупационе трупе избегавале су директну конфронтацију са становништвом, проводећи идеју Азија Азијатима. Таква политика коју су проводиле окупационе снаге отупљивала је отпор становништва, паралисала акцију антијапанских кругова, а Комунистичку партију Индокине присиљавала на дуготрајну илегалу. Маја 1941. године Во Нгујен Ђап почиње са извођењем првих герилских акција. Најчешће су то биле заседе и препади на мање групе војника, страже, патроле, канцеларије у селима, локалне функционере и мање објекте. Тежиште борбе било је на политичко-пропагадној активности, сама оружана борба имала је ограничене размере и локални домет.

Почетком 1942. године све оружане формације устаника биле су разбијене. У таквој ситуацији Комунистичка партија и Национални савет Вијет Мина (Лига за независност) одлучују се на дуготрајне политичке припреме, док војне акције ограничавају само на повремена дејства. У мају 1944. године Национални савет Вијет Мина об-

јављује директиву за устанак, а 22. децембра 1944. формиран је први одред Народноослободилачке армије Вијетнама. Бројно стање ослободилачке армије брзо се повећавало, као и слободна територија. Код је Црвена армија 8. августа 1945. напала јапанске трупе у Кини, донета је одлука о општем устанку против јапанских окупатора и успостављању народне власти у целој земљи.

Капитулацијом Јапана ослободилачки покрет прераста у општенародни устанак и после уласка у Ханои, 29. августа 1945, Хо Ши Мин проглашава Демократску Републику Вијетнам (која је обухватала целу територију Вијетнама), независну народну државу на југоистоку Азије. У јануару 1946. године одржани су избори за Народну скупштину, а 9. септембра донет је Устав ДР Вијетнам, којим су народи те државе први пут у историји добили основна људска и грађанска права.

Интервенција Куоминтанга и трупа Велике Британије

Док је новостворена Ослободилачка армија Вијетнама разоружавала јединице јапанске војске, а нова народна власт убрзано стварала нове органе власти, у Вијетнам са севера упадају кинеске куоминтаншке снаге, а са југа британске и француске трупе. Појава кинеске националистичке армије северно од 16. паралеле имала је ослонац у реакционарним слојевима из редова вијетнамског Куоминтанга. Пљачке, разарања и убиства локалних функционера обележавали су путеве којима су пролазили војници Куоминтанга.

Јужно од 16 паралеле Британци су убрзано припремали повратак француског Експедиционог корпуса и 23. септембра он се искрцава на вијетнамску територију, али, већ после неколико дана долази до тешких борби, нарочито у Сајгону и околини. Однос снага је био вишеструко у корист агресора. Отпор је био жесток, али уз велике губитке на страни бранилаца. Тек кад су исцрпљене све могућности, наређено је повлачење у унутрашњост земље. Инвазију француског Експедиционог корпуса влада и руководство партије ДР Вијетнама процењивали су само као прву етапу ширег стратегијског плана агресора. Било је питање дана када ће уследити продор у северне провинције у којима су војне формације Ослободилачке армије биле јаче него на Југу, али ипак не толико да би задржале Французе.

Са Лаосом и Камбоџом Французи склапају посебне аранжмане, којима фактички поново успостављају некадашњи колонијални режим. Споразумом у Фонтенблоу, 14. септембра 1946, влада Хо Ши Мина успева само за кратко да одложи почетак новог рата.

Рат против француске колонијалне армије

Споразумом од септембра 1946. године Француска је признала Демократску Републику Вијетнам и одлучено је да се питање јужног дела земље реши референдумом. Међутим, Французи су на југу формирали марионетски режим са ранијим царем Бао Дајем на челу. Након успостављања локалне марионетске власти, Французи изводе бројне акције „прочешљавања“, а у северним провинцијама одлучују се на војне провокације и потхрањивање атмосфере напетости.

У новембру 1946. године француске јединице нападају главну луку севера Хајфонг, а у децембру изводе удар у Ханоју и започињу операције у унутрашњости. На напад француске армије народ Вијетнама одговара свеопштим ослободилачким ратом. Најжешће борбе вођене су у Ханоју. После два месеца борци и руководство ослобо-

дилачке армије повукли су се у северне планинске области Вијет Бака. Ради лакшег и ефикаснијег организовања борбе, стварају се војне зоне и међузоне, организују базе, прикупља и израђује оружје, спроводе се опсежне мере мобилизације становништва и материјалних добара. Ударну снагу француског Експедиционог корпуса чинила је Легија странаца, попуњена углавном Немцима, који су службовали током Другог светског рата под командом немачког фелдмаршала Ромела – познатог као „пустињска лисица“.

У октобру 1947. године Французи изводе муњевиту офанзивну операцију на главну базу Вијет Бака, али без успеха. За француску команду то је био наговештај дуготрајног и исцрпљујућег рата, који је захтевао другачију стратегију. Једна од премиса била је тзв. „вијетнамизација рата“, тј. успостављање марионетског режима и стварање јединица од домаћег становништва за борбу против ослободилачких снага. У Сајгону се формира влада Вијетнама, а цар Бао Дај потписује споразум о укључивању тзв. Независног Вијетнама у састав Француске Уније. Француски Генералштаб одлучује се за утврђивање окупираних рејона и већ до краја 1948. године успоставља контролу над највећим делом делте Црвене реке. Стратегија пацификације присиљавала је француске команданте на најширу дисперзију снага, али је управо таква ситуација одговарала ослободилачкој армији. По наређењу Врховне команде, јединице

Прва употреба хеликоптера после Другог светског рата

ослободилачке армије расподељују се у чете, а тежиште дејства усмеравају у позадину непријатеља. Постепено се стварају и мање базе и слободне територије.

Прелазак иницијативе у руке Вијет Мина

Након што је КП Кине извојевала победу у Кини над Куоминтангом, крајем 1949. године, настаје нови моменат у ослободилачкој борби народа Вијетнама. На преко 700 километара дугој граници са Вијетнамом појављују се јединице Народноослободилачке армије Кине, што је представљало прекретницу у даљем току рата. Ослободилачки покрет Вијетнама коначно излази из изолације и постаје међународни фактор.

Готово све социјалистичке државе доносе одлуку о званичном признавању ДР Вијетнама. Било је то доба почетка хладног рата, када у НАТОу почињу до преиспитују дотадашње војно-политичке стратегије према Индокини. Владajuћи кругови у САД процењивали су

скори крах европског колонијалног система у југоисточној Азији, и да не би дошло до ланчане реакције ослободилачких и револуционарних покрета и у другим подручјима, одлучују да пруже материјалну и финансијску помоћ француској колонијалној армији, а потом се укључују и у разраду њених стратегијских планова.

Међутим, ни све обилнија помоћ САД и НАТО не више могла да спречи неминован слом француске колонијалне стратегије. Већ у јесен 1950. године, ослободилачке снаге ДР Вијетнама започињу прву противофанзиву већих размера. За непуну три месеца уништена су готово сва упоришта противника у граничној области према Кини и ослобођене провинције Кау Банг, Ланг и Лау Кај. Након тога, уследила је и серија офанзивних операција у ширем рејону делте Црвене реке. За четири године рата герилске снаге израсле су у крупне војне формације – пукове и дивизије, са старешинским кадром оспособљеним за организовање и вођење најсложенијих операција.

Захваљујући, пре свега, слободној граници са Кином, ДР Вијетнам прима велике количине материјалне помоћи из социјалистичких држава. Помоћ се огледала у храни, медицинском материјалу, али и у наоружању. Почетком 1953. године, скоро две трећине територије Северног Вијетнама било је ослобођено, а у средишњим и јужним деловима земље постојале су бројне базе и слободне територије. Систем народне власти био је конституисан на свим нивоима, а добра организација позадине омогућавала је редовно снабдевање војске. Под контролом француске колонијалне армије били су, углавном, градови, упоришта и значајне комуникације.

Офанзива француске колонијалне армије почиње у јесен 1953. године, концентричним наступањем 44 покретна батаљона у зони делте и серијом напада у областима Нињ Бињ и Нџо Кван. Неколико недеља после тога Французи упућују ваздушнодезавантне јединице у Дијен Бијен Фу у намери да поново освоје На Шан, учврсте позиције у Лај Чеу и прошире окупационо подручје на северозападу. У другој фази планирана је офанзива у јужним провинцијама, после које би уследио удар у позадину, базе и слободну територију ослободилачке армије.

Опсада базе Дијен Бијен Фу – коначан слом

На могућност противофанзиве ослободилачке армије није се рачунало. Изненађење је било утолико веће што је противудар изведен готово истовремено с почетком наступања сопствених трупа. Већ средином децембра јединице ослободилачке армије поново ослобађају Лај Чеу и територије које су Французи до тог времена успели да заузму, а крајем месеца почињу с опкољавањем Дијен Бијен Фуа. Истовремено, прелази у офанзиву и ослободилачка армија Патет Лао на фронту у средњем и североисточном Лаосу. Упоредо са дејствима регуларних јединица почиње и офанзива герилских одреда у позадини непријатеља. Применом такве стратегије ослободилачке армије, Врховна команда Француске била је присиљена на дисперзију својих снага у пет просторно одвојених подручја: рејон делте Црвене реке, Дијен Бијен Фу, базу Сено у провинцији Саванакет у Лаосу, град Плеј

Ку и Луанг Прабанг у горњем Лаосу. Најјачу концентрацију јединица и ратне технике Французи остварују у упоришту Дијен Бијен Фу.

Дијен Бијен Фу је било јако упориште француске колонијалне армије, у северозападном планинском делу Вијетнама. Кроз ту веома плодну долину тече река Хам Јуам. База је била подигнута у равници и опкољена брдима, стога је сматрана тешко освојивом. После темељне припреме за напад на базу и концентрације четири ојачане дивизије са око 50.000 људи, Вијетнамци нападају 13. марта 1954. године. Успех ослободилачке армије олакшан је и тиме што је у потпуности успела да опколи базу и да отежа снабдевање и дотур свежих трупа за одбрану базе. Након успешног неутралисања шест француских одбрамбених чворишта, све вијетнамске дивизије изводе концентричан општи напад на Дијен Бијен Фу, који 7. маја 1954. пада у руке ослободилачких снага.

Напад на Дијен Бијен Фу представљао је најсложенију и по обиму највећу операцију у целом рату. Победом код Дијен Бијен Фуа ослободилачка армија задаје одлучујући ударац елитним француским јединицама, а план Наваре доживљава коначан слом. Губици су били прилично тешки за обе стране. Француска је имала око 3.000 погинулих војника и око 11.000 заробљених, од чега 4.436 рањених војника. Снаге ослободилачке армије имале су око 8.000 мртвих и 12.000 рањених војника. Француска авијација је извела 1.019 летова и изгубила 48 авиона.

Исход рата био је већ потпуно известен. Главнина ослободилачке армије започиње победоносну офанзиву ка делти Црвене реке, ослобађа Ханој и Хајфонг, а за непуну два месеца и остале градове и провинције Севера. Цена рата била

Изједначен однос снага

Уочи офанзиве француске колонијалне војске у јесен 1953. године однос снага био је готово изједначен: наспрот 500.000 војника колонијалне армије (у тај број треба рачунати и 150.000 припадника режимске квислиншке војске) налазило се око 130.000 војника регуларне армије ДР Вијетнама, око 120.000 припадника герилских одреда и скоро 250.000 бораца сељака у јединицама полувојне милиције. У техничком погледу предност је и даље била на страни Француза.

Славље након освајања Дијен Бијен Фуа

је висока. Французи су имали више од 75.500 погинулих, 64.127 рањених и 40.000 заробљених војника. Вијетнам је имао око 150.000 погинулих и 300.000 рањених војника и 150.000 погинулих цивила.

У јулу 1954. године влада Француске потписује у Женеви споразум о прекиду ватре и окончању рата, а на тлу Индокине стварају се три независне државе: ДР Вијетнам, Лаос и Камбоџа. Територија Вијетнама вештачки је подељена 17. паралелом на два антагонистичка подручја – Северни и Јужни Вијетнам. ■

(Наставак у следећем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1–15. јун

Православни

- 2. јун** – Преподобни Стефан Пиперски
- 3. јун** – Свети цар Константин и царица Јелена; преподобна Јелена Дечанска
- 4. јун** – Свети мученик Јован Владимир, кнез српски
- 7. јун** – Треће Обретење главе Св. Јована Крститеља

Римокатолички

- 13. јун** – Свети Антун Падовански

СВЕТИ ЦАР КОНСТАНТИН И ЦАРИЦА ЈЕЛЕНА

Одмах по доласку на престо, имао је цар Константин три велика непријатеља: тиранина Максенција у Риму, Ските на Дунаву и Византију. Пред борбу са Максенцијем, по предању, на небу му се указао сјајан крст као знак победе. Он је наредио да се искује велики крст који је ношен пред војском, а борбу је окончао својом великом победом. Одмах потом Константин је издао знаменити Едикт у Милану 313. године, којим је престао прогон хришћана.

Света Јелена, царева мајка, радила је много за веру Христову, а када је била у Јерусалиму пронашла је Часни Крст Господњи и сазидала цркву Васкрсења на Голготи, а потом и многе друге цркве на Светој земљи. У својој 80. години умрла је ова света жена. Било је то 327. године. Цар Константин је поживео још десет година иза своје мајке. Умро је у граду Никомидији 337. године, а сахрањен је у цркви Светих апостола у Цариграду. ■

ДОГОДИЛО СЕ...

1. јун 1780.

Рођен је пруски генерал Карл Марија фон Клаузевиц, један од најпознатијих војних теоретичара. У Наполеоновим ратовима 1812–1814. био је веома истакнути војсковођа у служби руске војске.

градске математичке школе, професор Универзитета у Београду и члан Српске краљевске академије.

9. јун 1999.

Потписан Војно-технички споразум у Куманову којим се Војска Југославије обавезала на повлачење својих снага са простора Космета. Споразум је означио и прекид непријатељстава између НАТО и ВЈ. У рату који је трајао 78 дана живот је изгубило око 2.000, а рањено је или повређено око 5.000 људи на простору СРЈ.

9. јун 1815.

Завршен је Бечки конгрес. Завршним актом, који су саставили представници Русије, Енглеске, Аустрије и Пруске, легализовани су међународни односи настали после Наполеонових ратова и извршена је нова подела територија. Представници малих земаља могли су само да потпишу завршни документ.

10. јун 1999.

После 78 дана бомбардовања СРЈ, генерални секретар НАТО Хавијер Солана, саопштио да агресија 19 земаља на Југославију престаје. Прве јединице ВЈ су, на основу Војно-техничког споразума потписаног дан раније у Куманову, почеле повлачење са Космета. Истог дана Савет безбедности УН усвојио је Резолуцију 1244 којом је легализован долазак међународних војних снага у јужну српску покрајину.

14. јун 1904.

Умро је Јован Јовановић Змај, члан Српске краљевске академије. Основну школу учио у родном Новом Саду, гимназију у Халашу и Пожуну, а матурирао у Словачкој Трнави. Пре медицине, коју је завршио у Пешти, студирао права у Пешти, Прагу и Бечу. Радио је као лекар у више градова. Написао велики број родољубивих и изузетно вредних политичко-сатиричних песама, а као дечији песник је непревазиђен у српској књижевности. ■

2. јун 1882.

Умро је италијански револуционар Ђузепе Гарибалди, вођа покрета за независност и уједињење Италије. Легендарним походом „хиљаду црвених кошуља“ ослободио је 1860. године Сицилију од власти Бурбона и у септембру тријумфално ушао у Напуљ. Одбио почаст краља Виторија Емануела који га је награђивао титулама војводе и маршала.

5. јун 1967.

Почео је такозвани шестодневни рат између Израела и арапских земаља – Египта, Сирије и Јордана. Израелске снаге су у наредних шест дана избиле на Суецки канал, заузеле Синајско полуострво, појас Газе, део Јордана и Голанску висораван у Сирији, заузеле Суецки канал и забраниле кретање страних бродова тим пловним путем.

6. јун 1944.

Искрцавање савезника у Нормандији. У највећем поморском десанту у историји, отворен је нови фронт у Другом светском рату, у којем је главни терет борбе против нацистичке Немачке до тада носила Црвена армија Совјетског савеза.

8. јун 1943.

Умро је српски математичар Михајло Петровић – Мика Алас, оснивач бео-

Србин совјетски генерал: Данило Срдић

Судбина војника

Можда најзначајнији Србин на тлу СССР-а и Русије, генерал Данило Срдић, или Данило Сердич, како је тамо био познатији током живота, био је потчињени, старшина и пријатељ најпознатијих војних личности руске и совјетске државе

Данило Срдић

ођен је у Аустроугарској, у аустријској провинцији Далмацији, још прецизније у Лици, у месту Врховинама. Ту је провео младост, а затим се из економских разлога сели са родитељима у Србију, у Београд, где је због сиромаштва родитеља завршио, како сам казује у биографији објављеној у СССР-у, основну школу и два разреда гимназије, а потом се запослио.

Одушевљен победама Србије у Првом балканском рату кренуо је као шеснаестогодишњи младић за Русију да се пријави у војну школу. То му успева 1914. године, када ступа у Царску војну школу у Грозном. По завршетку добија чин вишег подофицира и војничку каријеру започиње у коњичкој јединици у истом граду.

Након избијања Првог светског рата Срдић одлази у Одесу, у српску добровољачку дивизију. Дивизија се бори у Румунији, у Добруци, против централних сила и ту Срдић постаје витез Георгијевског реда за ратне заслуге.

Революционарна 1917. година затиче га неспремног и у хаосу, као и многе друге. Учествоје на демонстрацијама у Петрограду, где је и ухапшен.

Након ослобађања учествује у чувеном јуришу на Зимски дворца, а затим постаје командир одреда. Потом, одлази на југ – у Украјину, где се упознаје са још једним знаменитим Србином, Алексом Дундићем. Њих двојица постаће легенде предстојеће Октобарске револуције. Након њеног избијања долази до подвојања Срба и Југословена у Русији. Један део пристаје уз револуционаре, а други остаје уз царисте. Срдић и Дундић прилазе Црвеноармејцима.

Срдић убрзо долази у редове легендарне „Прве Конармије“ или прве коњичке армије, којом командују Семјон Буђони и Климент Ворошилов, касније међу најзначајнијим личностима Црвене Армије и првих година СССР-а. Новембра 1917. године Срдић постаје командант Првог српског револуционарног одреда, а потом и командант батаљона.

Тада одлази на „Царицински фронт“, на једно од најзначајнијих бојишта револуције, којим командује Климент Ворошилов. Истиче се у борбама за Царицин и станицу Калач, два места која ће, иронијом историје, постати чувена у Другом светском рату. Царицин ће променити име у Стаљинград, а код Калача ће се сусрести два крака совјетске офанзиве, који ће обухватити Фон Паулуса у обруч.

Понос

Умео је Данило Срдић да покаже своју пркосну и поносну нарав и пред највећим командантима. О једној таквој прилици сведочио је командант црвених козака Иља Дубич:

– После једне неуспешне борбе, у којој је Срдић био млађи командир, Буђони је постројио сав командни кадар дивизије. Бич, којим је имао обичај да дисциплинује и кажњава потчињене, чак и највише официре, севао је од команданта до команданта. Када је, уз пратњу Ворошилова, стигао до Србина – великана, Данило Срдић је у њега уперео револвер:

– Ако сам крив, убиј ме одмах, али ако ме само дотакнеш бичем – убићу ја тебе!

Буђони и Ворошилов су само опсовали и отишли од овог ватреног Србина.

Новембра 1918. године Срдић напредује до команданта Кримског коњичког пука где бриљира у борбама за Крим и јужну Украјину. Он је на месту команданта пука заменио чувеног Тимошенка, касније маршала СССР и хероја Великог отаџбинског рата. Учествовао је у разбијању белогардејских војски Деникина, Крснова, Шкура и Мамонтова, а у борбама у Украјини у Конармији освајао је Донбас, Ростов, Вороњеж и Северни Кавказ, борио се против барона Врангела и страних интервенциониста. Он је био један од људи који је приморао Врангела да се повуче и оде у избеглиштво, баш у Србију, где је и сахрањен.

У борбама за Крим, Срдић је бриљирао као командант и упркос опкољавању увек је успевао да пробије обруч. За заслуге био је одликован новим орденом.

„Увек је налазио излаз, деловао је смело, одважно и увек је побеђивао. Млади командант пука исписао је многе странице историје борбе против непријатеља Совјета. Због његове храбрости и одважности прозвали су га – Неустрашиви,“ рекао је Буђони за Данила Срдића и његово јунаштво на Криму.

Због често доказиване умешности, Данило Срдић ускоро постаје командант бригаде у Конармији, а 1928. године, након стабилизовања револуције, постаје и командант Седме коњичке дивизије. Ту дужност обавља до 1930. године, а затим одлази на Војну академију „Фрунзе“, чији је слушалац до 1932. године, када добија чин генерал-пуковника. Године 1935. постаје командант коњичког корпуса и то на једном од најзначајнијих војних праваца – у Минску. Тада се дружи и сарађује са бриљантним умовима совјетске војне стратегије, првенствено са Тухачевским.

Још једна, касније ванредна историјска личност, била је потчињени официр генералу Срдићу. Био је то млади командант Георгиј Жуков. У почетку само професионални сарадници, Срдић и Жуков ускоро постају и пријатељи. Дајући, једном приликом службену оцену за младог Жукова, команданта коњичког пука, генерал Срдић је написао: „Енергичан и одлучан командант. Захваљујући раду друга Жукова, усмереног на васпитање и војну обуку, пук је достигао заслужену висину. Као командант, налази се одлично. Препоручујем за ванредно унапређење у команданта бригаде.“

Са друге стране, совјетски историчари тврде да је и Жуков веома ценио Срдића.

Година 1937. обележена је масакром врха совјетске војске. Након сарадње са људима који су код Стаљина изазивали неповерење, Срдић постаје сумњив. Генерал пуковник Данило Срдић ухапшен је 15. јуна 1937, под тада класичном оптужбом за заверу против народа и сарадњу са фашистичким Трећим рајхом. Под том оптужбом хапшени су, и махом побијени, најспособнији команданти Црвене армије Тухачевски, Рокосовски, Срдић, Блихер и маса других, у каснијем Отаџбинском рату, тако потребних стратега.

Неколико дана након Срдићевог хапшења, на „информативни разговор“ позван је и његов сарадник и пријатељ Жуков. У својој биографији, велики војсковођа ће написати: „Те 1937. године, међу многим способним официрима ухапшен је и наш командант Трећег коњичког корпуса Данило Срдић као *непријатељ народа*. Какав је то био непријатељ народа? Данило Срдић био је по националности Србин. Са првим данима постојања Црвене армије стао је под њену заставу и ратовао против белогардејаца и страних интервенциониста. Био је то најхрабрији командант, за којим су, имајући потпуно поверење у њега, јуришали борци славне Конармије. Он је својим делима као командант пука и ескадрона Конармије написао многе странице славних победа Алексе Дундића. И одједном Данило Срдић постаје непријатељ народа!? Како је ико ко је познавао Срдића могао у такво нешто да поверује?“

Балкански орао

На позив свог пријатеља и команданта Буђонија, генерал Данило Срдић је 1936. године, на једном пријему у Кремљу, пришао групи официра и политичара око Стаљина. Стаљин се тада обратио Буђонију:

– Ну Семјоне Михајловичу, представите ми тог свог чувеног граничара!

Срдић је иступио, наклонио се одлучно, војнички. Био је висок два метра са лакованим чизмама, у униформи на којој су сјајала највиша совјетска одликовања. Онизак, готово неугледан у поређењу са Срдићем, Стаљин је узвикнуо:

– Гле какав си! Балкански орао! Реци ми, ако дође до рата на чијој ћеш земљи ратовати?

– На непријатељевој! Његова нога не сме крочити на совјетско тле! – узвратио је генерал Срдић.

– Давај да испијемо „брудершафт“ – рекао је задовољно Стаљин.

Само осам месеци после овог „братимљења“ у команду Белоруског НКВД-а стигла је кратка порука од Стаљина: „Команданта Корпуса Срдића ухапсити. Стаљин.“

Сам процес Срдићевог испитивања и суђења текао је уз лицемерне изјаве Ворошилова и Буђонија о ухапшеницима. Оба маршала СССР стала су тада на страну Стаљина, не слутећи да и сами доприносе суровом обезглављивању совјетске војске. Касније су изјављивали како су тада имали другачије информације и нису знали право стање ствари.

И поврх свих доказаних заслуга, генерал пуковник Данило Срдић је осуђен 28. јула 1938. и убијен истог дана.

Тако се завршила ванредно блистава каријера једног генерала који је, попут других совјетских војсковођа, могао да има значајан утицај на предстојећи Други светски рат.

Генерал Данило Срдић рехабилитован је након Стаљинове смрти, а 23. априла 1957. његов саборац, командант и пријатељ маршал Буђони рећи ће на конгресу своје партије:

„Данило Срдић! Ја изговарам ово име са осећајем велике топлине и срдачности. Трагична смрт црвеног команданта у годинама Стаљиновог култа личности болно је одјекнула у срцима свих који су га познавали. Поставши жртва зловне клевете, самовоље и безаконја, наш друг је остао у сећању бораца Конармије као прави комуниста. Сада је правда поново успостављена. Часно име Данила Срдића изговара се са истим поштовањем као и раније...“ ■

Александар Киш

Копнена војска

Специјалци из Панчева први

Треће спортско првенство КоВ окупило је од 24. до 28. маја у Новом Саду преко 400 спортиста из шест екипа – Нови Сад (Прва бригада и Речна флотила), Краљево (Друга бригада, батаљон војне полиције и батаљон АБХО), Ниш-1 (Трећа бригада и батаљон везе), Ниш-2 (Мешовита артиљеријска бригада и батаљон војне полиције), Панчево (Специјална бригада) и Врање (Четврта бригада).

Такмичења су се одвијала на спортским теренима Новог Сада, Сомбора, Сремске Каменице, Футога и Фрушке горе.

Такмичари из Панчева били су најбољи у војном вишебоју, стрељаштву, оријентирингу, атлетици и џудоу.

У одбојци је најбоља екипа из Краљева, а у фудбалу екипа Новог Сада.

Велики победнички прелазни пехар за освојено прво ме-

сто у свеукупном пласману екипи Панчева уручио је командант КоВ генерал-потпуковник Љубиша Диковић. ■

Б. М. П.

Ваздухопловство и ПВО

Фер надметања

На Спортском првенству ВиПВО, које је одржано од 25. до 27. маја на аеродрому у Нишу, учествовало је 210 такмичара, сврстаних у четири екипе (Батајница, Бањица-1, Бањица-2 и Краљево). Они су се надметали у стрељаштву, оријентирингу, војном вишебоју, малом фудбалу, атлетици и одбојци.

После три дана спортских борби, титулу најбољег у ВиПВО освојила је екипа Бањица-1, друго место заузела је екипа Краљева, док је треће место припало екипи Бањица-2.

На свечаном отварању командант ВиПВО бригадни генерал Ранко Живак пожелио је такмичарима фер борбу и спортску срећу, а на затварању заменик команданта ВиПВО бригадни генерал Сreto Малиновић честитао им је на одличним резултатима и похвалио организаторе првенства. ■

З. М.

Генералштаб

Гарда победник

Овогодишњи домаћин спортског првенства Генералштаба је и свеукупни победник. Након дводневних такмичења у екипним и појединачним дисциплинама, Гарда је изборила право да представља Генералштаб на спортском првенству Војске Србије.

На свечаном затварању првенства и додели медаља, заменик начелника Генералштаба генерал-потпуковник Младен Ђирковић честитао је најбољим спортистима и судијама на беспрекорно реализованом такмичењу.

Екипе Гарде, војне полиције и управа Генералштаба (Ј-1, Ј-2, Ј-7, Ј-8 и Ј-9), такмичиле су се у војном вишебоју, стрељаштву, оријентирингу, одбојци, малом фудбалу, атлетици и џудоу.

Највише златних медаља освојила је Гарда, друго место припало је Управи војне полиције, треће место заузела је екипа Управе за телекомуникације и информатику, Управе за обуку и доктрину, Одељења за финансије и Одељења за цивилно-војну сарадњу, док су на четвртм месту такмичари из Управе за људске ресурсе и Управе за извиђачко-обавештајне послове. ■

В. П.

Победничка екипа Бањица-1

Крушевљани најбољи

На спортским борилиштима сомборске касарне „Аеродром“, градске хале „Мостонга“ и оријентиринг терена на Фрушкој гори, од 9. до 14. маја, одржано је спортско првенство Команде за обуку. Учествовало је 513 такмичара.

Свеукупни победник је екипа Крушевца, у којој су такмичари из центара за обуку и полигона „Пасуљанске ливаде“, друго место припало је прошлогодишњим победницима екипи Сомбора (Први центар за обуку), а треће екипи Београда (Други и Трећи центар за обуку).

Три злата водника Бојовића

На Спортском првенству водник Мирослав Бојовић из екипе Батајница, инструктор и послужилац на радарском систему у чети ВОЈИН, освојио је три златне медаље у атлетским дисциплинама трчање на 100 м, штафети 4x400 м и скоку у даљ.

Бојовић је до сада учествовао на сва три спортска такмичења Команде за обуку као и на претходним спортским такмичењима Војске Србије, на којима је освојио укупно девет златних медаља.

Током четири такмичарска дана спортисти сврстани у девет екипа: Пожаревац, Батајница, Крушевац, Горњи Милановац, Сомбор, Београд, Ваљево, Зајечар и Лесковац надметали су се у седам спортских дисциплина. У екипном пласману најзахтевније војничке дисциплине, војном вишебоју прво место освојила је екипа Сомбора. На стази оријентиринга најбржи су били оријентирци из екипе Горњег Милановца, а у атлетским дисциплинама бриљирали су атлетичари из екипе Крушевца. У одбојци најбољи је Зајечар, а у малом фудбалу Сомбор. И чудисти сомборске екипе били су најбољи.

Велики победнички пехар екипи Крушевца уручио је бригадни генерал Млађен Нишевић, начелник Штаба Команде за обуку. ■

Б. М. П.

Менаџмент у спорту

У организацији Факултета за менаџмент у спорту и Олимпијског комитета Србије одржана је Шеста традиционална међународна научна конференција под називом „Менаџмент у спорту“, којој су присуствовали учесници из Србије, Грчке, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Хрватске, Македоније и Бугарске.

Уводно излагање на конференцији имао је др Зоран Јефтић, државни секретар Министарства одбране, на тему: „Цивилно-војна сарадња у планирању и организовању великих националних и међународних манифестација“.

У раду научне конференције учествовали су и пуковник мр Бранко Бошковић, са темом „Појам и планирање великог спортског војног догађаја“ и потпуковник мр Драган Тодоров и старији водник Горан Чегар са темом „Менаџмент међународних војних спортских догађаја суорганизованих са цивилним сектором“.

Г. Ч.

Регионално војно првенство у оријентирингу у Словенији

Нове медаље

Репрезентација Министарства одбране и Војске Србије у оријентирингу учествовала је од 18. до 23. маја у Словенији на регионалном војном првенству, где је остварила одличне резултате.

Првог дана такмичења у месту Св. Јернеј недалеко од Словенске Коњице одржано је такмичење на средњим дистанцама за појединачни и екипни пласман. У појединачној конкуренцији старији водник Игор Вуковић заузео је треће место, а у екипном пласману екипа МО и ВС била је друга, иза Белгије, а испред Словеније.

Другог дана такмичења на Рогли одржано је такмичење у штафетама где су наши такмичари у конкуренцији 11 екипа заузели прво и треће место.

Екипа МО и ВС, у саставу капетан Милован Милић, капетан Дејан Поповић и старији водник Игор Вуковић, била је прва, а екипа у саставу поручник Блажо Максимовић, потпоручник Милан Ковачевић и потпоручник Вукашин Мијаиловић заузела је треће место. ■

Г. ЧЕГАР

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ**

Расписује

Интерни КОНКУРС

**за пријем официра на редовне
последипломске студије из медицине
у Војномедицинској академији**

Официри могу конкурисати за пријем на редовне последипломске студије у Војномедицинској академији у школској 2010/2011. години ради стицања стручног назива специјалисте у области медицине из:

1) Опште медицине	10
2) Интерне медицине	6
3) Опште хирургије	6
4) Ортопедије	3
5) Ваздухопловне медицине	2
6) Хигијене	2
7) Епидемиологије	2
8) Неурологије	2
9) Грудне хирургије	1
10) Трансфузиологије	1
11) Пнеумофтизиологи	1
13) Медицине рада.....	1
14) Оториноларингологије.....	1
15) Психијатрије.....	1

На конкурс се могу јавити кандидати ако испуњавају следеће услове:

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

– да су држављани Републике Србије,
– да се против њих не води кривични поступак или поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да нису осуђивани за таква дела казном затвора у трајању дужем од шест месеци.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1) завршен медицински факултет са просечном оценом 8,00 и вишом и положен стручни испит. Уколико се на конкурс за специјализације за гране медицине наведене под редним бројем 2, 3, 4, 8 и 9 не јави довољан број кандидата са просечном оценом 8,00, биће организована додатна провера знања за кандидате са нижом просечном оценом.

2) просечна службена оцена најмање „врло добар”,

3) најмање две године ефективног рада,

4) познавање страног језика најмање на нивоу 1-1-1-1 STANAG 6001 или на нивоу првог степена према критеријуму Војне академије,

5) да у 2010. години кандидат није старији од 40 година,

6) да кандидат у претходном периоду није упућиван на школовање истог нивоа.

Напомена: предност при избору имаће кандидати који су учествовали у мировним мисијама.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА:

Кандидати из Војске Србије молбе достављају претпостављеним командама ранга бригаде или вишег, а кандидати из Министарства одбране својим организационим јединицама ранга Управе, **најкасније до 15 јуна 2010. године.**

Уз молбе за пријем на усавршавање кандидати прилажу следећа документа:

– правилно попуњен Упитник за школовање, прилог број 3. Уредбе о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира („Службени гласник Републике Србије”, бр. 112/08 и 9/09);

– оверено уверење о држављанству Републике Србије;

– оверену изјаву под пуном материјалном и кривичном одговорношћу да се против њих не води кривични поступак или поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности и да нису осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци;

– оверену копију дипломе – уверења о завршеном претходном школовању (ако у дипломи – уверењу нема просечне оцене успеха, прилаже се извод из предметних оцена);

– оверену копију уверења о положеном стручном испиту;

– сертификат о степену познавања страног језика по STANAG 6001, односно уверење Војне академије.

Претпостављене команде – организационе јединице дефинисане за пријем молби кандидата за пријем на усавршавање, попуњавају Упитник за школовање у рубрикама под бројем 10. до 12. и комплетирају предлоге документима из службених евиденција по следећем:

– одштампан и оверен образац КОЛП кандидата,

– потврду да у претходном периоду није упућиван на школовање истог нивоа.

Копије докумената које се прилажу мора оверити надлежни старешина.

Молбе свих кандидата са комплетном документацијом, допуњеном са осталим потребним документима из службених евиденција и предлозима претпостављених старешина, надлежне организационе јединице Министарства одбране достављају Управи за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства одбране, **најкасније до 25. јуна 2010 године.**

Непотпуне и некомплетне молбе неће се узимати у разматрање.

Управа за кадрове неће враћати документа кандидатима који нису изабрани.

На систематске лекарске прегледе, ради утврђивања здравствене способности за војну службу, биће упућени само кандидати који буду изабрани за пријем на редовне последипломске студије из медицине у Војномедицинској академији.

Након избора кандидата за упућивање на последипломске студије облика специјализације, Управа за кадрове обавестиће надлежне организационе јединице Министарства одбране о резултатима конкурса.

Последипломске студије облика специјализације обављаће се у Војномедицинској академији, по Наставном плану и програму Војномедицинске академије, пред чијом комисијом ће слушаоци полагасти специјалистички испит. Почетак усавршавања изабраним кандидатима биће регулисан накнадно, посебном наредбом, када им се обезбеди замена на дужности. Међусобне обавезе Министарства одбране Републике Србије и лица упућених на усавршавање регулишу се уговором.

Тестирање кандидата ради одређивања степена познавања страног језика реализоваће се у Центру за стране језике Војне академије, 9. јуна 2010, са почетком у 12,00 часова.

Пријаве кандидата за тестирање доставити преко персоналне службе матичне јединице Војној академији до 8. јуна 2010. године.

Кандидати са собом треба да понесу прибор за писање и лична документа.

Остала обавештења у вези са конкурсом могу се добити у:

– Управи за војно здравство, на телефон: 23-244, односно 011/3201-244. ■

Ауто-рели „Меморијал хероја Тепића 2010“

ФРУШКОЈ ГОРИ У ПОХОДЕ

У разговору са организаторима овогодишњег ауто-релија, вршилац дужности директора Центра за привредно-технолошки развој Војводине, Сава Свирчевић, рекао је, сем осталог, да ће његов колектив спремно дочекати такмичаре и учинити све да им боравак у Националном парку „Фрушка гора“ остане у лепој успомени

Припреме за овогодишњи, 7. по реду, ауто-рели под називом „Меморијал хероја Тепића“ приведене су крају. На последњој седници Организационог одбора усвојен је предлог Спортске дирекције релија, према коме ће се у недељу, 27. јуна 2010. године, такмичари из разних крајева земље окупити у Ваздухопловном заводу у Батајници, одакле ће, после техничког прегледа возила и верификације, кренути ка циљу на Фрушкој гори, удаљеном око 100 километара.

Они ће, међутим, пре него што се упуте ка Фрушкој гори морати да савладају више препрека које чине специјални испити, затим саобраћајни тест чији је циљ подизање саобраћајне и техничке културе, посебно младих нараштаја, а исто-

времено ће морати да покажу колико су упознати са животним путем народног хероја Милана Тепића, храброг српског официра, којег данас многи сматрају „Синђелићем савременог доба“.

Интересовање за такмичење аутомобилиста, које претежно чине активне, резервне и пензионисане старешине, те чланови њихових породица, веома је велико. Већ после прве најаве, секретаријату Официрског ауто-мото спортског клуба, који заједно са земунским Аутомобилским спортским клубом организује ово надметање аутомобилиста – јавило се доста потенцијалних учесника релија, али треба имати у виду да су услужни капацитети домаћина овогодишњег такмичења – Центра за привредно-технолошки развој Војводине – ограничени, па ће такмичарска листа бити састављена на основу редоследа пристизања пријава.

Но, без обзира на дужину такмичарске листе (о чему ће одлучивати Спортска дирекција релија), они који се нађу на њој биће у прилици да покажу колико су вешти возачи (јер се у правилнику према којем ће се такмичење одвијати налазе и неки елементи преузети са релија који се бодују за првенство државе), али и да уживају у прекрасном амбијенту на Андrevљу, делу Националног парка „Фрушка гора“, где ће бити одржана свечаност поводом проглашења победника.

А ако неко пожели да се дуже задржи на Андrevљу, нека позове 021/48-02-400 како би се подробније обавестио о ценама смештаја и другим појединостима. ■

В. РИСТИЋ

Емисија „Жена и тајне“, четвртом од 22.45 до 00:30, на таласима радио **НОВОСТИ**, нешто ново о себи откривају познате личности (Наташа Нинковић, Оливер Њего, Драгана Шарић, Милан Калинић, Јадранка Јовановић, Зоран Кесић, Ива Штрљић, Јоска Броз...)

- Интереснети детаљи из њихових живота, шта воле, шта их нервира, чему се радују...

Аутор и водитељ: Марина Јунгић

ради **104,7**
НОВОСТИ

ОДБРАНА

НАРУЏБЕНИЦА

Претплаћујем се на магазин „Одбрана“ за 2010. годину (заокружите)

1. Полугодишња претплата (1.1 – 30.6. 2010. године, 12 бројева) – по цени 1.080,00 динара
2. Годишња претплата (1.1. – 31.12.2010. године, 24 броја) – по цени 2.160,00 динара.

Уколико се претплаћујете на већи број примерака, уплатити одговарајућу суму (помножити број примерака са претплатном ценом).

Плаћање унапред на жиро-рачун **840-49849-58**.

Наруџбеницу и уплатницу послати на адресу:

МЦ „Одбрана“, Браће Југовића 19, Београд.

Правним лицима доставићемо предрачун на основу ове наруџбенице.

Купац _____

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

Потпис наручиоца

М.П. _____

НАПОЛЕОНОВЕ ПАРТИЈЕ

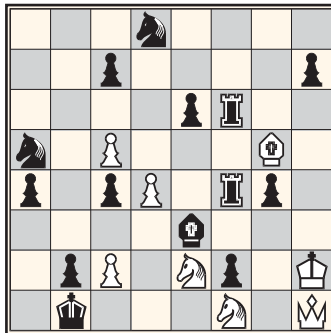
ЈУРИШ КОЊИЦЕ

Наполеон – Бертран Света Јелена 1816.

1. Сф3 Сц6 2. е4 е5 3. д4 Сд4 4. Сд4 ед4 5. Лц4 Лц5 6. ц3 Де7 7. 0-0 Де5 8. ф4 дц3 9. Кх1 цб2 10. Лф7 Кд8 11. фе5 ба1Д 12. Лг8 Ле7 13. Дб3 а5? 14. Тф8 Лф8 15. Лг5 Ле7 16. Ле7 Ке7 17. Дф7 Кд8 18. Дф8 мат.

У обе партије је био јуриш коњице!

Руски шаховски мајстор Александар Петров је, ношен патриотским заносом, представио на шаховском дијаграму у виду студије Наполеоново бегство из Москве. Петров је иначе био савременик тог историјског догађаја.

Бели: Кх2, Дх1, Лг5, Се2, Сф1, ц2, ц5, д4

Црни: Кб1, Тф4, Тф6, Ле3, Са5, Сд8, а4, б2, ц4, ц7, е6, ф2, г4, г7

У овом задатку поље би представљало Москву, х8 је Париз, а дијагонала а1-х8 реку Березину. Црни краљ означава Наполеона у повла-

чењу, а бели скакачи руску коњицу.

1. Сд2 Ка2 2. Сц3 Ка3 3. Сдб1 Кб4 4. Са2 К65 5. Сбц3 Каб 6. Сб4

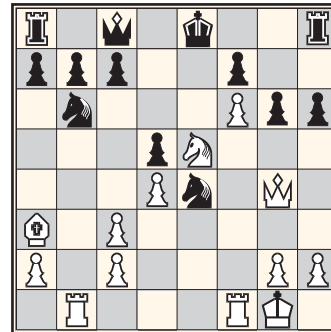
Овде је Петров намерно одиграо слабији потез уместо 6. Да8 са матом, како би изразио мишљење да је Наполеонова армија могла бити уништена већ приликом преласка реке Березине.

6...Ка7 7. Сб5 К68 8. Са6 Кц8 9. Са7 Кд7 10. Сб8 Ке7 11. Сц8 Кф8 12. Сд7 Кг8 13. Се7 Кх8 14. Кг2 мат.

У Аустерлицу, где је вођена једна од Наполеонових великих битака, одржана је 1933. године изложба предмета који су припадали Наполеону. Нашла се ту и драгоцене шаховска гарнитура од слоноваче и бисера, коју су Наполеону, бар према легенди, послали пријатељи да би му омогућили бегство са Свете Јелене. У фигурама је, наиме, био сакривен план како и када да се то изведе. Али (приче као да не могу без тога „али“), човек који је требао да му уручи гарнитуру и саопшти тајну поруку умро је на путу, а други, који је гарнитуру уручио није знао ништа о томе. Тако је Наполеон дуге године заточеништва провео уз фигуре које су криле тајну његовог спасења. На основу његове последње жеље, тај шах је предат његовом сину.

КОМБИНАЦИЈА

Штајниц – Винавер Париз 1867.

Бели: Кг1, Дг4, Тб1, Тф1, Ла3, Се5, а2, ц2, ц3, д4, ф6, г2, х2
Црни: Ке8, Дц8, Та8, Тх8, Сб6, Се4, а7, б7, ц7, д5, ф7, г6, х6

Бели на потезу

1.Дг6!Де6 2.Дг7 0-0-0 3.Сф7 Сц3 4.Сд8 Тд8 5.ф7 Сд7 6.Тбе1 Се2 7.Кх1 ц5 8.Лц5 Де4 9.ф8Д Сф8 10.Тф8 Ср3 11.Дг3 Тф8 12.Лф8 1:0

Припремио Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ мајстор Фиде

СИРОМАШНИ ШАМПИОНИ

Први светски првак Виљем Штајниц умро је на психијатријској клиници са само једним доларом у џепу, оставивши незбринуту породицу. Његов наследник Емануел Ласкер умро је 1941. године такође у тешкој оскудици, иако је био не само светски шампион него још математичар и филозоф. А један од двојице непоразених изазивача светског првака Карл Шлехтер умро је 1918. године – од глади.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

○	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	○	○	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
20												21										
22											23											
24											25										26	
27											28										29	
30											31										32	
33											34										35	
36											37										38	
39											40										41	
42											43										44	
45											46										47	
48											49										50	
50											51											

Припремио Жарко ЂОКИЋ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: дисаритети, Бела Ба-
лаж, инго-ирати, катамарани, Старелино, Сарасате, тв, кератина, Ка-
налето, Ник, уликица, новатори, Бодо, Тиница, каравани, Хаман, Агата,
саламати, ворити, Бери, мимонари, бираник, ини, појачало, Кутјаро,
ЛТ, Нигерија, лаки метал, носопунати, побенавити, онемоћати, Капета-
новић.

ВОДОРАВНО:

20. Страховање, плашење, 21. Свидети се, 22. Расечено место, посекотина, 23. Бивши француски певач и џез гитариста, 24. Пливајући изаћи, 25. Привидна бесмислица (грч.), 26. Ауто-ознака Пећи, 27. Стара и дотрајала кућа, 28. Становници Котора, 29. Како (руски), 30. Становници Трира, 31. Стављати надев у јело, филовати, 32. Морска лука, пристаниште (стр.), 33. Романова имењакиња, 34. Стављати самар на товарну животињу, 35. Разносач службене поште, 36. Јунаци из грчке митологије, 37. Правити квадратне шаре, 38. Под од дасака (мн.), 39. Сетно расположење, туга, 40. Метеорско камење, 41. Становник Паноније, 42. Network to Network Interface, 43. Ставити неки знак, обележити, 44. Наливати, заливати, 45. Олимпијске игре (скр.), 46. Рођаци, 47. Најважнија руда живе, 48. Писац сценарија, 49. Главно се смејати, 50. Врста зимзеленог дрвета, 51. Сви генерали једне војске.

УСПРАВНО:

1. Необјективност, субјективност, 2. Растројена женска особа, 3. Све примити, 4. Једна људска раса, 5. Становници Окића, 6. Јованова имењакиња, 7. Сеоска подручја, 8. Мушко име, Витомир одмила, 9. Име француске глумице Жирардо, 10. Седамнаесто и прво слово азбуке, 11. Обдорени, талентовани, 12. Обојити шарено, 13. Рушити се, 14. Град у Индији (анаграм од АДИНО), 15. Мушко име, Синиша одмила, 16. Тениски савез Србије (скр.), 17. Информациона технологија (скр.), 18. Одвојати се, 19. Врста силе у природи, 21. Утерати у нешто, 23. Даровати, 25. Врста лековите биљке, 26. Болест артерија срца (мед.), 28. Посебна, изузетна, 29. Учествовати у путовању, 31. Главни град руске републике Мордовије, 32. Људождер, 34. Име америчке глумице Берген, 35. Раскошна грађевина, 37. Азорска острва, 38. Амбис, провалија, 40. Распоред часова (лат.), 41. Фудбалер Барселоне, Жерард, 43. Systems Network Architecture, 44. Центар за испитивање намирица (скр.), 46. Еманација (скр.), 47. Билијарски штап, так.

Поклоничко путовање професионалних припадника Војске Србије на Свету Гору и манастир Хиландар

Поклоничка агенција Српске православне цркве „Добročинство из Београда“ и ове године за професионалне припаднике Војске Србије, чланове њихових породица и војне пензионере, организује ходочашће на Свету Гору Атонску и манастир Хиландар.

Поклоничко путовање планирано је од 25. до 30. јуна 2010. године, за групу од 30 лица.

Путовање се реализује на релацији Београд – Солун – Јерисос – Хиландар – Кареја – Јерисос – Београд.

Заинтересовани треба да се пријаве Поклоничкој агенцији Српске православне цркве „Добročинство“ на телефоне 011/2686-445, 2659-269 и 687-416, где могу добити информације о цени, програму путовања, правилима понашања, документацији коју треба да доставе уз пријаву, као и свим другим детаљима.

1. Међународни сајам

Tehnička i fizička zaštita.
Korporativna bezbednost.
Inteligentna zgrada.
Bezbednost u saobraćaju.
Informaciona bezbednost - sBIT

SISTEMI TEHNIČKE ZAŠTITE - Signalna instalacija, pasivna i aktivna oprema. CCTV, IP, alarmi, udaljeni alarmni nadzor, kontrola pristupa i evidencija radnog vremena, sigurnosna rasveta, audio-razglasni sistemi, uređaji i oprema za neprekidno napajanje.

INTELEKENTNA ZGRADA - Centralizovana upravljačka infrastruktura objekata, kontrola i zaštita. Integrirani sistemi za bezbednost, nadzor i upravljanje svim vitalnim funkcijama savremenih poslovnih i rezidencijalnih (stambenih) objekata.

FIZIČKA ZAŠTITA - Oružje i prateća lična oprema za izvršioce fizičkog obezbeđenja. Zaštitna odeća i obuća za izvršioce fizičkog obezbeđenja. Menadžment vrednostima. Specijalna blindirana vozila i specijalna oprema za transport novca. Usluge transporta vrednosti i fizičkog obezbeđenja. Menadžment iz kontrolnog centra. Detektivske usluge.

BEZBEDNOST U SAOBRAĆAJU - Specijalna oprema za bezbednost u saobraćaju (radari, kamere, ...). Oprema i automatizovani sistemi za parkirališta i parkinge. Specijalna vozila za bezbednost u saobraćaju. Oprema za javnu saobraćajnu infrastrukturu (svetlosna signalizacija, oznake, zvučna signalizacija, rampe, integrirani sistemi bezbednosti železničkog i vazdušnog saobraćaja ...i sl). Oprema za kontrolu lica i prtljaga.

INFORMACIONA BEZBEDNOST I UPRAVLJANJE PODACIMA (sBIT). Smart kartice. Bankarska oprema. ATM. Rešenja za bezbedne elektronske platne transakcije. Bezbednost na Internetu. Bezbednost LAN, WAN mreža. Integrirane (SW/HW) bezbedne IT platforme za banke i velike poslovne korisnike. Arhiviranje podataka i upravljanje dokumentima (EDMS). Integrirana (SW/HW) IT rešenja za elektronsku trgovinu i e-upravu.

15 - 18. septembar 2010.

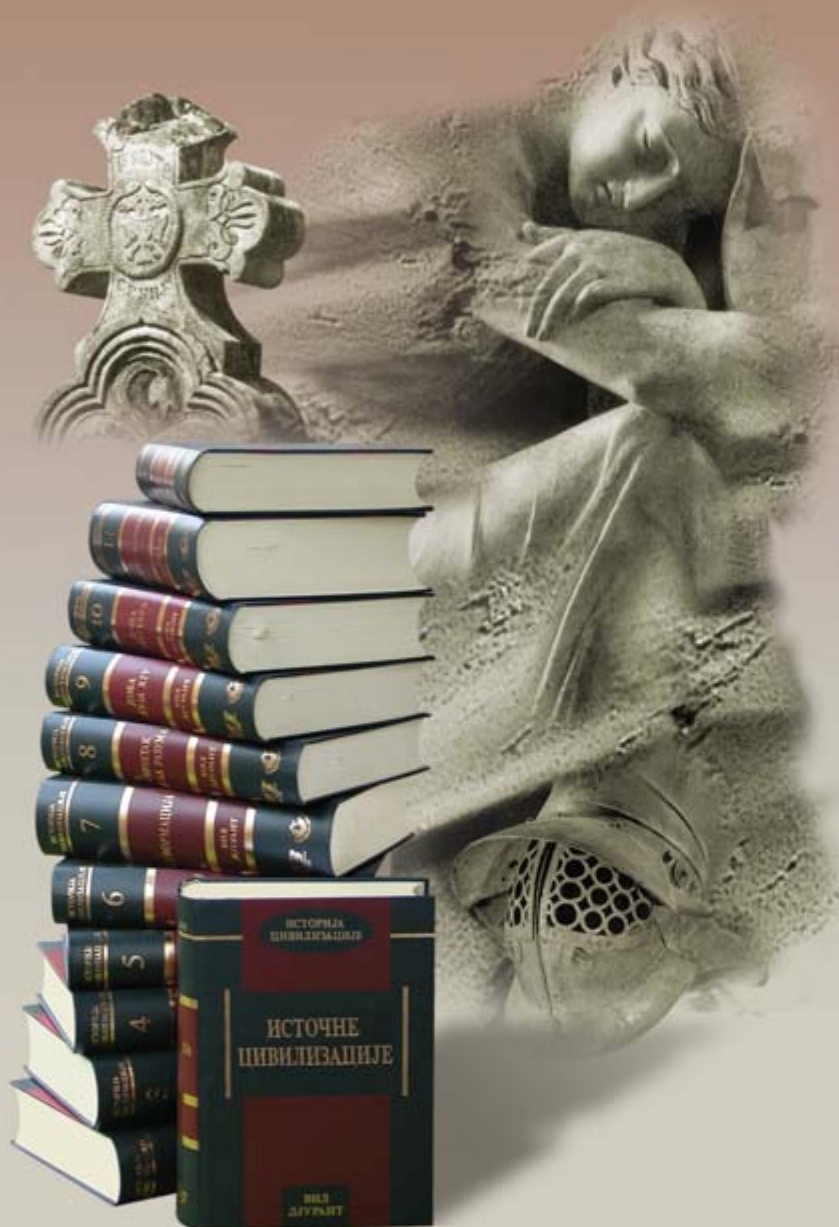
Info i prijava učešća: Tel: +38111 2655-486, Mob: +38163 205-599, Fax: +38111 3615-298, e-mail: isec@sajam.rs

ИСТОРИЈА Вил Дјурант ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

- КОМПЛЕТ
- 12 ТОМОВА
- 10500 СТРАНА

- класично ремек дело историје настанка и развоја људског друштва
- историја древне и модерне цивилизације
- источна и западна цивилизација
- историјски подаци
- мудри закључци
- занимљиви, драматични, једноставни и духовити догађаји
- бројне личности

1. ИСТОЧНЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ
2. ЖИВОТ ГРЧКЕ
3. ЦЕЗАР И ХРИСТ
4. ДОБА ВЕРЕ – први део
5. ДОБА ВЕРЕ – други део
6. РЕНЕСАНСА
7. РЕФОРМАЦИЈА
8. ПОЧЕТАК ДОБА РАЗУМА
9. ДОБА ЛУЈА XIV
10. ДОБА ВОЛТЕРА
11. РУСО И РЕВОЛУЦИЈА
12. НАПОЛЕОНОВО ДОБА

НАРУЧБЕНИЦА

МЕДИЈА ЦЕНТАР „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд, тел/факс 011/3241-009
Жиро-рачун : 840 - 49849 - 58

Наручујем _____ комплета еднице „ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ“ по повлашћеној
цени од 19.440,00 динара.

Издања ћу платити на кредит у _____ рата (највише 18), путем административне
забране.

Попуњену наручбеницу послати на адресу МЦ „Одбрана“, након чега ће купцима бити
достављена административна забрана ради овере.

Након прихватања забране и уплате прве рате од стране исплатиоца зараде, издања ће бити
достављена путем Пост експреса, на терет купца.

Купац : _____ Телефон : _____

ЈМБГ : _____ Број личне карте : _____

Издате од МУП : _____

Улица и број : _____ Место : _____

Потпис наручиоца:

**ВЕЛИКИ ЛЕТЊИ
ПОПУСТ**

ВОЈНА ГИМНАЗИЈА

40 година

Од оснивања, далеке 1970. године, Војна гимназија представља елитну образовну установу, не само по изванредним успесима, постигнутим у школовању генерација и генерација будућих војних старешина, већ и по незаобилазној васпитно-образовној улози, коју та школа никада није занемарила. Та улога, уосталом, остала јој је у аманет, још од времена када се називала Гимназија краља Александра.

Већ четири деценије ученици Војне гимназије одрастају живећи на релацији између Интерната и школске зграде на Топчидерској звезди. Свакодневно прелазећи око два километра, од Хумске до Улице Петра Чајковског, ходају поред Музеја 25. мај и кроз Хајд парк, некадашњи дечаци и заљубљеници у војни позив неприметно постају одважни, самоуверени и амбициозни људи, одлучни да на различитим одговорним дужностима досањају своје дечачке снове.

Начелник Војне гимназије пуковник мр Милан Стевић

Богатство војске и државе

Савремени тренутак Војне гимназије, углед и реноме који поседује и одржава у образовном систему Војске Србије, понос који изазива кад год и где год да се помене, не само међу њеним бившим ученицима, већ и много шире, резултат је њених 40 година. Четири деценије несебичних прегнућа њених професора, врсних педагога који су умели и хтели да се саживе са ученицима, којима су несебично предавали своје знање. Сudeћи по ентузијазму садашњег начелника Војне гимназије пуковника мр Милана Стевића и његових најближих сарадника, традиција се наставља. Војна гимназија управо улази у најбоље године, четрдесете...

ослодине пуковниче, Војна гимназија је већ четири деценије циљ најбољих основаца из Србије и негдашње Југославије, заљубљеника у војни позив и будућих официра. Од оснивања она представља елитну војну школу у којој су несташни дечаци постајали зрели и одговорни младићи. Ниједног тренутка Војна гимназија није губила васпитну, педагошку улогу, коју су друге школе с временом занемариле. Да ли је то разлог њеног огромног угледа у Србији?

– До сада је кроз Војну гимназију прошло готово осам хиљада ђака, од којих је

матурирало око 80 одсто. Критеријуми за упис у нашу школу увек су били веома високи, што нам је омогућавало да постигнемо врхунске резултате у образовању будућих питомаца, студената и кадета Војне академије, како су се све звали током минуле четири деценије. Квалитетно осмишљени наставни планови и програми, храбро дограђивани и усклађивани са захтевима времена и несебично залагање професора Војне гимназије да са својим ученицима постигну што бољи успех, допринели су остваривању изузетно амбициозних циљева у образовању и васпитању генерација наших ученика. Али, оно што је у основи оствареног успеха, свакако је свакодневни, упорни васпитни рад кога се наши професори нису одрекли ни једног тренутка. Ни у најтежем периоду, кад су били суочени са гашењем школе, професори нису заборављали улогу педагога, првог коме ће се ученици обратити за помоћ и савет. Највише бриге о ученицима су водили разредни професори и начелници класа, али у том, педагошком раду, нису заостајали ни други професори, па и остали запослени у Војној гимназији и интернату.

□ *Интернатски живот је особеност Војне гимназије, важна карика у васпитно-образовном процесу који се ту реализује. Какви су услови живота и рада у познатом здању крај Партизановог стадиона?*

– Интернат у Хумској изграђен је крајем седамдесетих година за потребе смештаја ученика Војне гимназије, капацитета око 700 кревета. У њему постоји сва неопходна инфраструктура за нормалан живот и рад ученика, као што су ученички ресторан, амбуланта, спортски центар са спољним теренима, ученички клуб, берберица, интендантски сервис и други садржаји. Наставна материјална база омогућује квалитетну реализацију наставног процеса. У школи имамо 26 учионица, два кабинета, две лабораторије, биоскопску салу и свечану салу, а у спортском центру у интернату постоје велика сала, гимнастичка сала, сала за борење, фудбалски, рукометни и кошаркашки терени. Поседујемо и електронски дневник, тако да родитељи могу пратити оцене деце на Интернету, без доласка у школу. Слободно се може рећи да су услови за живот и рад у школи и интернату веома квалитетни, што нас, такође, препоручује у процесу регистрације код Министарства просвете. Очекујемо да се до краја године Војна гимназија верификује у средњошколском образовном систему Србије, као једна од гимназија општег смера с којима смо у потпуности ускладили наставни план и програм.

□ *Оно што Војну гимназију издваја од других, сличних, школа у цивилству и поред идентичног Наставног плана и програма, свакако су посебни облици наставе. Некада их је било много више?*

– Наш ученик током школовања у Војној гимназији има прилику и обавезу да научи да скија и плива, али и да стекне основна знања о војном позиву. Основна војна обука започиње управо овде, у Војној гимназији. У периоду прилагођавања наши ученици навикавају се на живот у колективу, на обавезе и одговорности које такав живот подразумева. Много пажње поклањамо и традицији нашег народа, обилазимо културно-историјске

Посебни облици наставе

Вероватно ниједно подручје активности у Војној гимназији није допринело њеној популарности као што су то посебни облици наставе.

– Управо они и богатство ваннаставног образовног рада издвајали су ову школу у односу на школе у грађанству – каже начелник Војне гимназије пуковник мр Милан Стевић. – Колики значај му се придавао говоре и број и временска димензија тих активности. У најбољим данима од тих активности у Војној гимназији су реализоване: обука у скијању, два летња логоровања (за другу и трећу годину школовања), обука у вожњи, наставна екскурзија и наставне посете и преживљавање у природи. Ваздухопловни смер имао је још падобранску обуку и селективно летење.

У току четворогодишњег школовања само општи смер тим облицима посвећује 90 наставних дана, што је око 10 посто наставног времена уопште. Васпитни ефекти овако организоване наставе су изразити и незаменљиви а у неким аспектима, у односу на образовне циљеве, и једино могући.

споменике, посећујемо многобројне културне манифестације. Наравно, незаобилазне су и посете јединицама Војске Србије, у којима ученици наше школе могу да виде како се живи и ради у трупи, какав је њихов будући позив.

□ *Отварање Србије према свету и јачање међународне војне сарадње са другим земљама и армијама омогућило је да се ученици Војне гимназије школују и у иностранству. Каква су њихова искуства?*

Неколико ученика који су завршили Војну гимназију наставили су школовање на

војним академијама страних земаља. Тренутно се наши некадашњи ученици образују у САД, Италији и Грчкој. Имамо информације да су наши некадашњи ученици и у иностранству међу бољим студентима, баш као што су то и у нашој војној академији. Позната је ствар да су ученици Војне гимназије редовно међу најбољима у Академији, како по стручном знању, тако и по војничкој изграђености.

□ *Особеност Војне гимназије је често усклађивање наставних планова и програма и непрекидно прилагођавање другим захтевима времена. Може ли се, стога, рећи да је процес реформе и трансформације Војске у Војној гимназији прошао безболније него у другим установама и јединицама?*

– Припадници Војне гимназије су свесни чињенице да је реформа нужна и неминовна, у складу са захтевима времена и реформама Министарства одбране и Војске Србије. На пољу реформи Војне гимназије, последњих година смањен је број наставника и ученика, прихваћен Наставни план и програм Министарства просвете и покренут процес верификације школе у Министарству просвете. У том смислу, наша школа је укључена у све ваннаставне активности Министарства просвете на средњошколском нивоу.

□ *Током протекле четири деценије Војна гимназија је, неизбежно, имала периоде успона и падова. Била је, својевремено, и пред гашењем. Да ли је та опасност сада далеко од Војне гимназије?*

– Рационализација Војске и војног образовног система претила је да се одрази и на будућност Војне гимназије. Ипак, наша школа и њени резултати увек су били јачи од појединачних мишљења и захтева да се угаси. Потреба да се у једној оваквој школи средњошколског нивоа припремају будући кадети, будући официри, остаје и даље, тако да мислим да нема опасности од гашења гимназије. Напротив, мислим да се може закључити да постоје услови да Војна гимназија остане школа од националног значаја, да се отвори и за цивилне структуре и да се у њој школују деца из целе Републике, која би наставила школовање у Војној академији, али и на факултетима Београдског и других универзитета. Војна гимназија је доказала да представља богатство војске и државе, бренд којим се можемо поносити. ■

Гимназија

Александра Првог

На Топчидерском брду, десно од саобраћајног раскршћа „Звезда“, где се данас налази зграда Архива Југославије, подигнут је Дом за средњошколске ученике Александра Првог. Ту почиње прича о Војној гимназији, њеној прошлости и њеном развоју.

На предлог општинског суда, београдска општина усвојила је 23. маја 1930. Одлуку да се уступи општинско земљиште да би по жељи Његовог величанства краља био подигнут Дом за ученике средњошколце. На том месту (између Сењачке, Тителске и продужене Љубићке улице на „Звезди“) налазио се Логор пешадијске подофицирске школе. Површина парцеле била је нешто већа од 4.000 кдврата. Тачан датум завршетка земљишних и грађевинских радова се не зна, али је то, највероватније, било пре децембра 1932.

Завршни радови око уређења ентеријера, дворишта и парка обављени су током 1932. године. Указом Његовог величанства краља Александра Првог Карађорђевића од 6. априла 1933, у Дому краља Александра отворена је Прва мушка гимназија за ученике средњошколце.

Из архивских извора сазнајемо да је 5. децембра 1933. почела прва школска година Мушке гимназије краља Александра Првог и да су у јесен 1936. и дом и школа били у истој згради.

ПРВА ШКОЛСКА ГОДИНА

Убрзо се показало да су капацитети школе премали да задовољи све потребе, па је одлучено да се у близини дома, на земљишту окруженом улицама Андре Николића, Миодрага Давидовића, Истарском и Новом улицом, којом иде трамвај за Дедиње, изгради нови гимназијски објекат. Нова Гимназија краља Александра Првог специјалним законом везана је за интернат и дом, па су према томе удешени и просторије и распоред зграде. Распоред наставничког, ученичког и другог простора осмишљен је одмерено и функционално, тако да је школска зграда и

до наших дана задржала, углавном, тај распоред.

Зграда и данас, педагошки и хигијенски, важи за савремено уређен гимназијски објекат. Својевремено је било замишљено да послужи као узор и општи план, по коме ће се, према приликама и потребама, урадити све нове гимназијске зграде у отаџбини.

Настава у новој школској згради почела је у октобру школске године 1936/37. решењем Министарства просвете, са месец дана закашњења, јер намештај за школу још није био готов. Смештена у Дому краља Александра Првог, школска зграда имала је државни статус и њено издржавање падало је на терет државног буџета. Дом и школа били су, према последњој жељи краља ујединитеља, васпитне установе. Дом је био под надзором управе двора од 1933. до 1937. године, а од 1937. прелази у надлежност министра просвете.

„Задатак је Дома да своје питомце, редовне ученике Мушке гимназије краља Александра Првог у Београду, васпита и пружи им добро опште образовање примењујући најбоље васпитне методе и развијајући у њима здраво и снажно југословенско национално осећање.“

На основу сагледавања наставно-образовних програма, анализе обавезне литературе, фонда библиотеке, школског листа, кућног реда и изгледа ученика, програмских екскурзија и излета, приредби, представа и предавања, закључујемо да су ученици стварно васпитавани у духу истине, правде и лепоте, у складу са општим, цивилизацијским нормама и начелима.

Истовремено, негована је оданост отаџбини Краљевини Југославији и владарској кући Карађорђевића.

Наставнички кадар био је стручан, високообразован и пожртвован. Професори су били инспиратори и креатори наставе и ваннаставних активности. Врло често су путовали у иностранство на конгресе и симпозијуме ради стручног усавршавања, а неретко су одлазили на универзитете као предавачи.

ВРЕМЕ ОКУПАЦИЈЕ

У току Другог светског рата све средње школе у Београду радиле су са прекидима, сем Гимназије краља Александра Првог. Немци су дом преуредили у касарну, а гимназијску зграду у своје канцеларије. Огроман инвентар дома и гимназије делимично је уништен, а делимично развучен, па краљева гимназија више није могла да настави своју улогу. Министарство просвете владе Милана

Недића донело одлуку да се септембра 1941. та школа претвори у мешовиту гимназију. Та школска година завршава се, услед бомбардовања, полагањем годишњих раз-

редних испита у селу Жаркову код Београда.

Први дани ослобођења затекли су гимназију у само једној учионици основне школе у Прокопу. Од 10. до 15. марта 1944. ученици су накнадно уписани у школску 1944/45. годину.

Ускоро, већ 25. септембра 1945, школа се преселила из Основне школе бр. 18 на Вождовцу у Основну школу бр. 11 на Сењаку. Одлуком Министарства просвете Србије, 9. октобра 1945, школа је добила назив Десета мешовита гимназија, која прима у наслеђе Архив бивше гимназије краља Александра на Топчидерском брду и једино је Архивом везана за традиције ове школе.

ДЕСЕТА ГИМНАЗИЈА

Десета гимназија била је смештена у згради бивше Мушке гимназије краља Александра Првог у Београду, која је имала и интернат. Налазила се у улици Петра Чајковског бр. 2 на Топчидерском брду, окружена Топчидерским и Хајд парком. У обрађеном дворишту су два спортска терена. Масивно грађена и очувана, има све услове за рад средње школе. Зграда је имала осам учионица и потребне кабинете.

Од 1941. године до 1967. било је неколико унутрашњих адаптација, проузроко-

Карађорђевића

ваних и несташицом школског простора. Школске 1963/64. године Гимназија је имала 37 одељења. Исте године школа има наставничку зборницу, читаоницу и библиотеку, хемијски, биолошки, физички и технички кабинет, кабинет уметности и кабинет предвојничке обуке. Поред кабинета, школа поседује и 14 учионица, четири помоћне учионичке просторије и две фискултурне сале са тушевима који су израђени те године.

Крајем шездесетих година процес даљег развоја и модернизације ЈНА истакао је потребу масовнијег образовања и васпитања старешинског кадра, а нарочито питање обезбеђивања довољног и квалитетног броја кандидата за војне академије. Године 1968. и 1969. детаљно је анализиран војношколски систем и тражена су одговарајућа решења како би се војним академијама обезбедила попуна која би подразумевала бољи општеобразовни ниво полазника, адекватну националну структуру и већи удео младих из радничких средина, што је чинило основну друштвену и идеолошку смерницу тог времена.

Био је то увод у историју Војне гимназије. ■

Гимназија „Братство-јединство“

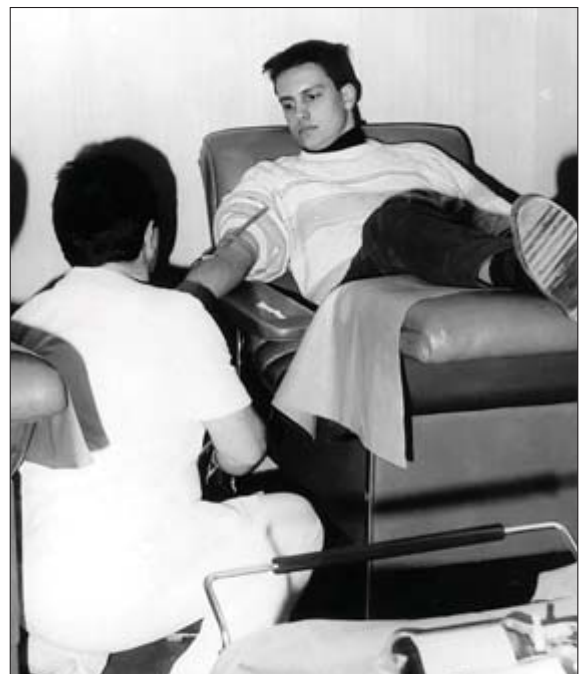

Након свих неопходних припрема, грађевинских, материјално-техничких, организационих, педагошко-дидактичких и других, које су за нешто више од три месеца успешно спроведене, Војна гимназија почела је са радом 1. септембра 1970. године. Прва генерација ученика дала јој је име „Братство-јединство“.

Крајем шездесетих година процес даљег развоја и модернизације ЈНА истакао је као проблем образовање и васпитање старешинског кадра, а нарочито питање обезбеђивања довољног и квалитетног броја кандидата за војне академије. Године 1968. и 1969. детаљно је анализиран војношколски систем и тражена су одговарајућа решења како би се војним академијама обезбедила попуна која би подразумевала бољи општеобразовни ниво, адекватну националну структуру и већи удео младих из радничких средина, што је чинило основну друштвену и идеолошку смерницу тог времена.

Основна идеја, која је одржавала суштинску потребу и неопходност формирања ове школе, састојала се у захтеву да се за потребе војних академија и оружаних снага у целини четворогодишњим школовањем ученика у Војној гимназији обезбеди усвајање општих знања и идејно-политичких садржаја који ће чинити темељ даљег успешног школовања у војним академијама. Подразумевало се формирање уверења ставова и морално-вољних особина који ће омогућити развој свестране личности будућег војног старешине и изграђивање способности, вештина и навика неопходних за даље школовање, усавршавање и самообразовање будућих старешина.

ТВО"

АМБИЦИОЗНИ ЗАХТЕВИ

Све ове захтеве и ставове истицали су, наглашавали и потврђивали пред колективом школе у више наврата највиши војни руководиоци – савезни секретари за народну одбрану, начелници Генералштаба.

Приликом формирања школе, било је јасно да је овако постављен захтев могуће реализовати једино наставним планом и програмом са широком општеобразовном основом, природно-математичког или друштвеног карактера.

У конципирању плана и програма школе пошло се од тада важећег наставног плана и програма гимназија природно-математичког усмерења СР Србије, у коме су предмети друштвених наука били заступљени са 33 одсто, идеолошко-политичко подручје са 8, природно-математичко са 41, физичко васпитање са 9, предвојничка обука и посебни облици наставе са 4 одсто. По том програму школа је радила до 1978. године.

Пратећи токове реформе средњег усмереног образовања у друштву, Војна гимназија је 1978. године трансформисана у Општу средњу војну школу. План и програм је знатно измењен тако што је већи део општеобразовних садржаја замењен војним садржајима. Потискивањем општеобразовних фундаменталних садржаја објективно се одступило од постављених захтева да се школовањем у Војној гимназији обезбеди широка општеобразовна основа, а истовремено, пракса је показала да се већина уведених војних садржаја поново изучава у различитим предметима у војним академијама. Наставни план и програм је поново коригован, војни садржаји сведени у реалне оквири, а акценат поново стављен на општеобразовне предмете.

ИЗУЗЕТАН КАДАР

Наставнички кадар (професори, старешине и васпитачи) формиран је из три извоара. Један број професора преузет је из Десете београдске гимназије. Део професора и старешински састав распоређен је у школу из других армијских установа и јединица, а један број професора примљен је у радни однос преко конкурса.

У школи се од самог њеног оснивања изузетна пажња поклања планском и континуи-

раном стручном, дидактичко-методичком и педагошком усавршавању и оспособљавању наставника. Захваљујући организованом и планском раду на стручном и дидактичко-методичком оспособљавању, наставнички колектив ове школе успео је да изради методике за петнаест наставних предмета, уради и изда уџбенике за све средње војне школе и спреми читав низ наставних материјала – програмираних секвенци, наставних ТВ филмова и слично.

Прва генерација ученика Војне гимназије била је смештена у адаптираном монта-

жном објекту – бараци. Од тада су изграђена два нова објекта за интернатски смештај, нов и савремен ресторан за исхрану, а затим и Клуб ученика са низом просторија за културно-забавни рад и савремени спортски центар.

Добро прилагођена и осмишљена организација живота и рада у интернату омогућује задовољење свих потреба ученика на спортском, културно-забавном и другим подручјима самопотврђивања.

Од почетка рада Војне гимназије, посебна пажња посвећивана је материјалној бази за извођење наставе. Од Десете београдске гимназије преузета је школска зграда са учионицама класичног типа. Постепено су класичне учионице прерасле у савремене кабинете подешене за реализацију савременог наставног процеса, очигледну и делом индивидуализовану наставу.

Школа од 1985. године располаже телевизијом затвореног круга (која обезбеђује симултано емитовање више програма у свим учионицама и кабинетима у школској згради), два електронска учионицама, савременом фонолабораторијом, кабинетима за електронику и електротехнику, хемију и технологију, физику и биологију и савремен кабинет за кибернетику и информатику. Те године свака учионица има графоскоп, дијапројектор, ТВ пријемник, интерфон за везу са студијом.

Посебни облици рада који се изводе у ОСВШ „Братство-јединство“ јесу обука у смучању, обука у вожњи моторних возила, наставна путовања, тактичко-технички зборови и наставне посете радним организацијама и војним јединицама.

Ваннаставни васпитно-образовни рад у школи битно се разликује од већине средњих школа у земљи. Он је увек у функцији потреба и интересовања ученика, ре-

Стално усавршавање наставног плана и програма

Хронологија усавршавања НПП Војне гимназије отпочиње практично од њеног оснивања. У складу са циљевима школовања, потребама професионалне службе у Војсци, усавршавањем гимназије у грађанству, савремених тенденција у науци, техници и слично, реализоване су мање или веће корекције НПП Војне гимназије. Ипак, може се слободно констатовати, суштинске промене учињене су изградом новог НПП 28. маја 1993. и променама учињеним 1996, 1997. и 1998. године.

Наставни план и програм из 1993. године, по коме је школовање отпочело 1. септембра исте године, урађен је у потпуности према НПП гимназија Републике Србије природно-математичког усмерења, за већину предмета природно-математичког подручја, за друштвено и општекултурно подручје.

До почетка школске 1996/97. године, у Војној гимназији, поред општег и ваздухопловног смера, школовао се и стручни смер у оквиру кога су ученици у прве две године изучавали општеобразовне предмете, а затим су школовање настављали у центрима за специјалистичку обуку и стицали звање професионалних подофицира.

ализације специфичних васпитних и функционалних задатака и мотивације за војни позив.

ПРИХВАТ УЧЕНИКА ИЗ ОТЦЕПЉЕНИХ РЕПУБЛИКА

Разбијањем Југославије Војна гимназија добила је и задатак да обезбеди услове за прихват, смештај и нормално одвијање наставног процеса за ученике из Љубљане, Сарајева, Загреба и Мостара, који су, после отцепљења појединих република, доспели у Београд. Задатак није било лако реализовати, тим пре што су капацитети гимназије већ били пренапрегнути.

Капацитети Војне гимназије из Београда по смештају и школском простору у нормалним условима одговарају оптималном броју до 800 ученика. И са таквим бројем нужна је организација рада школе у две смене. На почетку школске 1991/92. године школа је већ имала 8 одсто ученика више. Међутим, доласком ученика из отцепљених република, њихов број се повећао за чак 73 одсто.

У првој етапи Војна гимназија из Београда имала је обавезу да пресели из Љубљане неопходна наставна, материјално-техничка и друга средства потребна за рад школа на новим локацијама. Уз изузетне напоре и већ тада веома изражене тешкоће задатак је веома успешно извршен. Захваљујући средствима из Војне гимназије „Франц Розман Стане“ из Љубљане, створени су материјални услови за додатно опремање школе за повећани број ученика на школовању.

рени су материјални услови за додатно опремање школе за повећани број ученика на школовању.

ЗБРИЊАВАЊЕ СТАЛНОГ САСТАВА

Заједно са ученицима из премештених школа на нове локације дошли су и наставници са члановима својих породица. Војна гимназија добила је задатак да обезбеди смештај кадру који је предвиђен за рад у гимназији, а то су били наставници и чланови њихових породица. Није било лако сместити ова лица. Радило се о преко 30 наставника (мушког и женског пола) са бројним чланови-

ма породице (од деце до старијих особа). Преко 70 лица смештено је у различитим просторијама Војне гимназије. На тај начин пружени су скромни, али сигурни услови и кров над главом. Исхрана сталном саставу обезбеђена је у ресторану Војне гимназије. У нужним смештајним условима још има наставника и чланова њихових породица. Да би услови били што бољи и да би имали донекле свој мир и услове за дружење, школа је ослободила Дом ученика (намењен за рад ученичких секција и друштава) и у њега сместила наставнике и чланове њихових породица. Они ће ту становати до решавања њиховог смештаја на бољи и хуманији начин. ■

Организација и реализација наставног процеса

Ученици Војне гимназије „Франц Розман Стане“ из Лjubљане који су дошли на почетку школске 1991/92. године распоређени су у састав постојећих одељења и почели су на време са наставом. Они су радили по истом наставном плану и програму као и ученици Војне гимназије, тако да су без додатног рада укључени у редован наставни процес.

Ученици првог и другог разреда Војне гимназије „Иво Лола Рибар“ из Загреба распоређени су у постојећа одељења у Београду. Пошто су са закашњењем започели школску годину, са њима је реализован потребан број часова допунске наставе како би се у темпу реализације НПП изједначили у току првог полугодишта са ученицима из Београда.

Од ученика трећег и четвртог разреда те школе формирана су по два одељења у трећем и два одељења у четвртог разреда и са њима је редовна настава почела 30. септембра 1991. године. У току школовања у гимназији „Иво Лола Рибар“, ученици трећег и четвртог разреда нису прешли на нови НПП (из 1990. године), те је било нужно да се он у овим разредима реализује на другачији начин.

Од 15 одељења из Мостара формирано је 10 нових одељења како би се настава у целини покрила наставничким кадром из Мостара и ангажовањем професора из београдске војне гимназије. Од ученика првог разреда формирана су два одељења, од ученика трећег разреда четири, а од ученика четвртог

три одељења. Изгубљени часови наставе надокнађени су сажимањем наставних јединица и допунском наставом по посебном плану.

Са премештеним питомцима из Средње војне школе Копнене војске – прва година из Сарајева, реализација наставе из опште образовних предмета у Београду отпочела је 4. маја 1992. године. Настава је реализована по НПП Средње војне школе Копнене војске.

ВАННАСТАВНО ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД

Поред посебних облика наставе, Војна гимназија битно се разликује од већине средњих школа у земљи по изузетно развијеном и богатом ваннаставном, васпитно-образов-

ном раду у функцији потреба и интересовања ученика. У том оквиру у Војној гимназији организује се и реализује више различитих образовно-васпитних, културно-уметничких и спортско-рекреативних облика активности. Ради успешније организације рада сви садржаји груписани су у четири целине и то: факултативни предмети, факултативне ваннаставне активности (курсеви), ученичке секције и друштвене организације и културне делатности.

По наставном плану и програму Војна гимназија организује факултативну наставу из девет наставних предмета и то: рачунарство и информатика, електротехника, електроника, социјална психологија, педагогија, војна топографија, теорија летења и метеорологија, ваздухопловна техника и навигација и поморство и навигација. Током четворогодишњег школовања ученици су обавезни да похађају један од наведених предмета.

Наставним планом и програмом предвиђено је да Војна гимназија организује следеће активности: курс дактилографије, фото-

технике, техничара гониометриста, ронилаца, борилачких вештина, прве помоћи, затим течај исхране у природи, школу плеса и хор. Током школовања ученици су обавезни да заврше један до два курса.

За развијање различитих индивидуалних способности и бављење разноврсним активностима, Војна гимназија организује рад већег броја ученичких секција, клубова и друштвених организација. Од секција најчешће раде: рецитаторска, ликовна, моделарска, фото, шаховска, спортске секције, музичка, стрељачка... Од друштвених организација, раде следеће: Стрељачка дружина, Одред извиђача, Планинари и Црвени крст. Поред тога, постоје и два клуба и то: Књижевни и Радио клуб.

Организацијом културних делатности обухваћени су разноврсни културно-уметнички, васпитно-образовни и забавно-рекреативни садржаји који се реализују различитим формама и облицима. Најчешће организовани облици ових активности су: концерти,

позоришне представе, приредбе, забавни сусрети, предавања, трибине, филмске представе, посете музејима и историјским споменицима, књижевне вечери, изложбе...

Који ће од наведених факултативних предмета, факултативних ваннаставних активности, ученичких секција и организација, те облика културних делатности, бити организовани и реализовани зависи од објективних могућности школе, што се конкретно дефинише програмом образовно-васпитног рада за сваку школску годину.

Немогуће је данас навести све манифестације и резултате постигнуте у различитим областима. Ученици, старешине и професори били су ентузијастички деценијама према потребама, друштвеним кретањима и материјалним условима. Некада теже, некада лакше освајали су прва места најзначајнијих такмичења. Исти циљ обједињавао је младалачки такмичарски дух и радозналост, профе-

сорски и старешински ентузијазам да се развијају индивидуалне способности наших ученика, да се афирмишу вредности и да Војна гимназија осваја, задржава и подстиче најбоље резултате.

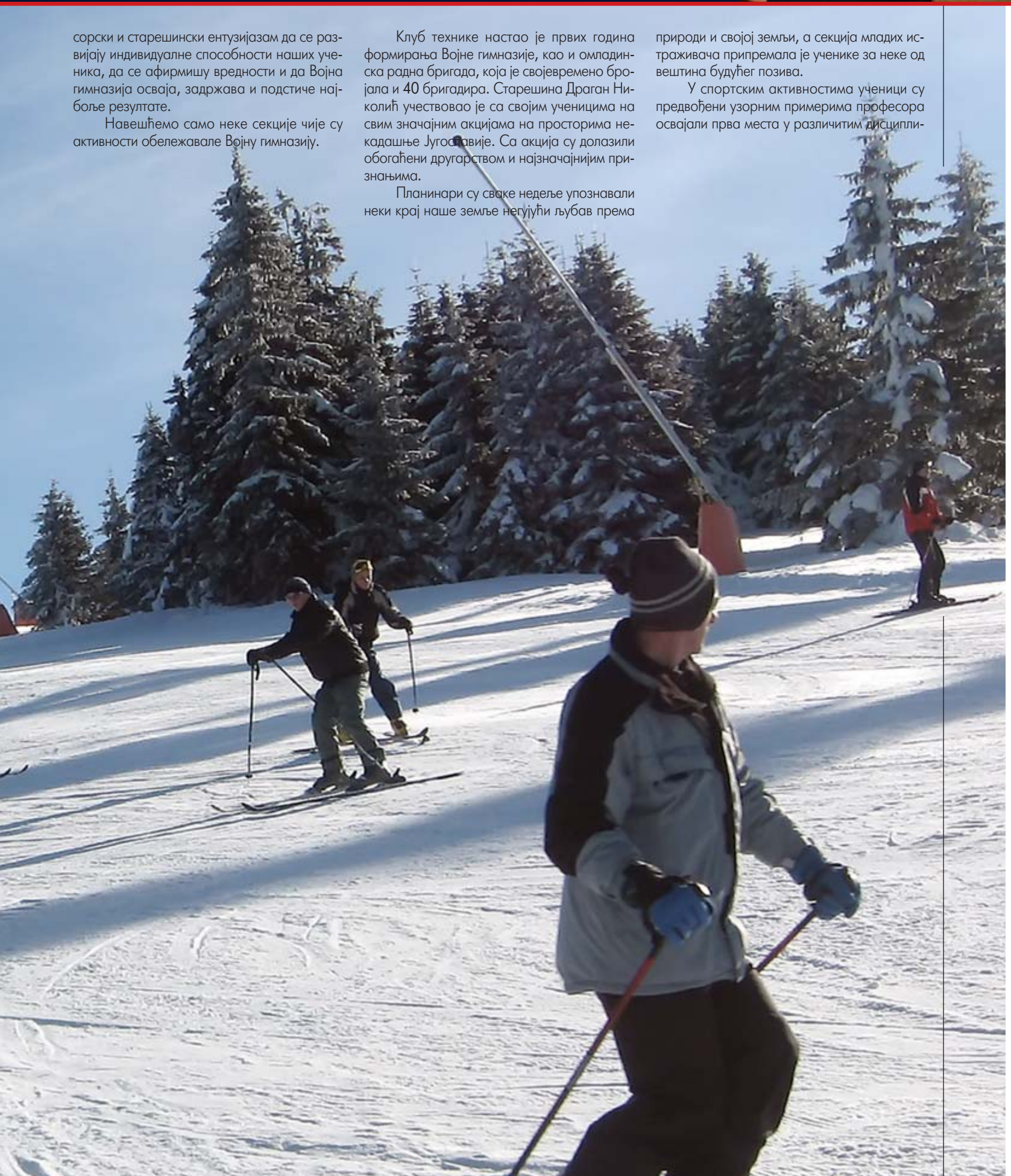
Навешћемо само неке секције чије су активности обележавале Војну гимназију.

Клуб технике настао је првих година формирања Војне гимназије, као и омладинска радна бригада, која је својевремено бројала и 40 бригадира. Старешина Драган Николић учествовао је са својим ученицима на свим значајним акцијама на просторима некадашње Југославије. Са акција су долазили обogaћени другарством и најзначајнијим признањима.

Планинари су сваке недеље упознали неки крај наше земље негујући љубав према

природи и својој земљи, а секција младих истраживача припремала је ученике за неке од вештина будућег позива.

У спортским активностима ученици су предвођени узорним примерима професора освајали прва места у различитим дисципли-

нама. И данас, из Војне гимназије на Академију одлазе будући најбољи спортисти. Бројне посете позоришним представама, обилазци музеја, свечане приредбе, такмичења рецитатора, литерарне вечери и збирке песама само су примери рада Књижевног клуба и рецитаторске секције и ентузијазма професора српског језика.

Витрине и панои ВГ сведоче о бројним наградама, признањима и подсећају на разноврсне и богате садржаје које је ВНОР остварио за три деценије постојања Војне гимназије.

КУЛТУРНИ ЖИВОТ УЧЕНИКА

Сам помен интернатског типа живота и рада ученика често код „обичних“ гимназијалаца изазива nelaгоду, а многи родитељи тиме и плаше своју непослушну децу. Збуњени тинејџер већ себе види као неког новог Оливера Твиста, а своје будуће васпитаче као намргођене чиче са цвикерима и штапом који се претећи надвио над његову збуњену главу.

Али, ако би којим случајем залутао у Хумску 22, сигурно би био још више збуњен тврдим панк звуцима који допиру из шах-сале за време пробе *Дивље секције биљака* или нестварном тишином моделарске учионице, у којој занети *ликовњаци* довршавају своје *Мона Лизе* и *Гернике*. Сазнао би, наравно, да је многе младе даме спопала вртоглавица када их је у ритму салсе завртео какав несташни *вогијевац*.

Сазнао би тај зачуђени пубертетлија да и сам помен *вогијеваца* изазива респект, па чак и дивљење код момака широм наше земље који су имали ту (не)срећу да се са њима сретну на спортском терену: гимнастичари и оријентирци, атлетичари, извиђачи одавно су нас размазали похвалама, медаљама и пехарима. Каратисти, џудисти и аикидоке имају благу нарав и лепе манире, иначе би било много посла и за њихове другаре из *Прве помоћи*.

И тако, од секције до секције, од једног заљубљеника до другог. Сваку вештину треба знати, од свега ће бити користи.

МОДЕЛАРСКА СЕКЦИЈА

Моделарска секција у Војној гимназији основана је 1973. године, као једна од бројних техничких секција. Циљ је да код ученика развије техничку културу и интересовање за поједине дисциплине и проширује знања из тих области. Секција је имала три дисциплине: ракеташку, авиомоделарску и бродомоделарску.

Интересовање ученика за ове технике било је завидно, посебно за прве две секције. Број модела кретао се и до 50 у току школске године. Секција је радила у просторијама гимназије, а потом у интернату Војне гимназије.

Моделари Војне гимназије били су и савезни прваци у авио-моделарству и ракетној техници. Посебно истичемо успех ракеташа 1983. године када су на отвореном првенству Југославије били прваци екипно и појединачно у две дисциплине (погађање циља ракетом и дужина трајања лета), у конкуренцији преко 40 екипа из целе Југославије, међу којима је било и знатно старијих и техничких образованијих чланова екипе.

РАДИО КЛУБ

Од оснивања и почетка рада Војне гимназије Радио клуб укључио се у одговарајуће програме друштвених заједница, у првом реду Општине Савски венац и Београда. Сарадња са друштвено-политичком заједницом огледала се у реализовању годишњих планова рада Општинског секретаријата за културу, образовање и школство, као и Секретаријата за народну одбрану и Штаба за територијалну одбрану и цивилну заштиту.

Ангажовани наставни кадар Војне гимназије у највећем броју чинио је непосредне консултанте, али и организаторе једног дела стручних и посебних програма едукације на плану општенародне одбране и друштвене самозаштите. Од посебног значаја био је допринос наставног кадра и ученика Војне гимназије у обуци радио-телеграфиста, радиогониометриста, радио-механичара, одреда извиђача и техничких секција, које су окупљале велики број младих са подручја општине Савски венац и Београда. Значајни резултати остварени су у обуци из саобраћаја у оквиру врло широке акције „Млади и саобраћај“, током које је остварена сарадња Војне гимназије са друштвеним и стручним организацијама, као што су Ауто-мото савез, Републички савет за безбедност саобраћаја и Народна техника.

ОДРЕД ИЗВИЂАЧА „ВОГИ“

Одред извиђача формиран је давне 1970. године под називом Одред извиђача „Братство-јединство“. Под тим називом успешно ради на реализацији програма Савеза извиђача Југославије и представља један од најбољих одреда у СФРЈ.

Позната дешавања с почетка деведесетих година не заобилазе ни одред, који 1990/91. године доживљава мању кризу у чланству, а огромну у материјалној бази. Познато је да је одред летње таборско место имао на острву Вис, где је био и главни магацински простор са богатом логорском опремом. Сва та

опрема изгубљена је у познатим ратним догађајима.

Већ следеће, 1992. године одред полако стаје на своје ноге, добија нове чланове и успешно ради.

На Скупштини одреда одржаној 3. фебруара 1996. доноси се одлука о промени имена и од тада се зове Одред извиђача „ВОГИ“. Под тим именом доживљава и врхунац своје славе и то 1996, 1997. и 1998. године. У складу са Статутом и Програмом Савеза извиђача, ВОГИ успешно делује са јединственим циљевима да допринесе свестраном развоју својих чланова, развија љубав према природи, позитивне карактерне особине и смисао за живот и рад у колективу, негује пријатељство и хуманизам и да буду-

ћем старешини обезбеди права знања и вештине о извиђаштву, њеној организацији, начину рада и деловања.

Због специфичности начина школовања у овој школи, одред је дуго имао само једну категорију и то извиђаче, да би од 1995. године уз велики труд старешине и Штаба одреда били ангажовани и некадашњи чланови, који су већ постали официри ВС, и тако добија још једну категорију – брђане. На овај начин одред има могућност да опстане јер студенти ВА, па чак и млади официри ВС, остају верни чланови свог матичног одреда.

Одред је од формирања па све до данашњег дана успешно сарађивао са савезима извиђача Београда и Србије, што доказује и обострана дугогодишња успешна сарадња која се манифестује избором старешине и начелника нашег одреда у старешинство и начелство Савеза извиђача Београда, разним дужностима на извиђачким такмичењима, шумским школама за оспособљавање и школовањем кадра и другим разним манифестацијама које организује Савез извиђача Београда.

РОНИОЦИ

Рођење се у овој школи упражњавало осамдесетих година на информативним предавањима и вежбама у оквиру извиђачких таборовања на острву Вис. Захваљујући ентузијазму запослених у Војној гимназији, који су ову активност неговали као властите хоби, интересовање ученика је расло.

Наставним планом и програмом од 1993. године курс за рониоце постаје факултативна активност јасно дефинисаног циља, задатака и садржаја. Програм је у потпуности усклађен са програмом обуке Савеза ронилаца. Први рониоци школовани по овом

програму промовисани су 1995. године. Од тада па до данас, сваке године пристижу нове генерације ронилаца школованих у Ронилачком клубу Војне гимназије „ВОГИ“.

Од њих се захтева да буду упорни, одговорни и систематични у раду, да негују међусобно поверење и самоувереност, свесни да су храброст, промишљеност и одлучност особине које треба да иду заједно и, свакако, они су обучени да сигурно и правилно употребљавају аутономну ронилачку опрему – они су рониоци.

Интересовање за ову активност је изузетно. Готово сваки трећи ученик Војне гимназије жели да заврши

овај курс. Сложеност садржаја којим треба овладати, психофизичке способности које се захтевају и, најалост, вероватно најзначајнији ограничавајући фактор, број ронилачких опрема, чине да тек једна трећина полазника стекне диплому рониоца.

Циљ је у сваком случају потпуно постигнут. Ова активност проширује интересовања, обогаћује могућности психофизичког развоја ученика и у право време их оспособљава за успешно усавршавање делатности која је од интереса за Војску Србије.

ПОСЕБНИ ОБЛИЦИ НАСТАВЕ

Вероватно ниједно подручје активности у Војној гимназији није допринело њеној популарности као што су то посебни облици наставе. Управо они и богатство ваннаставног образовног рада издвајали су ову школу у односу на школе у грађанству. Колики значај му се придавао говори и број и временска димензија тих активности. У најбољим данима од ових активности у Војној гимназији се реализовало: период прилагођавања и обука у скијању, обука у скијању у другој и трећој години, два летња логоровања (за другу и трећу годину школовања), обука у војњи, наставна екскурзија и наставне посете и преживљавање у природи. Ваздухопловни смер имао је још падобранску обуку и селективно летење.

У току четворогодишњег школовања само општи смер овим облицима посвећује 90 наставних дана, што је око 10 посто наставног времена уопште. Васпитни ефекти овако организоване наставе су изразити и незаменљиви а у неким аспектима, у односу на образовне циљеве, и једино могући. ■

Реч начелника

О школи која је, од свог оснивања, представљала елитну васпитну и образовну установу, највише могу да кажу они који су њоме руководили, како у данима узлета и незадрживог полета запослених, тако и у време смањених амбиција и рационализацијом изаваних ограничења. Иако у првом реду официри, начелници Војне гимназије увек су и врсни педагози којима су ученици непрекидно били у првом плану. Зато васпитна улога те школе никада није заостајала за образовном компонентом.

Први начелник Војне гимназије био је пуковник Душан Пујић, дипломирани андрагог, који је на тој дужности провео седам година, од 1970. до 1977. На почетку је руководио тимом од 20 људи, да би већ крајем 1973. године формирао колектив од 129 запослених. У наставном раду било је ангажовано 56, у интернату 42 и у материјално-техничкој служби 31 лице.

– Полозећи од савремених педагошких, психолошких и социолошких сазнања, целокупан живот и рад у гимназији концептиран је под претпоставком да ученици буду активни субјекти осмишљавања, планирања, програмирања, реализације и вредновања свих активности. Може се слободно рећи да су ученици својом активношћу омогућавали да се сви облици образовног и васпитног рада остварују економичније, рационалније и функционалније – сећа се пуковник Пујић.

Најтешња сарадња успостављена је са културно-историјским институцијама: позориштима, галеријама, музејима, телевизијским редакцијама... Том сарадњом створени су услови да се превазиђе традиционални модел васпитно-образовног рада који је био сведен у целини на школску зграду и учионицу. Она је омогућила да ученици практично уђу у војну организацију, материјалну производњу, у културне институције и да непосредно стекну увид у историју, културу, језик и обичаје свих наших народа и народности.

Обострана сарадња гимназије, с једне стране, и друштвене војне средине, с

друге стране, доприносила је брзом ширењу угледа гимназије. Где год су долазили, ученици су наступали са својим програмима, учествовали у спортским такмичењима, показивали знатно интересовање за живот средине у коју су долазили.

ИНОВАТИВНА ШКОЛА

Пуковник мр Милан Гверо био је на челу Војне гимназије од 1977. до 1980. године, када та школа доживљава највећи узлет. Радећи по усвојеном општеобразовном концепту, школа је постизала изванредне резултате.

– Из године у годину Гимназија је све више цењена у друштву и армији, проглашавана је за најбољу у Србији, добила републичку Мајску награду, имала изузетно успешан концепт ваннаставног образовног рада. У скоро свим областима такмичења, посебно у техници и спорту, математици и физици, ученици гимназије освајали су бројне високе награде. За врло кратко време гимназија је постала једна од најбољих школских институција, која по квалитету, значају и утицају, знатно превазилази оквире средњошколске установе. Била је позитивно препознатљива у Југославији и Војсци, угледна, иновативна и по много чему је постала својеврсна народна институција – испричао је пуковник Гверо у Монографији Војне гимназије издатој поводом три деценије њеног постојања.

ОСАВРЕМЕЊИВАЊЕ МАТЕРИЈАЛНЕ БАЗЕ

Пуковник професор др Момчило Лазовић

био је начелник школе од 1980. до 1986. године. У том периоду Војна гимназија је трансформисана у Општу средњу школу, а око 40 одсто Наставног плана и програма обухватили су војни садржаји. На инсистирање њених професора, та нелогичност је брзо измењена, па су војни садржаји сведени у реалне оквире, а акценат је враћен на фундаменталне општеобразовне садржаје. Био је то период у коме се већа пажња поклањала и обнављању материјалне базе наставе.

– Иако се материјалној бази наставе од почетка рада Војне гимназије посећивала посебна пажња, нарочито значајни резултати на подручју раста и осавремењивања наставне технологије постигнути су почетком осамдесетих година – сећа се пуковник Лазовић. – Урађени су нови и савремени кабинети за информатику, електронику, електротехнику, хемију и технологију, а поступном и

планском адаптацијом све класичне учионице оспособљене су за савремену, очигледну и индивидуализовану наставу. Истовремено је развијена и материјална база од које непосредно зависи стандард ученика, а тиме, посредно, и успех васпитно-образовног рада. Између осталог, изграђени су модеран и савремен ученички ресторан и клуб ученика са просторијама за ваннаставне активности, друштвени живот и културно-забавни рад. То је омогућило и развој ваннаставног васпитно-образовног рада, у коме су, у периоду од 1980. до 1986. године, остварени изузетни резултати. У многобројне секције било је укључено више од 80 одсто ученика.

ШКОЛА ЗА ПРИМЕР

Генерал-потпуковник Славко Кривошија руководио је школом од 1986. до 1989. године, у периоду у коме је на једно место у Војној гимназији конкурисало и 12 свршених основаца.

– У жељи да постигнемо још боље резултате у школовању будућих официра и академијама понудимо већи квалитет, додатну пажњу поклонили смо побољшању улазног квалитета класа и укупној селекцији. Резултати су били већи од очекиваних, јер се број квалитетних кандидата знатно повећао, тако да смо, при пријему основаца у први разред наше школе, заправо били на слатким мукама.

Посебна пажња Управе школе посвећена је очувању постојећег и побољшању стандарда становања, одевања и исхране ученика. И овде су постигнути запажени резултати захваљујући, пре свега, рационалном и економичном трошењу одобрених финансијских средстава. Обезбедили смо да свака класа на почетку школовања добије потпуно рено-

виране и срећене просторије и намештај, а испоштовани су и сви прописи и критерији код одевања, школског прибора и исхране према узрасту.

Значај школе истицала је и чињеница да је она била најважнији извор попуне војних академија. Већ тада, било је приметно да ученици који долазе из Војне гимназије поседују много више знања и да, веома брзо, постају носиоци целокупног живота и рада у академијама, а посебно васпитно-образовног процеса.

УВЕК У ВРХУ

Потпуковник др Војислав Стојковић био је начелник Војне гимназије на старту девете деценије 20. века. На завршној матурској свечаности, обраћајући се ученицима који су школовање завршавали школске 1991/1992. године, потпуковник Стојковић је рекао:

– Војна гимназија је школа с дугом традицијом. Мењала је имена, наставне планове и програме, професоре и директоре, али је увек била у самом врху. Ако не и најбоља, како у Краљевини Југославији, тако и у СФРЈ, а биће и надаље. Можете бити поносни због одлуке да за свој животни позив изаберете војну професију. Ово је време препуно искушења, некадашња заједничка држава је разбијена, поједине републике су се одвојиле и наставиле самостално, Србија и Црна Гора су остале заједно, с новом оружаном силом, другачијом од ЈНА, мање идеолошком, а ефикаснијом и бројно мањом. Идеологије и политички системи се мењају, а отаџбина остаје. И увек ће опстати. Отаџбина су њени људи, њихова прошлост, садашњост и будућност. Отаџбина сте и ви. И зато кад браните њу, браните и себе и своје најближе, рекао је потпуковник Стојковић ученицима који су, после завршене Војне гимназије, већ почели да се припремају за студирање у Војној академији.

ИСХОДИШТЕ ЛЕПИХ УСПОМЕНА

Потпуковник Миладин Стошић није се дуго задржао у фотели начелника Војне гимназије. Налазећи се на челу шко-

ле у периоду карактеристичном по бројним обуставима рада, свакодневним професорским окупљањима и шетњама грађана, студената и ђака, по скромном материјалном положају, нерешеним статусним питањима запослених и заостајању материјалне основе рада школе, али и по неадекватном третману и неразумевању Управе Центра војних школа, нејасној перспективи и бројним другим проблемима, пуковник Стошић је, после само годину дана, отишао на другу дужност.

– Без обзира на многе тешкоће које су пратиле васпитно-образовни рад у гимназији у то време, захваљујући професионалној одговорности и педагошкој етици највећег броја запослених, у неким областима васпитно-образовног рада постигнута су и натпросечни резултати. То се посебно односи на успех наших спортских екипа, које су, у то време, побеђивали на готово свим такмичењима – рекао је пуковник Стошић.

ИЗВАНРЕДНА ОРГАНИЗАЦИЈА

Потпуковник мр Вељко Лучић био је начелник од 1997. до 2006. године. Било је то време које ћемо памтити по 1999. години и НАТО бомбардовању српских градова, али и по демократским променама које су уследиле 2000. године.

– Био је то период бројних проблема, почевши од сложеног материјално-финансијског обезбеђења наставних и других активности у школи, до агресије НАТОа на нашу земљу. Међутим, због изузетног педагошког, моралног и људског односа професора и васпитача према својим ученицима, сви проблеми су савладани, па су циљеви школовања плански остваривани са врло високим процентом успешности. Оно на чему сам посебно инсистирао од првог дана била је брига за децу, наше ученике, не само да им омогућимо да стекну што више знања, као предуслов да успешно наставе студирање на Војној академији, већ и да их васпитавамо и код њих развијамо најпозитивније људске особине – и такоако је пуковник Лучић. ■

Били су ученици Војне гимназије

Многи су засигурно заслужили да се нађу у овом одељку, а између свих издвајају се они који су прошли и пролазе највише дужности у Војсци Србије и две легенде који нису стигли до тих чинова, али су обележили својим делима историју наше државе и војске – потпуковник мр Горан Ферлан и потпоручник Борко Никитовић.

ПОТПУКОВНИК МР ГОРАН ФЕРЛАН

Рођен је 5. марта 1963. у Руми, где је завршио основну школу са одличним успехом као носилац дипломе „Вук Караџић“. У Београду, заједно са братом близанцем, завршава Војну гимназију а потом и Војну академију – АБХО. Магистрирао је 1994. године из нуклеарне физике са темом „Рано откривање удеса на нуклеарним постројењима методом мерења природног фона гама зрачења“.

После завршетка академије радио је у Нишу, а потом у Руми, где је данас на дужности начелника АБХО у 16. моторизовано-артиљеријској бригади.

Ожењен је, отац једног детета.

Поред тога, Горан трчи маратон и бави се алпинизмом. Почео је с триатлоном да би касније трчао маратоне, а затим ултрамаратоне. Памти се његова трка од Битоља до Новог Сада и дванаесточасовна борба с временом на Палићу, када је истрчао 121 километар. Учествовао је на многим уличним тркама и кросевима, а осам пута на првенствима Југославије. Учесник је следећих маратона: Рим, Беч, Фиренца, Стокхолм, Берлин, Буенос Ајрес, Лондон, Бриж, Њујорк, Израел, Севиља, Хелсинки, Копенхаген.

Са Драганом Јаћимовићем из Корпуса специјалних снага ВЈ, и најбољим спортистом ВЈ, током марта и априла 1996. године учествује у освајању једног од највиших врхова света на Хималајима (Ама Даблам – 6.956 метара), што на језику Шерпеса значи „Слика сребрне кутијице“. Те исте године, у новембру и децембру остварили су несвакидашњи подвиг – истрчали

су маратон у Буенос Ајресу и попели се на највиши врх Анда – Аконкагу – 7.059 метара, где су поставили југословенску и српску заставу.

Освојили су Калапатар – 5.545 метара на Хималајима, а од августа до октобра 1998. освојили су шести врх света у Хималајима, Чо Оју, 8.201 метар, на граници Тибета и Краљевине Непал. На оба су се попели без употребе кисеоничке опреме. У августу прошле године освојили су највиши врх Европе и Алпа, Мон Блан – 4.807 метара.

Још на првим алпинистичким корацима поставили су амбициозне циљеве. Крајња тачка била је Монт Еверест, кога неки зову „кров света“. То је, заправо, крајња тачка планете висине 8.848 метара, ни најтежи ни најлепши врх, само највиши. То је крај одакле нема више, само небо и звезде, успомене и пут у легенду. На тај пут пошли су на годишњицу агресије НАТОа на СРЈ, с циљем да подухват заврше до краја обележавања годишњице одбрамбеног рата. Наши ратници ледених висова Горан и Драган остварили су своју највећу победу на Хималајима. Драган се попео на највиши врх планине – Монт Еверест, где је развио државну тробојку и заставу Војске Југославије. У висовима окованим ледом, опрез је налагао да одустану. Горан због промрзлина и недостатка кисеоника није могао даље. Драган се попео на највиши врх планине Монт Еверест 26. маја 1999. у 8,15 по локалном времену.

ПОТПОРУЧНИК БОРКО НИКИТОВИЋ

Дошао је, сада већ далеке 1983. године, из својих родних Узића, у Војну гимназију да учи школе и да, на понос својих родитеља и у славу предака, буде најбољи што може. Поносили су се Борком његови родитељи, његов брат, његови Узићи, читав ужички крај. Био је сјајан

ученик, изванредан друг, ударник на радним акцијама, победник на такмичењима у знању и спорту, врстан командант оmlадинске радне бригаде, узоран син, унук, брат.

Војну гимназију завршио је 1987. године, са просечном оценом 5,00 као трећи у рангу. Али је сигурно био најомиљенији. И најведрији. Увек са широким осмехом на лицу.

У Војну академију Копнене војске отишао је јер се тамо „школују будући генерали“. Завршио је 1991. године као први у рангу, са средњом оценом 9,91.

Предајући рапорт начелнику Генералштаба, на завршној свечаности поводом завршетка школовања 44. класе ВА КоВ, потпоручник Борко Никитовић је рекао: „Свесни смо да се у Југославији води бескрупулозна борба за њено распарчавање. Учили су нас да волимо земљу, и нећемо дозволити да нас униште лажне демократије које се боре за себе, а уништавају све око себе“.

Најбољи потпоручник распоређен је у најелитнију јединицу тадашње ЈНА, Гардијску бригаду.

Пре одласка на ратиште, 30. септембра 1991, при последњем сусрету са родитељима и братом, Борко је рекао: „Мој узор је командант Гавриловић и увек ћу командовати као он – војско за мнош“.

Већ првог октобра рањен је у раме и руку. Неколико дана касније, на свој захтев, вратио се у јединицу и 16. октобра 1991. јуначки погинуо спасавајући рањеног војника. И тако, у 24. години, отишао у легенду.

Од себе је увек давао највише. Нису то само чисте петице у ОШ „Петар Лековић“ у Пожеги, Војној гимназији или чисте десетке у Војној академији. Увек је то било нешто више. У шеснаест година свога школовања дао је све од себе. У 24. години, дао је отаџбини и свој живот.

Прошло је пуних седамнаест година од тог 16. октобра 1991. године. Срби су гинули у свих девет година. Гину и данас. И наши бивши ученици. Желимо и очекујемо мирна и лепша времена за све људе. И за једног малог Борка Никитовића, који се данас безбрижно игра у Узићима, на пола пута од Пожеге ка Ужицу. И често помиње свог стрица. ■